

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BAŞTA MARMARA DENİZİ OLMAK ÜZERE
DENİZLERİMİZDEKİ MÜSİLAJ SORUNUNUN
SEBEPLERİNİN ARAŞTIRILARAK ALINMASI
GEREKEN
ÖNLEMLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA
KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU
(10 / 4413, 4430, 4431, 4432, 4433, 4434, 4435, 4436, 4437, 4438)
TUTANAK DERGİSİ**

**2'nci Toplantı
13 Temmuz 2021 Salı**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Demir'in, Komisyonun internet sitesi kurulması ve e-posta adresi almasına yönelik alınan karara ve Komisyonun Meclisin tatil ve ara vermesinde de çalışabilmesine ilişkin tezkerenin Meclis Genel Kurulunun bilgisine sunulduğuna ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar'ın, müsilaajın tanımı, oluşumu ve Marmara Denizi'nin durumu hakkında sunumu

**BAŞTA MARMARA DENİZİ OLMAK ÜZERE DENİZLERİMİZDEKİ MÜSİLAJ
SORUNUNUN SEBEPLERİNİN ARAŞTIRILARAK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10 / 4413, 4430, 4431, 4432, 4433, 4434, 4435, 4436, 4437, 4438)**

**2'nci Toplantı
13 Temmuz 2021 Salı**

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Başta Marmara Denizi Olmak Üzere Denizlerimizdeki Müsilaj Sorununun Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu 14.35'te açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mustafa Demir, Komisyonun internet sitesi kurulması ve e-posta adresi almasına yönelik alınan karara ve Komisyonun Meclisin tatil ve ara vermesinde de çalışabilmesine ilişkin tezkerenin Meclis Genel Kurulunun bilgisine sunulduğuna ilişkin açıklama yaptı.

Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar tarafından, müsilajın tanımı, oluşumu ve Marmara Denizi'nin durumu hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 18.47'de toplantıya son verildi.

13 Temmuz 2021 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.35

BAŞKAN: Mustafa DEMİR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa CANBEY (Balıkesir)

SÖZCÜ: Jülide İSKENDEROĞLU (Çanakkale)

KÂTİP: Ayşe Sibel ERSOY (Adana)

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Komisyonumuzun değerli üyeleri ve basınımızın değerli temsilcileri; hepinize hoş geldiniz diyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır. Komisyonumuzun 2’nci toplantısını açıyorum. (*)

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Demir’in, Komisyonun internet sitesi kurulması ve e-posta adresi almasına yönelik alınan karara ve Komisyonun Meclisin tatil ve ara vermesinde de çalışabilmesine ilişkin tezkerenin Meclis Genel Kurulunun bilgisine sunulduğuna ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR - Gündemimize geçmeden önce, ilk olarak bazı hususları sizlerle paylaşmak istiyorum. Bildiğiniz gibi, 07/07/2021 tarihli toplantımızda Komisyonun uygun gördüğü çalışmalarını kamuoyuna duyurabilmek amacıyla internet sitesi kurulması ve e-posta adresi alınması yönünde karar almıştık. Bu doğrultuda Komisyonumuzun internet adresi kurulmuş ve mail adresi alınmıştır. Her iki adresin de Komisyon ve görevlilerce kullanılması açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca Genel Kurulun bugünkü birleşiminde tatil ve ara vermede çalışabilmemize ilişkin Komisyon tezkeresi bugün Meclis Genel Kurulunun bilgisine sunulacaktır.

Şimdi gündemimizin “Sunumlar” kısmına geçiyoruz.

Sunumlar için bugün misafirimiz: Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız Profesör Doktor Sayın Mehmet Emin Birpınar, ayrıca Mehralı Ecer Çevresel Etki Değerlendirme İzin ve Denetim Genel Müdürümüz, Sebahattin Dökmeci Çevre Yönetimi Genel Müdürü, Gürsel Erul Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Su ve Toprak Yönetimi Dairesi Başkanı ve Nuri Kunt Tabiat Varlıkları Koruma Genel Müdür Yardımcımız.

Sayın Bakan Yardımcımız, hoş geldiniz.

Buyurun, mikrofon sizin.

III.- SUNUMLAR

1.- Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar’ın, müsilağın tanımı, oluşumu ve Marmara Denizi’nin durumu hakkında sunumu

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Hoş bulduk.

Çok kıymetli milletvekillerimiz, öncelikle müsilağa ilgili kurduğunuz bu Komisyonun hayırlı olmasını diliyorum. İnşallah memleketimize ve dünyamızın çevresine hayırlı hizmetler yapar.

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Sonuçları itibarıyla yazılacak raporların hem bize hem de özellikle bizim yapacağımız çalışmalara faydası olacağını düşünüyorum Bakanlık olarak. Sayın Bakanımız Murat Kurum İstanbul'da olduğu için bu toplantıya gelmedi ama zaten beni çağırmıştınız özellikle bu konuda, sanırım sonunda da inşallah siz onları da çağırırsınız. Umarım bütün bilim adamlarını, bu konuyla ilgilenen, doğru şeyleri söyleyen insanları buraya çağırır, dinlersiniz, onların sonucunda da iyi bir rapor olur. Bu raporun da bizlere çok katkısı olacağını düşünüyorum. Çünkü farklı fikirlerin, farklı düşüncelerin burada ortaya konacağına inanıyorum, yeter ki ilkesel olarak bu konuların tartışılmasının sonuçlarının memleketimize faydalı olacağına inanıyorum. Çünkü ilkesel tartışmalarda hep iyi şeyler çıkabilir, yani tabii ki taraflı tartışmalar olabilir ama ilkesel olarak çevre meselesinin tartışılması gerektiğini düşünüyorum. Zaman zaman şuna dayanarak söylemek istiyorum, diyorlar ki: "Çevre meselesi siyasetüstüdür." doğrudur ama siyasetçiler çevreyi konuşmayacak anlamına da gelmez. En çok siyasetçilerin çevreyi konuşması gerektiğine inanıyorum ama ilkesel bazı tartışmaların olması gerektiğine inanıyorum ve o yapılamayan işlerin söylenmesi gerektiğini, bizlerin yaptığı işlerde sizler de bizlere başaramadığımız veya sonuç alınamayan veya hiç çalışılmayan konuları "Bunların da yapılması gerekiyor." diye söylemeniz bize güç veriyor, bunu ifade etmek istiyorum. Yani çevre meselesi tabii ki çok fazlaca, herkesin tartışması gereken bir konu. Siyasetçilerin, karar vericilerin, kanun yapıcılarının çok daha fazla konuşması ama konu özelinde veya daha iyi şeyler yapılması noktasında tartışmaların yürütmesine inandığımı ifade etmek istiyorum. Çünkü bu da yanlış anlaşıyor, siyasetüstü olunca sanki siyasetçi bu konuyu konuşmayacak. Bence en çok onların konuşması ve bize yardımcı olması gerektiğini düşünüyorum.

Evet, bu müsilaj meselesi, biliyorsunuz, bu "mavi vatan" denizlerimizde son dönemde gördüğümüz bir kabustu. Aslında nedir bu? Nasıl bir şeydi? Daha evvel de ben bunu Çevre Komisyonuna anlatmıştım, bazı vekillerimiz için belki tekrar olacak ama biraz da son geldiğimiz noktaları da anlatmak için bir fırsat oldu.

Bu müsilaj nedir? Aslında müsilaj, denizde, denizin hasta olduğunu gösteriyor; nasıl insanoğlu hasta olduğu zaman burnu akıyorsa, aynı şekilde, denizlerimizde, dünyadaki bütün denizlerde aynı sıkıntı var; diyor ki: "Ben hastayım, beni tedavi edin." Ama doktora gittiğiniz zaman belki sadece "Burunda akıntı var mı?" diye size sorar ama esas bunu nasıl kurutacağız, bunun sebeplerini nasıl... Onu araştırmaya başlar, onunla çok fazla, aşırı ilgilenmez ama bu noktada tabii, bizim buna da bakmamız gerekiyor; bu yeni bir olay da değil, dünyada daha evvel başka ülkelerde, başka denizlerde, özellikle Akdeniz'de çok fazlaca... Tabii, 1700'lerde Adriyatik'te görülmüş bir hikâyeydi bu, daha sonrasında diğer denizlerde de görüldü, Türkiye'de de yeni yeni görülmeye başladı.

Evet, denizlerimiz gerçekten alarm veriyor çünkü son raporlarda, 2050 yılında denizlerde balıklardan çok plastiğin olacağı söyleniyor ama insanoğlunun kendisi maalesef, bunu yapıyor. Sadece denizlere atılan atıklardan bahsetmiyoruz, herhangi bir şekilde karaya attığımız yani yere attığımız bir çöpün yağmurlarla, yağışlarla veya bir dereye ulaşır oradan tekrar denize gittiğini ve oraları kirlettiğini bilmemiz de gerekiyor.

Tabii, haklı olarak vatandaşlarımız "Ya, biz ne yapacağız? Bütün sorumluluğu bizim üstümüze atmayın, siz de görevlerinizi yapın." diyorlar. haklılar ama herkese de sorumluluk düştüğünü ifade etmek istiyorum yani onlar da, hiç hiçbirimiz de bundan kaçmamamız gerekiyor yani yere izmarit atan bir vatandaşın da bu izmaritin sonuçta plastik içerdiğini ve sonuçta denize gittiğini ve denizleri kirlettiğini, belki bir mikropplastik olarak da bir balığın karnına gittiğini, o balığı da bizim yediğimizi, dolayısıyla, besin zinciriyle insan insanlara döndüğünü düşünmemiz gerekiyor.

Şunu da hatırlatmakta fayda var: Biz, hak kavramını da aslında yanlış algılıyoruz yani “kul hakkı” dediğimiz şeyde sadece insanlar arasındaki bir haktan bahsediyoruz, hâlbuki, bütün yaratılanların Allah’ın kulu olduğunu ve onların da haklarının olduğunu görmemiz gerekiyor yani sadece insanlar... Yani insanlar çevreyi de kendisi için temizleme amacıyla hâlâ. Yani onu yaparken de kendini düşünüyor, egosantrik bir davranış içerisinde. Hâlbuki onların da dünyada, bu yerkürede bulunan, denizin içinde, dışında, karada bulunan bütün canlıların hakları hukukları var ve bizim aklımız olduğu için onların yaşamlarını bozmamamız lazım, onlar sadece kendilerine verilen emirleri yapıyor; bir ağaç meyve veriyor, oksijen veriyor, toprağı tutuyor, karbondioksiti alıyor, filtreliyor, bize oksijen olarak veriyor, görevini tam yapıyor. Bunun haricinde ama bizim, onun meyvesini daha iyi meyve almak için ilaçladığımız zaman, oradaki böcekleri, karıncaları, kuşları da zehirlediğimizi de unutmamamız lazım; belki ağızları dilleri yok ama onların haklarını çiğneyerek kazandığımız veya aldığımız bir meyvenin satılması sonucu elde edeceğimiz kârın veya paranın bize ne kadar helal olduğunu daha iyi hesaplamamız lazım. Ama sonuçları, doğanın tepkileri çok kısa vadede olmuyor, uzun vadede, çok can acıtıcı şekilde maalesef karşımıza çıkıyor.

Evet, bu müsilağ nedir? İşte bu, aslında denizlerin içerisinde bir zincir var, bunlardan bir tanesi “fitoplankton” dediğimiz bitkiler yani çok küçük mikroorganizmalar ve bunları, bu mikroorganizmaları, “zooplankton” dediğimiz canlılar yiyor, onların besin kaynağı, onlar hayvan türlerinden zooplanktonlar. Fitoplanktonlar ise bitkisel kökenli, dolayısıyla zincirin halkalarından bir tanesi. Daha sonra bunları işte “midyeler, denizanası” dediğimiz küçük balıklar yiyor, daha sonra onu orta balıklar, sonra da onu büyük balıklar yiyor yani denizin habitatu içerisinde böyle bir döngü var. Bu döngünün -işte bu resimde de gördüğünüz gibi- bozulmaması gerekiyor. Bu bozulduğu zaman sıkıntı çıkıyor. İşte, bitkisel olanlara biz “mavi yeşil algler” diyoruz veya hayvansal alanlarda “kriller” veya “denizanası” diyoruz. Bunlar bir şekilde bu döngünün içerisinde devam ediyor.

Aslında besin piramidinin ilk sırasında yer alan bu mikroskopik canlılar -yani çok küçük bunlar, çok fazla da görünmüyor- bunlar aslında denizin içerisindeki her iki nefesten birini bize de sunuyor yani okyanuslar ve denizler... Şunu da hatırlatmak lazım: Bunların yüzeyleri sürekli oksijen üretiyorlar ve karbondioksiti de yutuyorlar; aynı ormanlar gibi yani aldığımız iki nefesten bir tanesi ormanlardan geliyorsa -yeşil alanlardan- bir tanesi de denizlerden geliyor. Dolayısıyla, onlar hem karbon yutağı hem ormanlar hem de denizler, okyanuslar, göller; aynı zamanda da bize oksijen veren kaynaklar olarak görülüyor yani fotosentezi burada ifade ediyoruz.

Özellikle deniz ortamındaki “besin” dediğimiz şey de kirlilik yani bunların fazla olması da alg patlamalarına veya müsilağa sebep oluyor. Yani aslında bu algler kendileri çok fazla çoğaldığı zaman, bu fitoplanktonlar çok fazla çoğalırsa bunlar yukarıya doğru çıkıyorlar. Bunlara biz “alg” diyoruz, “alg patlamaları” diyoruz. Bunlardan müsilağ ise, bunlar strese girdiğinde yani bu “fitoplankton” dediğimiz bitkisel kökenli mikroorganizmalar, herhangi bir besin yükünden dolayı bir strese girerse... Yani “besin” dediğimiz nedir? İşte “azot, fosfor” dediğimiz şeyler. Azot, özellikle insanların... Yani evsel atıklardan çıkan işte, insanların idrarları çok fazlaca yüklü azot yüküne sahip; onları eğer arıtmadan denize vererseniz, onların stresi artıyor ve onlar bunlarla besleniyor ama fazla verdiğiniz zaman da işte bir salgı yayıyorlar. Bu salgı... Bazı ağaçların da dallarını kırarsınız, salgı vardır; aynı denizin içerisinde de bunlardan salgı yayılmaya başlıyor, bu salgı yukarıya çıktığı zamanda işte denizin üstünü kaplıyor müsilağ olarak. Bir de fosfor var. Bu da özellikle evlerde kullandığımız deterjanlarla ilgili. Çok fazlaca deterjan kullanmaya başladık ve bu deterjanlar da iyi arıtılmazsa onlar da fosfor yükü olarak denizlere gidiyor. Bir de gübrelerden özellikle nitrat yükleri geliyor. Bir sürü ihtimal var “Neden bu oldu?” diye ama özellikle Susurluk havzasında çok fazlaca, aşırı yağışlar olduğu için oradaki kullanılan gübreler de nehirlerle karışıp oradan denize gitti ve onlar da bunu besliyor. Demek ki üç tane şey var:

Biri azo,t biri fosfor, bir tanesi de nitrat gibi yüklerin bu fitoplanktonları beslemesi sonucu bunların strese girip bu tip salgıları yayması. Yani alg patlamasıyla arasındaki farkı biraz anlatmak istiyorum: Alg patlaması bunların aşırı çoğalmasıyla oluşan doğal bir olay ama kirlik yüklerinden olduğu zaman da bunlar strese girdiğinde de salgıladıkları salgının adı da “müsilaj” olarak tanımlanıyor, bu bilimsel olarak bu şekilde.

Peki, daha evvel nerede oldu? Bu -ona da bir bakalım- özellikle dünyada müsilaj, aslında ilk 1700’lerde Adriyatik’te görülüyor yani Adriyatik dediğimiz işte Karadağ, İtalya’nın kuzeyi, Bosna-Hersek, aşağı, eski Yugoslavya’nın olduğu yerler, Arnavutluk kıyılarında çok fazlaca görülüyor. Bu grafikte de görüyorsunuz; ta, 1700’lerden başlayan aslında daha önce... Burada, grafikte yok ama benim okuduğum literatürde o var; 1700’lerde başlıyor. Bizim dediğimiz: Aslında, Akdeniz’de görülen bir şey ama 2010’larda da işte, Türkiye’de görülmeye başlanan, daha sonra Avustralya, Yeni Zelanda, Baltık Denizi, işte Adriyatik Denizi, Tiren Denizi, Alboran Denizi ve Japonya’da yine bu tip müsilaj olaylarını görüyoruz.

Peki, neden oluyor bu? Bunun bilinen üç tane sebebi var: Bunlardan bir tanesi sıcaklık, iklim değişikliği kaynaklı sıcaklık değişimi, bu da aslında kirliliğe biraz da bağlı çünkü siz 2 tane bardağı güneşin altında koyduğunuz zaman birinde temiz su olsa, birinde kirli su olsa, bir saat sonra baktığınızda kirli suyun daha hızlı ısındığını görürsünüz çünkü içindeki, askıdaki katı maddelerin güneşi daha hızlı absorbe ettiğini, daha fazla ısındığını görüyoruz. Bir de, tabii, genel olarak dünyada bir iklim değişikliği var, son yüz yılda 1,1 derecelik bir artış oldu, bunun denizlere yansımaları daha da fazla olmaya başladı Sayın Başkanım. Yani Akdeniz son dönemde 2,5 derece kadar ısındı. Eğer bu ısınma devam ederse o zaman başka felaketlerin de geleceğini göreceğiz ki bunu balon balıklarıyla görmeye başladık hepinizin bildiği gibi, işte, Kızıldeniz’deki sıcaklık Akdeniz’den daha fazladır ama Akdeniz ısınmaya başlayınca Kızıldeniz’deki balon balıklarının Akdeniz’e doğru hareket ettiğini, oraları kendi habitatı gibi görüp oradaki türleri yok etmeye başladığını görüyoruz. Dolayısıyla aslında olaya biraz daha holistik veya bütüncül bakmamız gerektiğini de ifade etmek istiyorum. Yani bir olayı, karar verici bir şey yaptığı zaman onun nerelere tesir edeceğini iyi görmemiz gerekiyor. Dolayısıyla bu sıcaklık farkının yani... Tabii, Marmara Denizi’ni kirlatince de bu sefer sıcaklığı artmaya başlıyor ki Marmara Denizi’nin sıcaklığı son on yıl içerisinde yine 2,5-3 dereceye kadar artış gösterdi. Tabii, bu sıcaklık meselesi biraz tekrar olacak bazı vekillerimiz için ama genel itibarıyla aslında su molekülü, biliyorsunuz, 1 gram/litre, yani 1 litre su 1 kilogram geliyor ama şart var, artı 4 derecede böyle oluyor. Yani onun için okyanusların dipleri donmuyor, okyanusun veya Kuzey Kutbu’ndaki en dip noktada bile, en soğuk yerde bile denizin sıcaklığı artı 4 derece çünkü orada hayat olması için böyle yaratılmış. Normal şartlarda 11 kilometre okyanusun dibinde bile artı 4 derecelik bir sıcaklık var ki oradaki hayat, habitat yaşasın diye bu yapılıyor. Dünya denizlerinde genel itibarıyla denizin yüzeyindeki sıcaklık 10 dereceyse alttaki sıcaklık artı 4 derece, bu hiç değişmiyor. Marmara’da bunun tersi; Marmara’da üstteki sıcaklık 10 dereceyse alttaki sıcaklık 15 derece. Neden? Çünkü farklı akımlar var, bu da aslında çok yeni tespit edilmiş, yani 1980’lerin hikâyesi. İşte, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, hatta “ODTÜ Kanalı” diye bir kanal bile -o zaman ismini bile vermişler- o dönemde var. İstanbul Boğazı’nı hepiniz biliyorsunuz Karadeniz’den Marmara’ya doğru üst akım var, ilk 15,20,25 metreye kadar, dolayısıyla Karadeniz’in az tuzlu, az yoğunluklu suları ve soğuk suları Marmara’ya doğru üst akımdan geçiyor, alt akımda ise Akdeniz’den Karadeniz’e doğru da bir akım var. Dolayısıyla Akdeniz’den gelen sıcak sular alttaki sıcaklığı daha artırıyor, Akdeniz ısındıkça da alttaki sıcaklık artmaya başlıyor, yani “Üstte 10 dereceyse alta 20 dereceye kadar bunlar çıkabilir.” diye beklentiler de önümüzdeki süreçte var. İşte, bu tabloda da oranın kesitini görüyorsunuz.

Peki, ikinci faktör ne? Bu sıcaklık böyle. Bir de durağanlık; durağanlık dediğimiz şey aslında Karadeniz'den gelen su miktarı da azalmaya başladı. Özellikle yağışların azalması çünkü burada 6 ülke var Karadeniz'in etrafında, buradaki yağışlar azaldığı için nehirlerden gelen sular da azaldı. Aslında o nehirlerden gelen sular o denizi besliyor, besin kaynakları, yani şimdi, aynı babanın veya annenin eve bir şeyler getirmesi gibi. Yolda birileri eğer bunları alırsa elinden eve boş gelir. Onun için bütün o ülkelerde ve bizde de belli oranlarda hidroelektrik santralleri, HES'leri belirli optimum şekilde yapmak lazım. Eğer gelen suları azaltırsak Karadeniz'e o zaman Marmara'ya gelen sular da azalmaya başlayacak, onlar da çok fazla barajlar, HES'ler yapıyorlar, dolayısıyla oraya gelen suların azalmasıyla, buraya gelen suyun miktarı da azaldığı zaman bu sefer Marmara ne yapıyor? İki tarafından, böyle sakızın şeyleri gibi burulmuş bir şekilde göl gibi davranmaya başlıyor, yani hem akıntı azalıyor, gelen su miktarı azalıyor hem sıcaklık orada artıyor, bir de kirlilik yükü binince işte, bu 3 faktör müsilağ gibi istenmeyen bir durumla maalesef karşı karşıya kalmamıza sebep oluyor. Peki, ne yapacağız? Özellikle Türkiye su fakiri bir ülke, bunu hep ifade ediyoruz. Neden bunu söylüyoruz? Çünkü Tuna Nehri'nin Karadeniz'e getirdiği su debisi, yani metreküp başına saniyedeki metreküp miktarı Türkiye'deki bütün akarsuların toplamından daha fazla. Tuna Nehri'nin debisi Türkiye'deki bütün nehirlerinin debilerinin toplamından fazla. Biz, yani suyumuz çok falan diye övünüyoruz ama öyle değil. Ama Tuna Nehri de Karadeniz'i yıllarca kirletti. Yani bugün çok medeni görünen Avrupa Birliği ülkelerinin bütün termik santrallerinin soğutma suyu, bütün fabrikalarının atık su deşarj yeri oldu ve bunlar sonuç itibarıyla de Karadeniz'e geldi ve Karadeniz'in altında hayat yok, biliyorsunuz, hidrojen sülfür dediğimiz çok fazlaca oluşan bir şey var. Bu, sonuçta Marmara'yı, oradan da Akdeniz'i etkileyecek hâle gelebilir ki bugün de bu sinyalleri yavaş yavaş vermeye başladı. Dolayısıyla iklim değişikliğinden dolayı kaynaklanan sıcaklık artışları ve su kaynaklarındaki ciddi azalmalardan dolayı oluşan durağanlık, durgunluk, suyun gelmemesi ve bir de kirlilik üç tane mesele, bunun aslında şu ana kadar bilinen ve tespit ettiğimiz sebebi.

“Peki, niye bu sene oldu bu?” sorusu gelebilir. Muhtemelen bu kirlilik belli bir doyumluğa ulaşmış olabilir, yani kirlilik artık öyle bir hâle geliyor ki bir anda patlıyor. İşte, şunun içine belli bir miktarda, kapasitesi kadar suyu koyarsın, daha fazla koyarsanız bu patlar veya taşmaya başlar. Böyle bir şey olma ihtimali var, bunu bilim adamları araştırıyorlar. Aşırı yağışlarla birlikte tarım alanlarından gelen yüzeysel fosfor ve hidrojen miktarının artışı olabilir veya -bu iddialar da var- pandemi dolayısıyla çok aşırı kullanılan hijyen malzemelerinin... Belediyeler, biliyorsunuz, sokakları bile hijyenle yıkadılar. Evlerde aşırı... İşte, onu söylemeye çalışıyorum, yani bu hesaplamaları, bir şeyi yaparken başka bir şeye de zarar verme ihtimaliniz hep olabiliyor ama o günün şartlarında mecbur kalınıyor ama onun sonuçları da başka yerleri vurabiliyor. Dolayısıyla, hani, bizde, ekolojide şöyle bir şey vardır: “Kelebek etkisi” dediğimiz, bu “butterfly effect” dediğimiz, yani kelebeğin kanatlarının hareketi bile dünyada o denge içinde yaratılmıştır, en ufak bir kelebeği öldürdüğünüz zaman belki de bir sürü dengeyi dünyada değiştiriyor olabilirsiniz. Onun için hiçbir canlıya kıymamak, onun da bir fonksiyonu olduğunu da bilmemiz gerektiğini de ifade etmek istiyorum siz saygıdeğer milletvekillerimize.

Evet, bunlar... Peki, kirlilik kaynakları ne? Buna da bir bakalım, yani kirlilik diyoruz ama kirlilik kaynakları neler, işte, bu grafikte de gördüğünüz gibi; bir kere Marmara havzasına gelen suların en azından yarısından fazlası, yüzde 53'lük kısmı maalesef ön arıtmayla veriliyor. Ön arıtma dediğimiz nedir? Yani evlerimizden çıkan bütün atık suları belediye bir arıtmaya tabi tutmadan, sadece kum filtrelerden geçirilerek, çöktürerek, yani askıdaki katı maddeleri tutuyor, geri kalan kısmını derin deşarja veriyor.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Toplam Marmara'nın değil mi?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Tabii, toplam Marmara’nın evet.

Yüzde 53, yani günlük 6.9 milyon metreküplük suyun yüzde 53,22’si ön arıtmayla geçiyor ve ileri arıtma yüzde 42, biyolojik arıtma da yüzde 4.65 civarında ki bunun hepsinin biyolojik arıtma olması lazım, ileri arıtma da olabilir.

Şimdi, peki, bu yöntem nereden bulunmuş? Aslında bunu da bilim adamları söylemiş. 1989’da işte, diyorlar ki o dönemde: “Ya, bu İstanbul’un atık sularını ne yapalım, ya, işte, burada akıntı var.” “Derin deşarj” diye bir şey uyduruyorlar ve bunu da Orta Doğu Teknik Üniversitesi öneriyor. Aslında o günün şartlarında -onları da suçlamaya gerek yok- Türkiye’nin ekonomik durumu şu, bu. Bakıyorlar akıntı var. “Oraya verelim, bu gider.” diye düşünüyorlar, o günün şartlarında yapılan iş o. Öneriliyor ve o iş yapılmaya başlanıyor, sonrasında fark ediliyor ki bu iş böyle olmayacak çünkü nüfus artıyor, sürekli gelen atık su miktarları metreküp olarak artmaya başlıyor ve ben hatırlıyorum İstanbul’da büyümüş birisi olarak, o dönemde bir tane bile biyolojik arıtma tesisi İstanbul’da yoktu. Yani Sayın Cumhurbaşkanımız geldikten sonra birkaç tane yapıldı, sonrasında büyük yatırımlar yapıldı Sayın Veysel Eroğlu Hoca’mız İSKİ Genel Müdürlüğü yaptığı dönem çok fazlaca arıtma tesisi yapıldı. Sadece, biliyorsunuz şeyi de yapmamamız lazım yani sadece atık suları arıtma değil, içme sularını da arıtıp vermemiz lazım. O tesisler yapıldı, çöp deponi sahaları, o dönemin yönetimleri o günden beri aslında elinden gelen her şeyi yapmaya çalışıyor. Ben, bu noktada siyasetçi değilim, birilerini suçlamak istemem, zaten yapamam ama şunu ifade edeyim: Türkiye gibi kalkınmış olan, kalkınmakta olan ülkelerin kişi başı 1.000 euro para harcaması lazım. Yani bir şehrin altındaki ve üstündeki çevresel altyapı dediğimiz bütün yapıları yani çöp deponi sahalarını, atık su arıtma tesislerini, içme suyu arıtma tesislerini ve bunların bütün şebekelerini düzenlemek için harcanması gereken para Avrupa Birliği seviyesine gelmek için 1.000 avro yani 80 milyar avro para lazım, bir de tabii, gelen mülteci yükleri var. Geçenlerde Avrupa Birliğindeki arkadaşlarla konuşurken şunu söyledim: Berlin’in nüfusu 1 milyon, siz oraya 1 milyon Suriyeliyi getirirseniz, 2 milyon nüfus olduğu zaman şu andaki hiçbir arıtma tesisiniz, hiçbir çöp deponi sahanız, hiçbir içme suyu arıtma tesisiniz çalışmayacaktır. Dolayısıyla sizin orada bunları 2’ye katlamanız lazım, bu yatırımları. Eğer, siz, bunları burada istemiyorsanız, bizim burada kalmasını istiyorsanız o zaman siz bize para vereceksiniz çünkü bizim şehirlerimizin altyapılarını bozuyor. Yani o insanları misafir edelim ama sadece onların yemeleri içmeleri değil aynı zamanda çevreyle ilgili olan sıkıntılarına da göğüs germemiz gerekiyor, bu noktalarda da bize destek vermeniz gerekiyor çünkü vermezseniz ne olur? Biz denizleri kirletiriz. Kirlettiğimiz zaman ne olur? Sınır tanımaz. Antalya’dan veya işte Hatay’dan, işte oradan buradan giden sular, Akdeniz’e giden atık sular, işte bir gün sonra İtalya’ya gidecek ve üç gün sonra Yunanistan’a gidecektir, öbür tarafta İspanya’ya gidecek. Dolayısıyla siz de bundan etkileneceksiniz. Sınır tanımıyor, hem hava kirliliği hem su kirliliği hem de toprak kirliliği, orada yetişen ürünler de size geliyor. Dolayısıyla bu noktalarda işte onlara söylediğimiz şey şu: Yani siz bizim vatandaşlarımıza vize koyarsınız ama bizim kirliliğimize vize koyamıyorsunuz. O zaman bize o konularda yardımcı olmanız lazım, özellikle bu çevreyle ilgili fonları bize vermeniz lazım; biz sizin komşu ülkeniziz. Macaristan, Avrupa Birliğine girerken İstvan diye müsteşarları gelmişti yıllar evvel, ben onu dinlemiştim İstanbul Sanayi Odasında. Orada, çevresel altyapıyla ilgili “Biz Avrupa Birliğinden 10 milyar avro para aldık.” demişti ve “Bunu hibe olarak aldık.” dedi. 10 milyon nüfusu var, kişi başı 1.000 euro düşüyor. Türkiye’nin bu işleri düzeltebilmesi için de en az 70-80 milyar avro paraya ihtiyacı var ki Türkiye genelindeki bütün altyapıyı bitirsin. Bir de bunların işletilmesi ve devamlılığı var, sadece arıtma tesisi yapmak da yetmiyor, arıtma tesisini yapıyorsunuz, işletilmesi de maliyetli. Bize “Bakanlık olarak ne yapıyoruz?” diye soracaksınız, biz yıllardır “Siz arıtma tesislerini doğru çalıştırın, elektrik parasının yarısını biz verelim.” diyoruz, veriyoruz da, geçen

sene belki 200 milyona yakın para belediyelere dağıttık. Dolayısıyla bizim bu noktada desteklerimiz daha da artabilir. Sayın Gazi Meclisimizin kıymetli vekillerinin desteğiyle biz çevreyle ilgili 2 kere kanun değişikliği yaptık burada, yeni bir tane daha getireceğiz. İnşallah, biz draft olarak yani böyle şeyler talep ediyoruz, ihtiyacımız var, bu tip kanunlara ihtiyacımız var diye getiriyoruz. İnşallah, onlar kanun olarak ete kemiğe bürünür ve buralardan çıkar, bizim de bu manada elimizi kuvvetlendirir inancını da taşıyoruz ama daha evvel verdiğiniz destekler için de bütün üyelerimize, buradaki Müsilaj Komisyonu üyelerine tekrar teşekkür etmek istiyorum, bütün vekillerimize teşekkür etmek istiyorum. Bu çok önemli bir şey çünkü sizlerin bu kararları olmasa, bu kanunlar olmasa biz maalesef uygulamaları doğru dürüst yapamayız, onu da ifade etmek istiyorum.

Diğer bir konu kirlilik. İşte, bu bölgede kirlilik kaynakları olarak 25 milyonluk bir nüfus var, bunların günlük ortalama 5 milyon metreküplük bir atık suyu var, bunların arıtılması lazım. Türkiye’deki sanayinin yarısı hemen hemen bu Marmara havzasında bulunuyor ve “noktasal kaynaklar” dediğimiz günlük ortalama yarım milyon metreküp de sanayiden buraya atık su geliyor. Allah’tan onların çoğunun arıtma tesisi var, olmayanların da sürekli denetlenmesi gerekiyor. Özellikle OSB’ler var, OSB’lerin arıtma tesisleri yapılmış durumda ama bunların da doğru çalıştırılması gerekiyor. Ayrıca, yoğun tarım ve hayvancılık var bu bölgelerde. Yani sadece İstanbul’u düşünmeyin, Bandırma ve Balıkesir civarlarında, oralar da gelen yüzeysel yayılı yüklerin de olduğunu biliyoruz. Gemicilik faaliyetleri var, Marmara’da 40 bini aşkın transit ve 2.500’ü aşkın da şehir içi seyrüsefer olduğunu biliyoruz, bunların da geminin hareket etmesinin bile oralarda zarar verdiğini zaman zaman görüyoruz. Hepsini iyi kontrol etmek lazım, belki sintine, slaç ve slop dediğimiz bu tip şeylerin ve sıvı atıklarının denize deşarj edilmemesi gerekiyor ve bunların da kontrolünün yapılması gerekiyor.

Ayrıca, başka bir faktör ise “soğutma suları”. Bunlar da deniz ekosistemini çok ciddi etkiliyor, günlük ortalama olarak 9,5 milyon metreküp 25 tane buradaki tesisten soğutma suyu. Bunlar ne için yapılıyor? Diyelim ki bir termik santral var, o aşırı ısınan sular denizden su alıyor, soğutuyor, tekrar denize veriyor veya oradaki bir gübre fabrikası suyu alıyor, su içerideki aşırı ısınıyor daha sonra tekrar denize veriyor. Bu ikisinin, yani aldığı su ile verdiği su arasındaki sıcaklık farklarının iyi kontrol edilmesi gerekiyor çünkü onlar da denizin ekosistemini bozuyor. Aşırı suyu, sıcak suyu verdiğiniz zaman denize bir sürü canlının orada öldüğünü görebiliyorsunuz, bunların da kontrollerini yapmamız lazım. Hakikaten çevre işleri çok kolay işler değil yani herkesi etkiliyor, bizim Bakanlık olarak müdahale edemeyeceğimiz herhangi bir sanayi kuruluşu yok. Çünkü bir şekilde çevreyi kirlenme potansiyeli var. Peki, ne yaptık? Tabii, bu süreçte burada da sizlere anlatalım. Bu olay karşımıza çıkınca aslında ilk başladığı tarih 4 Hazirandı, 4 Haziranda “Ne yapalım?” diye başladığımızda Marmara Belediyeler Birliğiyle eş güdümlü olarak... Allah’tan orada yıllar evvel ta 1971’de galiba kurulmuş bir Marmara Belediyeler Birliği var Marmara’nın korunmasıyla ilgili. Orada, 7 tane belediye var, 7 tane belediyenin bazıları büyükşehir belediyesi, bazıları Yalova ve Çanakkale var bildiğim kadarıyla, bunların haricindekiler büyükşehir. Dolayısıyla bunları, burayla ilgili yani Marmara Belediyeler Birliğimizin eş güdümüyle Marmara Denizi’nde Müsilaj Problemi ve Çözüm Önerileri Çalıştayı yapılmıştı, bu Çalıştayı organize ettik. Yine, Marmara Belediyeler Birliğinde bir değerlendirme toplantısı yapıldı hemen bir gün sonra. Sonra da yine Marmara’daki Belediyeler Birliği Başkanlarıyla acil bir toplantı yine 6 Haziranda yaptık ve arkasından da Marmara Denizi Koruma Eylem Planı 22 madde olarak bütün belediye başkanlarının imzasıyla ve oradaki bazı milletvekillerimiz de var onların imzasıyla 22 madde çıktı ve Eylem Planı Uygulama Genelgesi Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından Resmî Gazete’de 7 Haziranda yayınlandı ve Yüzey Temizliği Başlangıcı da hemen bir gün sonra, 8 Haziranda yine bazı belediye başkanlarımızın olduğu toplu bir startla başlatıldı. Bu, Caddebostan sahilinde yapıldı. Marmara Denizi Koruma Eylem Planı Koordinasyon Kurulu kuruldu ve bu kurul da ilk toplantısını 15

Haziranda İstanbul'da Beşiktaş'ta yaptı ve 14 adet alt çalışma grubu oluşturuldu. Sonra, bu toplantının sonucu alınan kararlardan bir tanesi özellikle denize deşarj standartlarını kısıtlamamız gerektiğini ifade ettik ve bu kısıtlamayla ilgili de biz boğazda ve Sur havzası dâhil Marmara Denizi hidrolojik havzasında ve bu havzada yer alan illerde, İstanbul, Bursa ve Kocaeli'nin tamamında kirlilik göstergesi olan kimyasal oksijen ihtiyacı parametresini evsel atıklarda yüzde 20, endüstriyel atıklarda yüzde 50'ye kadar kısıtlamayla getirdik. Yani bundan sonra yüzde 20 daha şey vereceksiniz endüstriyele de, sanayiye de yüzde 50 düşüreceksiniz diye bir kısıtlama getirdik. Mevcut atık su arıtma tesislerinde üç ay, revizyon ihtiyacı olan bir yıl içerisinde uyum sağlaması yeni tesisler için de üç yıl içinde inşaatların tamamlanması gerektiği kararlarını verdik. 23 Haziranda da eylem planı kapsamında 21 kişilik Bilim ve Teknik Kurulu oluşturuldu. 29 Haziranda Bilim ve Teknik Kurulunun ilk toplantısı TÜBİTAK MAM ev sahipliğinde gerçekleştirildi, 2 Temmuzda da Marmara'daki tüm tesislerin –debilerine bakılmaksızın– tamamında SAİS kurdurma zorunluluğu getirildi. Neydi bu SAİS? Yani tesisin Sürekli Atık Su İzleme Sistemi. Normalde aslında biz 5 bin metreküp ve üzerini izliyorduk Türkiye'de ama Marmara havzasında bütün arıtma tesislerinin anlık olarak Bakanlığımızca izlenmesinin, numune alınmasının ve değerlerin tespitiyle ilgili giriş ve çıkış debileriyle ilgili numune alma yönünden online izlenmesi, uzaktan otomatik numune aldırma yöntemiyle bu tesislerin 7/24 teknolojik denetim yapabilecek ve soğutma sularında da giriş ve çıkış debileriyle sıcaklık gerçek zamanlı takip edilecek şekilde “Sürekli Atık Su İzleme Sistemi” dediğimiz SAİS'in sistemlerini en geç 31 Aralık 2021 tarihine kadar kurmaları zorunluluğunu da getirdik. Yani en azından Bakanlığımız olarak bunları yapmamız gerekiyordu, daha sonra da 8 Temmuzda İstanbul'da, çok şükür, müsilağa en azından yüzeyde bu temizliğin faydası olduğunu gördük.

Peki, temizlik çalışmalarında ne yaptık? Burada 4 tane ana gündemimiz vardı. Bunlardan bir tanesi yüzey temizliği idi ki yüzey temizliğini yapmamızın en büyük sebebi koku oluşup İstanbulluları yaz ortamında rahatsız etmesin; ikincisi, görsel bir kirlilik olmasın; üçüncüsü de ışık geçirgenliğini yani eğer denizin bütün üstü müsilağa kaplansaydı özellikle ışığın denizin içerisine geçmesi engellenecek ve içerideki canlıların ölme ihtimali olabilecekti. Bir de oksijen verme meselesi var ve karbondioksit yutma meselesi. Bunlara da engel olacağı için bir an önce denizin üzerindeki kirliliğin alınması gerektiğini biliyoruz.

Peki, bununla ilgili başka ne yapılması gerekiyordu? Bir de biyolojik mücadele yapılması lazımdı. Özellikle İstanbul Üniversitesi Su Bilimleri Fakültesi bize destek verdi, orada belli doğal bakterilerle bu işin yok edilebileceğiyle ilgili belli bölgeyi hocalarımıza verdik, onlar da bunu çalıştılar, onlar da bunu yaptılar. AR-GE faaliyetleri yaptırдық. AR-GE faaliyetlerinden bir tanesi çözülmüş oksijen seviyesinin artırılmasıyla ilgili. 5 noktada uygulama yaptık, Kanada'dan getirttiğimiz –yine, Kanada Büyükelçimize teşekkür etmek istiyorum huzurlarınızda, oradaki bilim adamlarının önerdiği bir yöntem vardı– o makineleri buraya getirttik ve onlarla denizin çözülmüş oksijen miktarını nasıl arttırabiliriz gibi bir AR-GE çalışması aslında yaptırдық ve elektroliz işlemleri gibi işlemler de yaptırдық. Bu arada da denetimlerimizi çok fazlaca yapmaya başladık; numune alma, idari para cezası ve faaliyetten men yapmamız gerekiyordu, bunları da bu bölgede yaptık ama şunu ifade etmek istiyorum: Marmara Denizi –şükürler olsun– en derin yerinde bile –mesela “Çınarcık çukuru” dediğimiz yerde bile– hidrojen sülfürün yani Karadeniz'de gördüğümüz hayatın olmadığını ifade eden şeyin orada olmadığını biliyoruz şu anda. Yani o önemli bir kriter ve denizin tabanında müsilağ yok –onları da göstereceğim– denizin ilk 10 metresinde, hatta 20–25 metreye kadar şu anda müsilağ yok, sadece arada yani taban ile yüzeyin arasında kalmış bir müsilağ tabakası mevcut. Onları da yine, Orta Doğu Teknik Üniversitesinin bilim gemisinin verdiği grafiklerle size ifade edeceğim.

Peki, bu etkin müdahale stratejisini ne yaptık? Bunu yaparken aslında, biz, bütün belediyelerimizle beraber çalıştık orada yani büyükşehir belediyelerinin ve diğer belediyelerin imkânlarını da kullandık. Konya Büyükşehir Belediyesi de diğer büyükşehir belediyeleri de bize araçlarını gönderdiler ve biz onlarla çalıştık. İşte burada, bütün bu koordinasyonda aslında, bizim İstanbul'da kurduğumuz koordinasyon merkezinde işte, herkese belli yerleri taksim ettik hiçbir şekilde ayırım yapmadan dedik ki: "Tuzla'yı GİSAŞ yapsın çünkü gemi inşa sanayicilerinin orada kendi sorumluluğu var, onlar burayı temizlesin, Kadıköy Caddebostan'ı özel firmalara... Bu özel firmaları da nasıl veriyoruz? O da yanlış anlaşılmasın. Bizim Meclisimizin çıkardığı Acil Müdahale Kanunu var denizlerdeki kirlilikle ilgili. Herhangi bir kaza sonucu oluşan kirliliğin deniz kısmı Ulaştırma Bakanlığının temizleme yükümlülüğünde, kıyıya vurduğu zaman da Çevre ve Şehircilik Bakanlığının temizlemesi ama bu çok acil bir iş olduğu için önceden belirlenmiş Türkiye'de 5-6 tane bu işi yapabilecek ekipmanları, alet edevatı olan, gemileri olan firmalar var, bunların tamamıyla çalışıyoruz hiçbirini ayırt etmeden. O firmalar anında müdahale yapıyorlar yani en azından kirliliğin yayılmaması için etrafını çeviriyorlar ve topluyorlar. Petrol kirliliğinde de böyle yapılıyor ve hiçbir ihaleyi, şunu bunu beklemeden o kanun gereğince bu yapılıyor. Burada da aslında onu kullandık. Buradaki firmalar hemen olaya müdahale ettiler ve işte Kadıköy Caddebostan'ı onlar temizledi, Yenikapı açıklarını MEKE diye bir firma temizledi, Kartal sahil boyunu İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İSTAÇ'ı, Maltepe dolgu alanını İSTAÇ, yine, Beylikdüzü Gürpınar sahilini de Mavi Deniz diye bir firma, Kurbağalıdere'yi İSTAÇ, Pendik sahil boyunu İSTAÇ. Yani şöyle yapıyordu aslında İSTAÇ: Biz getiriyoruz onları, onlar da kendi vidanjörleriyle çekip götürüyorlardı. Yani onların çektiğini, götürdüğünü metreküp olarak bir şekilde yazdık. Yani Kocaeli Körfez'de belediye, Bursa Gemlik'te oranın belediyesi, Balıkesir'de, Çanakkale Marina bölgesinde ve Yalova Belediyesi'nde... Bunları hangi firmaların, hangi belediyelerin ve kurumların yaptığını da burada size ifade ediyorum. Hepsinin gemi kapasiteleri... Türkiye'de bu bölgede bulunan bu işi yapabilecek gemilerin kapasitelerinin tamamını ayırım yapmadan kullandığımızı ifade etmek istiyorum.

İşte burada peki, ne kadar... 7/24 yüzey temizlik çalışmalarını... İstanbul'da 6.440 metreküp, Kocaeli'de 476, Bursa'da 165, Tekirdağ'da 154, Balıkesir'de 811, Çanakkale'de 919, Yalova'da 2.118; 11 bin metreküp civarında bir müsilağı topladık. Nereye götürdük? Depone sahalarına götürdük, oralara bıraktık. Aslında, videonun başında da vardı, onu açarsanız, onu da göstereyim. Daha evvel de... En az Tekirdağ'dan gelmiş çünkü bu bölgede durağanlık çok az, müsilağ oluşumu için uygun şartlar yok yani orada çok hareketli bir deniz olduğu için orada durmuyor, başka yerlere gidiyor. Temizlemeseydik ne olacaktı? Aynı müsilağ o körfezden o körfeze geziyor rüzgarla birlikte çünkü müsilağ organı olmayan bir madde, organı olmuyor yani eli kolu yok, dolayısıyla rüzgârın etkisiyle nereye giderse oraya savruluyor. Bugün, aynı müsilağa çip taksanız Çanakkale'de görüyorsunuz, ertesi gün Caddebostan'a geliyor. Dolayısıyla temizlemenin o manada anlamlı olduğunu ifade etmek istiyorum.

Burada müsilağa ilgili bir video vardı. Hiç görmeyenler daha evvel görünce bunu aslında, beni de eleştirdiler "Ya, müsilağa bir şey yokmuş." diye ama sayın vekillerimizden sağ olsun bazıları bize destek oldu onlara da teşekkür etmek istiyorum. Yani işte, müsilağı burada laboratuvara götürdüğümüz zaman aslında, müsilağın yüzde 99'u hakikaten su. Tekrar ediyorum, işte görüyorsunuz. Bunu bir membrandan geçirmeye kalktığınız zaman suyu bırakmıyor. Aynı, aslında, insanın burnundan çıkan müsilağa benziyor, onu da bıraktığınız zaman çok yapışkan ama suyu bırakmıyor, gördüğünüz gibi çok yavaş bırakıyor, sonrasında bunun içine bir koagülant attığınız zaman yani bunu bundan ayıştıracak bir şeyi bıraktığınız zaman suyun yüzde 99'unu bırakıyor, kalan kısmını... Dolayısıyla, bunu bir yere, bir depone sahasına koyduğunuz zaman da çok hızlı bir şekilde suyu buharlaşıyor, geri kalan kısmını da inceledik, onlara da laboratuvarı baktık "Acaba tehlikeli mi?" diye. Yani müsilağı analiz ettik. Bir kere

tehlikeli bir şey değil, bundan eminiz. Toksik bir yapısı yok, ondan da korktuk “Acaba toksik bir yapı varsa bu mikrobik bir şey olur, yaygınlaşır.” diye, en çok korktuğumuz şeylerden biri oydu. Patojenik bir yapısı yok, patojen içermiyor, ağır metal de yok içinde. Yani dolayısıyla bunlar sevindirici tarafları. Peki, o zaman dedik ki: “Acaba bunu nerede değerlendirebiliriz? Madem bu kadar kötü değil, bunu ne yapabiliriz? Gübre yapabilir miyiz? Orada yapabilir miyiz?” diye baktık. Müsilajın yapısı, özellikle proteinler, karbonsilik asit ve halkalı yapılar bu müsilajın ana kısmını oluşturuyor, dolayısıyla kalorifik değeri düşük yüksek kükürt içeriğinden dolayı yanarak enerji üretmek uygun değil, onu da tespit ettik yani “Yakalım bunu falan.” dediler. Tuz içeriği fazla, dolayısıyla, tarımda doğrudan kullanılması da uygun değil denizden geldiği için, tuz var çok fazla. Karbon içeriği düşük dolayısıyla biyomekanizasyon prosesi için de uygun olmadığını tespit ettik. Bunları da ifade edeyim. Yani bunu götürdüğümüz yerde bize çok insan geldi, dediler ki: “Bundan gübre yapalım.” Hatta bir milletvekilimizin gübre fabrikası varmış “Ben bunları alayım.” dedi, sonra kendisi analizleri yaptırdı “Ya, bundan gübre olmaz, çok tuzluluk var.” dedi. Dolayısıyla, biz aslında bunları da şeffaf bir şekilde yaptık, müsilajın numunelerini herkes de bir şekilde, bir yerden alabiliyor. Sonra da dedik ki: “Bunun kaynakları bu denetimlerin azlığı olabilir.” Ve bu konuda da aslında 7/24 Türkiye’deki çevreyle ilgili denetim biriminde çalışan, il müdürlüklerimizde çalışan bütün ekipleri buraya getirdik. Marmara Havzası’nda bu 7 ili, sadece 7 ili değil, aynı zamanda o havzada bulunan Kütahya da dâhil olmak üzere bütün hepsinin bütün tesislerini inceledik ve 10 bini aşkın son bir ayda denetim faaliyeti yaptık, 22 milyon TL’ye yakın ceza yazdık ve 50’den fazla işletmenin de faaliyetine men cezası verdik.

İşte, gördüğünüz gibi burada toplanan müsilajların miktarını görüyorsunuz, günlük olarak böyle bir grafik var; son dönemde, son beş gündür de hiçbir yerde müsilaj olmadığı için yani 8 Haziran 2021’de başlayan müsilaj toplama faaliyeti 7 Temmuz 2021’de hiç bulunamadığı için artık yapılamadı. Bunlar, müsilaj miktarlarının, demin bahsettiğimiz o 11 bin metre küp müsilajın günlük dağılımını gösteren bir grafik, bunu da ilk defa burada gösteriyoruz. Bu, ayrıca uzaktan algılama teknolojisiyle Yıldız Teknik Üniversitesi’nin yaptığı bir tespit. Burada da gördüğünüz gibi 10 Martta 2.064 hektarlık bir alanı kaplıyordu bu. Yani Marmara Havzası’nda 2.064 hektarlık bir alanda müsilaj vardı, buna uydudan bakmışlar -Yıldız Teknik Üniversitesi’nin çalışması- daha sonra 20 Mayıs’ta, Marmara üzerinde bu, 12.741 hektara kadar çıkmıştı -ki Marmara’nın tamamı 11.500 kilometrekare, onu da 100’le çarparsanız o kadar hektar yapar- şimdi geldiğimiz noktada 2 Temmuz’ta bu 1.046, şu anda hemen hemen sıfıra inmiş durumda yani yüzeyde kapladığı alan olarak baktığınız zaman. Bu grafiği de ilk defa burada gösteriyoruz hektar olarak.

Bu sunumları da verdik ama bunun çıktısını da her an, ne zaman isterseniz hemen verebiliriz, yani orada var ama arzu edenlere bu çıktıları e-mailden de atabiliriz. Bunlar gizli bilgiler değil, hepimizin, sizlerin de kullanacağı bilgiler.

Grafik olarak da baktığımızda aslında Klorofil-A miktarındaki değişimlere baktığımız zaman, bu temizlik çalışmalarında Klorofil-A miktarındaki değişime... Bu fitoplankton, kirliliği gösteren bir gösterge olarak bunları şey yapıyorlar; işte, gördüğünüz gibi 6 Haziranda bu şekilde sapsarıydı, bunun yavaş yavaş açıldığını görüyorsunuz, buraların daha da yavaş yavaş yeşillenmeye döndüğünü, özellikle bu sadece Körfez kısımlarında bu bulanıklığın... Bir de bulanıklık haritası vardı, bir de ona bakalım. Bu da güzel bir grafik, bunu da Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin bilim gemisi var biliyorsunuz, biz sürekli izleme yapıyoruz, onlarla izliyoruz, onlar bizim adımıza çalışıyorlar, yıllardır süren bir proje ve biz de onların bu izleme çalışmalarını özellikle bu müsilaj olunca Marmara Denizi’ne getirmiştik. İşte burada güzel bir bulanıklık haritası var, “bulanıklık” dediğimiz aslında müsilajı onlar böyle ölçebiliyorlar.

Burada “scanfish” taraması yapıyorlar değişik bir yöntemle. Burada geminin arkasına bir şey takıyorlar, sürekli belli derinliklere indiriyorlar, çıkarıyorlar falan. Burada gördüğünüz gibi bu miktar aslında derinlik olarak -burada derinliğe bakalım- 0 ilâ 2 metrede hiç müsilağ yok, hepsi mavi şu an, gayet açık. Yani ilk grafik yukarıdaki bulanıklık ilk 10 metre için burası, hemen hemen sadece Körfez’in olduğu yerlerde belki çok hafif sarılıklar var, onu görebiliyorsunuz, şurada sayın vekillerim görüyorsunuz, şu bölgelerde biraz var ama buralar tamamen ilk 10 metrede, bunun şurasında gördüğünüz gibi hiçbir sıkıntı yok. Sonrasında ilk 20 metrede biraz daha derinlerde var, bu renkleri görebiliyorsunuz ama sonra da 30 metrede ise burada hiçbir şey yok yani araya sıkışmış vaziyette duruyor şu anda, onu da zaman içerisinde çözmeye çalışacağız. Şu anda çok fazlaca hem Twitter’de hem diğer yerlerde “Yüzeyi temizlediniz; bu, iş değil, esas müsilağ altta, Marmara öldü, cesedi kokuyor.” falan gibi böyle ifadeler var. Milleti çok korkutmamak lazım. Evet, tamam, olmuştur ama biz ülke olarak, devlet olarak, Bakanlık olarak bütün belediyelerle birlikte bir konsensüs içerisinde beraber hareket ederek bu problemi -bu memleketin meselesi olduğu için- öyle çözmek istedik ve öyle de yaptık. Hiç kimseyi dışlamadan, herkesi kapsayıcı bir şekilde, herkesin imkân ve kabiliyetlerini kullanarak bu işi yapma hevesinde olduk ve başarımız da aslında dünyada örnek olarak karşımıza çıkıyor.

Bu, son gelişmelerin videosu, eskisi ve yenisi.

(Bu bölümde video gösterimi yapıldı)

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bu da son temiz halleri ki sizinle paylaşmak istedim; bu resimleri Anadolu Ajansında aldık, onlar verdi. Bu bizi mutlu etti, aslında herkesi mutlu etmiştir çünkü neticede İstanbul, Marmara hepimizin, buranın korunması gerekiyor, elimizden geldiği kadar bütün sanayi tesislerimizin, bütün belediyelerimizin dünyanın en endemik, en güzel denizini, en kapalı denizini kirliletmemesi ve buranın ölmemesi için elimizden geleni yapıyoruz. Bir sinyal verdi...

(Bu bölümde video gösterimi yapıldı)

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet, son fotoğraflar bunlar. Burada muhtemelen sorular gelecektir ama ben tüm sorulardan evvel çok fazla tartışılan iki meselenin üzerinde de durmak istiyorum Sayın Başkanım, çok kıymetli vekillerimiz. Bir tanesi: “İşte üzerindeki temizlediniz, buranın altında ne var?” Altındakiyle ilgili de tabanda olmadığını görüyoruz, sürekli bilim adamlarıyla ve ODTÜ’yle çalışıyoruz. Burayla nasıl bir biyolojik mücadele yapılabilir? Korkumuz hep şuydu: “Acaba bu besin zincirlerinden bir tanesi kırılmış olabilir mi?” diye bir korkumuz vardı. Yani demin bahsettiğimiz o fitoplanktonlar, zooplanktonlar veya küçük balık bunlardan bir tanesi yok olursa birisi çok fazlalaşır çünkü onu yiyen tür olmayınca diğerinin fazlalaşmasıyla bu tür tip sorunlar olabilir diye. Şu anda öyle bir şey görünmüyor. İnşallah da bu olmaz diye temenni ediyoruz çünkü bunlardan birini öldürdüğünüz zaman diğerleri aşırı çoğalınca denizin yüzeyinde bu tip şeyler olur veya içinde olabilir. Şu anda biz, en azından kirlilik kaynaklarını yani sadece yüzeydekini temizleyerek bu işi çözdük demiyoruz ama buraya gelen bütün deşarjları kontrol altına aldık ve onları sıkı denetliyoruz yani onlar azalınca da aslında deniz ekosisteminin kendi kendini tamir edebilme yeteneği var; aslında doğanın kendi kendini tamir etme yeteneği vardır her zaman; yeter ki biz ona aşırı yüklemeleri yapmayalım. Bu mevcut içeride bulunan müsilağları da en kısa sürede hem biyolojik yöntemlerle hem kimyasal yöntemlerle çözmeye çalışıyoruz.

Şimdi, buraya, bana günde en az 10 insan geliyor “Ben bu müsilağı şu yöntemle temizleyeceğim.” diyor, tamam diyorum da ama bu yapacağınız iş... İçerisine bir şey atacaksınız, bir de 11 bin kilometrekarelik bir denizden bahsediyoruz, acaba laboratuvar şartlarındaki şeyleriniz burada olur mu veya bunu yaparsınız ama acaba başka bir şeye zarar verir mi diye biz bu işi TÜBİTAK MAM’a

biraktık. Bütün gelenleri de oraya yönlendiriyoruz, diyoruz ki: “Gidin oradaki hocalarla konuşun, onların işi bu zaten, onlar bu işi yapıyorlar, onları ikna ederseniz yapın ama ikna edemezseniz bizim vereceğimiz bir karar olamaz.” Bu bir.

İkincisi, Ergene’yle ilgili çok fazlaca soru geliyor. “Ergene’nin deşarjları bunu sebep olmuştur.” diye. Onun için de biz aslında bu bilim gemisini -Barış Salihoğlu o geminin başında profesör- oraya gönderdik, deşarjın olduğu yere. Şu anda Ergene’deki arıtma tesisleri -biliyorsunuz 5-6 milyarlık harcamalar yapılarak- eskiden hepsi Ergene Nehri’ne gidiyordu, şimdi onların arıtılarak Marmara Denizi’ne derin deşarja verilmesi projesi yapıldı; yıllardır yürüyen bir proje ama henüz bitmediği için şu andaki atık sular, arıtılmış veya arıtılmamışların hemen hemen hepsi yine Ergene’ye gidiyor ama sadece yüzde 3’lük kısmı son bir aydır, son iki aydır deneme amaçlı Marmara Denizi’ne veriliyor, yüzde 3 çok az bir miktar ama yine de onu da kontrol etmek için oraya gemiyi gönderdik, o deşarjın olduğu noktadan numuneler alındı, orada nasıl bir değişim olduğunu yani Marmara’ya etkisinin ne olduğunu da araştırdık; oralarda da şu ana kadar o yüzde 3’lükten bahsediyorum herhangi bir sıkıntının olmadığını hocalar bize rapor hâlinde verdiler. Dolayısıyla bu iki soru muhtemel olarak kamuoyunda çok sorulduğu için sizlere bunlarla ilgili de son bilgileri vermek istedim.

Başkanım, çok teşekkür ediyorum. Çok başınızı ağrıttım belki ama bütün bilgileri, yaptığımız işleri bütün şeffaflığıyla size anlatmaya çalıştık.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Estağfurullah.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR - Sabrınız için teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ederim, sağ olun Sayın Hocam.

Komisyon üyesi arkadaşlarımız, toplantıdan sonra konuyla ilgili sunumları dijital ortamda paylaşacağız.

Şimdi, sorularınız.

Buyurun Sayın Aygun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) –Sayın Bakan Yardımcım, teşekkür ediyorum.

Sunumunuzu dikkatle dinledik. Şimdi, Ergene’den bahsettiniz, şu anda yüzde 3’lük kısmının derin deşarja basıldığını; işte, 6 milyarlık fazla paranın oraya harcandığını az çok biliyorum ama maalesef derin deşarjın da orada o firmanın, -hepimiz biliyoruz, sizler de biliyorsunuz- şirketin ne hâle geldiğini açmıyorum, müteahhidin ne olduğunu da sizler biliyorsunuz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Vekilim, orayı Tarım ve Orman Bakanlığı yaptığı için bilmiyorum.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Yok, yok, sizden de daha önce Sayın Bakan Yardımcım, şimdi oradan sıyrılmazsınız daha önce sizdeydi, büyük kısmı sizdeydi. Geçen yıl itibarıyla... Ben çünkü ilk geldiğimiz günden beri Ergene’yi takip ediyorum. Yani bunu Tarım Bakanlığına atarak sıyrılmazsınız, büyük kısmını sizler harcadınız, ihaleye sizler çıktınız, daha sonra Tarım Bakanlığına geçen yıl ki şey de kaldı; bunu hepimiz biliyoruz, kayıtlarda da var, her yerde var. Şimdi bunu kimse savunamaz ve orada müthiş bir para, kaynak harcandı ve battı para. Siz de biliyorsunuz, diyorsunuz ki: “Bu kadar arıtma yapıldı.” Hiçbir arıtma yapılmadı aslında, hepsi çuvalladı diyorum ve sadece dere arıtmanın arıtılan suya denize basılıyor.

Şimdi ben soruyorum, az önce dediniz ki: “Gemiği gönderdik oraya.” Ya, yıllardan beri bir çalışma yapıyor orada, acaba İnönü Vakfının çalışmasını hiç mi görmedi Bakanlık yetkilileri merak ediyorum. Diyor ki: “Tuz Eğer Ergene’yi siz Marmara’ya basarsanız altı ay içerisinde tuz ve renkten dolayı mahvolacağını.” söylüyor ve hiçbir arıtmayla da tuz ve rengi çözemiyorsunuz. Doğru mu?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Karşılıklı konuşacaksa cevap vereyim.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Yok, bilim adamlarının söylediğini söylüyorum ben. Ve onlar geçtiğimiz günlerde yine Marmara’yı şu anda dolaşıyorlar. Yani bu İnönü Vakfının ve Marmara Üniversitesinin beraberinde yürüttüğü o projeyi neden Bakanlık hiç kale almadı? Neden kafanızı kuma gömdünüz? O kadar parayı nereye harcadınız diye merak ediyorum? Şimdi, geldiğimiz noktada, sizler de az önce söylediniz, birçok çalışma yapıldı ama yıllardan beri oradaki bir gübre fabrikasından denize suyun atıldığını siz de biliyorsunuz, bu basına yansıyınca fabrikanın suyu kesildi. Hiç mi görmediniz Çevre Bakanlığı olarak? Şimdi ben merak ediyorum, içim acıyor Tekirdağ Vekili olarak sahadayım devamlı; bayramlarda, özel günlerde devamlı Ergene Nehri’ne ve kollarına atılmadan basılıyor ve Bakanlık temsilcisini, il müdürlüğünü arıyoruz, geliyorlar örnek alıyorlar ama laboratuvarlarda temiz çıkıyor Sayın Bakan Yardımcım. Sizler laboratuvarlarda bunu temizleyebilirsiniz -sizler deyince yanlış anlamayın, birileri temizleyebilir- ama vicdanlarda ve öteki dünyada, toprağın altında bunu temizleyemeyeceksiniz. Siz şimdi diyorsunuz ki: “10 bine yakın kontrol, denetim yaptık.” Düne kadar aklınız neredeydi? O denetimleri neden yapmadınız? Benim sosyal medya hesaplarımdan -Danışman arkadaşlarım da burada, yukarıda Allah var- bir mesaj geldi, üzüldüm. Bir kadın arkadaşımız göndermiş, diyor ki: “Ben fabrikada çalışan bir çevre mühendisiyim, artık dayanamıyorum, çocuğumun yüzüne bakamıyorum eve gittiğimde, vicdanım sızlıyor. Denetim olacak, denetimden önce bize bilgiler geliyor.” Evet. Denetime gidecek olanlar sizin personeliniz veya ekipleriniz ama fabrikalara denetimlerden önce haberler geliyor, arıtmalar çalışıyor.

Şimdi, yıllardan beri Ergene’yle ilgili güzel şeyler, işte... Ve de ön kötüsü de Sayın Cumhurbaşkanına, 13 Kasım 2020’de Tekirdağ’da yapılan İl Kongresinde yalan söyletildi; kim söyledi bilmem hangi bürokrat söyledi bilmem. “Ergene derin deşarj sistemi bitti, açtık.” dediniz, açılan bir şey yok ortada, çalışan hiçbir bir tane arıtma yok, bir tane var o da deri arıtma, o zaten sağlam çalışıyor ve o şu anda veriliyor. Ve geldiğimiz noktada Ergene nasıl akıyor dediniz? “Tertemiz akıyor, şeffaf akıyor.” denildi ama Ergene, maalesef nitratlarla, ağır metallerle akmaya devam ediyor, vicdanlar hâlâ sızlıyor. Ben 41 yaşında veteriner hekim yeğenimi kaybetmiş bir milletvekiliyim ve öksüz kalan yeğenime benim borcumun borcu var. Orada benim birçok insanım yetim kaldı, kanserden ölümler var. Hiç mi vicdanınız sızlamadı, hiç mi sızlamıyor? Şimdi geliyoruz hâlâ oyun oynuyoruz ve de bilim insanlarının söylediklerine bakıyorum, diyorlar ki: “Ergene’yi derin deşarjla Marmara’ya basmak ölüm.” diyor. Ötede “Denetim yaptık.” diyorsunuz, yıllardan beri denetim yapılmıyor, ceza kesilen doğru dürüst fabrika yok.

Şimdi, Bursa Vekilimiz ve Balıkesir Vekilimiz yan yana, oradaki gübre fabrikası yıllardan beri boyuna Marmara’ya... Az önce de söyledik, neymiş dünyadaki su, denizlerdeki ısı? Yukarıda 10, aşağıda 4 derece. Bizde neymiş Marmara’da? Yukarıda 10, aşağıda 15 derece. Siz orada denizden çektiniz soğuk suyu, bastınız sıcak suyu. O akan suyu Balıkesir’deki Çevre Müdürlüğünde denetim yapan arkadaşlarımız hiç görmemişler mi bugüne kadar? Merak ediyorum. Şimdi birden ceza kesmeye başlamışsınız. Günaydın. Günaydın diyorum. Şimdi geldiğimiz noktada Sayın Bakan Yardımcım, siz, Ergene Derin Deşarj Sistemi’nin sağlıklı çalışacağına ve bölgeye fayda sağlayacağına inanıyor musunuz? Tuz ve rengi nasıl çözeceksiniz bunu merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ederiz.

Sayın Bakan Yardımcım, isterseniz soruları alalım, siz sırasıyla cevap verirsiniz.

Emine Gülizar Emecan Hanımefendi, buyurun.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Çok teşekkür ederim.

Bir çıkmam gerekecek çünkü, çok sağ olun anlayışınız için.

Sayın Bakan Yardımcım, öncelikle teşekkür ediyoruz bilgilendirme ve sunumunuzdan dolayı.

Benim birkaç sorum olacak size ama sorularına geçmeden önce Sayın İlhami Özcan Aygun Vekilimizin söylediği yerden alarak şunun da altını çizmek istiyorum: Hakikaten Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak bugün müsilağın sebepleri arasında, belki de en önemli sebeplerden birisi olan ve belki bu Komisyon da çok konuşacağımız endüstriyel atıklarla ilgili, endüstriyel atıkların denetimi, bu üretim yerlerinin, fabrikaların arıtmalarıyla ilgili yapılan denetimlerin yapılması noktasında Bakanlığınızın çok kararlı bir duruş sergilemesi gerekiyor; bunun altını çizmek lazım. Sayın Aygun Vekilimizin ortaya koymuş olduğu örnekler hakikaten can yakıcı, bunlar üzücü. Eğer biz burada Komisyon olarak bir taraftan müsilağla ilgili konuyu çözmek için bu kadar mücadele verip çaba harcarken diğer taraftan hakikaten bu tür ihmaller olacaksa bu işi biz çözemeyiz. O yüzden nasıl biz Mecliste bir kararlılıkla bu Komisyonu kurduk, çalışıyoruz, sizin de Bakanlık olarak bu konuyu biraz daha düşünmeniz gerekir diye düşünüyorum.

Şimdi, sunumunuzdan tabii bazı notlar aldım, o notlar üzerine kısa kısa hemen sorularımı soracağım. Şimdi, dünyadaki müsilağ örneklerinden, daha önce yaşanmış olan müsilağ sorunlarını sıraladınız; görebildiğim kadarıyla sunumda, işte 2007 yılında epeyce bir yerde yaşanmış. Bu yaşanan müsilağ sorunlarıyla ilgili çözümler nasıl çözülmüş? Ne kadar sürmüş? O denizlerde üretilen çözümlerden sonra şu anda o denizlerdeki müsilağla ilgili durum nedir? Bununla ilgili elinizde bir veri, bilgi var mı? Varsa bunları bizimle paylaşır mısınız demek istiyorum. İkincisi, özellikle “Kimyasal oksijen ihtiyacıyla (KOİ) ilgili değerlerinin yüzde 20 azaltılmasıyla ilgili bir karar alındı.” dediniz eylem planı çerçevesinde. O azaltılma yine endüstriyel atıklarla şirketlere yönelik bir yaptırım olarak mı, onların atıklarının yüzde 20 azaltılmasıyla ilgili mi oksijen ihtiyacı, belediyelerin atık suları ile ilgili mi? Ben orada o konuyu tam anlayamadım. Kimlere yapıldı bu uyarı yüzde 20 azaltılmasıyla ilgili?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yüzde 20 belediyelere, yüzde 50 endüstriye.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) - Yüzde 50 endüstriye. O zaman şöyle bir soruyla devam edeyim, yüzde 50 endüstriye ise. Denetimi bu kadar zor olan endüstriyel atıkların ve yaptırımların belki de uygulanmadığı yerlerde yüzde 50 azaltılmasıyla ilgili yapılan uyarı, talep ne kadar gerçekçi? Ne kadar başarılı olabilecekler? Belki bunun da takibi gerekiyor. Hatta bu kadar yüksek oran acaba bu arıtmayla ilgili konularda birtakım suistimallere de sebep olabilir mi? Yani bunu da göz önüne almak gerekir diye düşünüyorum.

Diğer bir sorum da Müsilağın tehlike yaratmadığıyla ilgili bir şey söylediniz sunumunuzda. İşte, toksik yok, ağır metaller yok; birkaç parametre daha saydınız, onları tam not alamadım. Ancak son zamanlarda özellikle Marmara’daki balıkların, üreyen balıkların tutulmaması, yenmemesi, zararlı olabileceğiyle ilgili de çeşitli yayınlar yapıldı, basına da yansıdı. İşte balıkların satılmadığı, restoranlarda verilmediğiyle ilgili restoranlardan gelen bilgiler var “Artık Marmara Denizi balığı satmıyoruz.” diye, böyle bir endişe var yani. Ve yine bazı çalışmalarda bakteri üretebileceğiyle ilgili endişeler taşındı

ve bu çalışmaların da hâlâ sürdüğünü duyuyoruz, biliyoruz. Bu kadar emin miyiz hiçbir problem olmadığından müsilağa? Çünkü siz sunumunuzda bu konuda çok emin konuştunuz ama karşımıza bu tür bildirimler de gelince açıkçası ben çok emin olamıyorum.

Şimdilik bu kadar, çok teşekkür ederim Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Biz teşekkür ediyoruz, sağ olun.

İstanbul Milletvekilimiz Sayın Ali Şeker...

ALİ ŞEKER (İstanbul) - Sunum için ben de teşekkür ediyorum Sayın Bakan Yardımcımıza.

Bakan Yardımcımız “Hidrojen sülfür yok. dedi ancak son yapılan, 17’sinde yapılan bir çalışma var orada, Çınarcık Çukuru’nda hidrojen sülfürün tespit edildiği, bunun da Marmara için bir dönüm noktası olduğuna dair bir çalışma bildirildi. Orada da maalesef daha kötü bir aşamaya geçmiş durumdayız; Marmara için de Karadeniz’e benzer dipte canlılığın tamamen yok olacağı bir ortam oluşuyor, oksijen seviyesinin de hızla düştüğüne dair bir çalışmayı bildirdiler orada çalışma yapan bilim adamları.

Ergene’yle ilgili olarak maalesef Ergene’de zehir açıktan akıyordu daha önce, şimdi ise bu borularla alttan akıyor, görünmez hâle gelince biz bunu yok farz ediyoruz ama gerçekle başa çıkabilmek için önce gerçekle yüzleşmek gerekiyor. Bilim adamları o zaman demişlerdi “Altı ay içerisinde mutlaka Marmara’da ciddi sorun yaşanacak, Marmara’yı öldürecek; aman bunu Marmara’nın dibine süpürmeyin.” demişlerdi, maalesef onların dediğini üç ay geçmeden yaşadık.

Bir başka sorun: İşte, Anadolu Ajansı bir çalışma yapıyor, yani biz isteriz ki güzel olsun, güzel olan gösterilsin ama bir şeyin üstünü örtmek doğru değil. Anadolu Ajansı, daha önce işte kozmetik kremler, jeller yapılacak diye haber yapmış bir ajans. Ölen balıklar var orada, ölen martılar var, can çekişen martılar; daha geçen hafta biz bunları maalesef gördük Küçükçekmece çevresinde. Bir hafta önce balıklar öldü, bir hafta sonra da martılar can çekişir hâlde, bunları göstermiyor. Anadolu Ajansı yani Anadolu Ajansı Polyannadolu Ajansı olmuş, her şeyi tozpembe gösteriyor. Biz, bir kere gerçeklerle yüzleşelim, yani bizim çocuklarımıza karşı bir borcumuz var. Bu kirlenmeyi nasıl durdurabiliriz, bu arıtma tesisleri, öncelikle var olanlar nasıl çalıştırılır? Elektrik desteği mi, elektrikleri ayrılacak mı, bunlara nasıl bir destek sağlanır? Mevcut kapasite tam olarak nasıl kullanılır? Çok ciddi kirleten fabrikalardan başlayarak bunların gerekirse işte üretimi mi durdurulacak? Yani bazıları kritik noktada, kolay değil tabii üretim durdurmak ama bu konuda son günlerde uygulanan cezalar şunu gösteriyor: Şimdiye kadar denetlenmediği için ceza uygulanmamış, onlar da rahat rahat kirlitebilmişler. Bundan sonrasında en azından yenilerinin yapılana kadar mevcutların bir kere çalıştırdığının mutlaka denetlenmesi gerekiyor. Bizim bu süreçten daha öncesinde Küçükçekmece Gölü’nde çok ciddi bir kirlenme oldu; orada biz bunu on on beş sene önce yaşadık. Ondan önce yine hidrojen sülfür Haliç’te vardı. Haliç’i aldık, Çınarcık Çukuru’nun dibine boşalttık. O Çınarcık Çukuru’nun şu anda can çekişmesine de yirmi sene önce, otuz sene önce yapılan o erteleme faaliyetleri yol açtı. Yani biz kirliliği daha büyüğe, daha büyüğe ata ata maalesef, ileride daha büyük bir sorunla karşı karşıya geliyoruz.

Bir başka sorun: İşte Karadeniz’in ne kadar organik yükü yüklendiğini, Tuna’dan, Dinyeper’den ne kadar büyük bir organik yük geldiğini biliyoruz. Gelen bu organik yükü Karadeniz’den alıp ikinci bir kanalla tekrar Marmara’ya boca etmek... Yine bilim adamları uyarıyorlar, diyorlar ki: “Zaten Marmara’da oksijen sorunu var. Eğer siz o organik yükü, azotu, fosforu, nitrati tekrar bir kanalla daha Marmara’ya doldurursanız o çürük yumurta kokusu bütün Marmara’yı kaplayacak.” Bu, aslında kokusuz bir şey, müsilağ uyarısı kokusuz bir şekilde geldi; işte toplandı ki yüzeydeki toplanması önemliydi tabii, alta ısının geçmesi ve güneş ışığı alamamasından dolayı çayırın kurumaması açısından önemliydi ama bu yeterli değil. Biliyoruz ki bu kirlenmeyi durdurmadığımız takdirde bizim

çok daha büyüklüklerini yaşama potansiyelimiz var. Onun için bizim ileride başka çevre sorunları da yaşamamak için kirlletmemeyi öğrenmemiz gerekiyor. Bu konuda da en büyük sorumluluk Çevre ve Şehircilik Bakanlığına düşüyor. O konuda bu denetimleri sıkı tutmanın yanında, uygulanabilir arıtma sistemleri nasıl daha da çoğaltılabilir, bu konuda Meclise ne görev düşüyor? Hep beraber yaşanabilir bir çevreyi oluşturmamız gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ederim.

Adana Milletvekilimiz Müzeyyen Şevkin...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben öncelikle sunumunuzdan dolayı teşekkür ederim.

Şunu sormak istiyorum önce: Çevre Yönetimi Genel Müdürü, Su ve Toprak Yönetimi Dairesi Başkanı ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü de sunum yapacaklar mı ayrıca? Sorularına ona göre yönlendireceğim çünkü.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bugün yapmayacaklar ama başka zaman çağırırlarsa...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Tamam. Hayır, burada isim olunca o açıdan sordum. Ayrı bir sunum var mı?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bize desteğe geldiler efendim.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Desteğe geldiler, peki. Çünkü sorularımı ona göre yönlendireceğim.

Teşekkür ediyorum.

Tabii, çevrenin ekonomik faaliyetlere ilişkin iki temel özelliğinin olduğunu biliyoruz. Bunlardan ilki, bizlere doğal kaynak sağlaması; ikincisi ise üretim veya tüketim sonucunda açığa çıkardığımız kirlilik unsurları ile atıkları depolama ve yeniden dönüşümlerini sağlama işlevidir. Her ekosistemin bir eşik değeri, bir taşıma kapasitesinin olduğunu biliyoruz. Bu sınırların aşılması ve ekolojik işlevlerinin aksaması durumunda canlı yaşamı tehlikeye giriyor ve ekonomik faaliyetler de gerçekleşmiyor.

Marmara Denizi özelinde yaşanan çevre felaketini değerlendirirken sadece deniz açısından değil tüm Marmara havzasının ve bu havza içindeki tüm insani faaliyetlerin ele alınarak irdelenmesi gerekiyor. Bugün bizi meşgul eden bu çevre krizinin yanında, üretim ve tüketim araçlarının dolaşımında kent ile kır arasında yaratılan dengesizliklerden kaynaklanan insani gelişim kalitesindeki bozulmanın yarattığı daha genel bir krizin olduğunu yani göç olgusunun olduğunu da göz önünde bulundurmak durumundayız.

Günümüzde uygulanan yanlış sosyoekonomik politikalarla planlama, kentleşme ve sanayi, tarım politikaları sonucunda Marmara havzasında -siz 25 milyon olarak ifade ettiniz ama- 30 milyona yaklaşan nüfusuyla havza kaldıramayacağı boyuta ve ekolojik çevrimi sağlayamayacak bir boyuta sürüklenmiş bulunuyor. Bugün bu bölgede yaşayan insanlarımızın temel insani ihtiyaçlarının karşılanması ile sanayinin temel girdilerinin sağlanmasında tabii, gıdadan tarıma, su temininden doğal kaynaklara kadar pek çok yönde komşu havzaları da tüketir hâle gelmiş durumda.

Tabii, iktidarın çok sevdiği bir betonlaşma yapısı var. Kentlerimizin yağmalanmasına varan imar, kentleşme ve yapılaşmada kullanılan kum, çakıl, agrega, beton dolgu malzemeleri, kentsel su temininin neredeyse tamamı artık komşu havzalardan edinilmeye başlanmış ve yoğun bir saldırı var

buraya. Sakarya Nehri havzası, Bilecik'ten başlayarak İstanbul'a malzeme sağlayan firmalar tarafından neredeyse yok edilmiştir. İstanbul'un su ihtiyacı Melen Çayı havzasından temin edilmeye çalışılmaktadır. Yine, yer altı suyu kaynaklarının neredeyse tamamı yok edilmiş ve kirletilmiş bulunmaktadır. Yetersiz agrega üretimi nedeniyle İstanbul'da, bu kente agrega sağlamak için çevre kentler taş ocağı ve agrega üreticileri tarafından âdeta köstebek yuvası hâline getirilmiş bulunmaktadır. Benzer durum tarım ve gıda için de geçerli. Şimdi, bu yetmezmiş gibi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından temeli atıldığı duyurulan beton Kanal İstanbul Projesi'yle yine bir kent yağmasıyla karşı karşıya kalacağız ve doğal kaynaklar üzerindeki baskı daha da artacak; aynı zamanda -bu 25 milyon olan Marmara, bir iç göl ve genç bir deniz biliyorsunuz- buraya olan talep ve -işte, ortaya sunulan, Katarlıların aldığı veya her neyse- buraya yapılan yatırımlarla yeniden bir nüfus yükünün geleceği açık kuşkusuz. Yani 7 tane köprü yapacaksınız ve burada, Kanal İstanbul çevresinde bir yapılanmaya gidilecek. İstanbul, depremselliği bu kadar yüksek olan bir bölge; zaten bu nüfusu kaldıramazken bir de Kanal İstanbul Projesi gibi bir şeyi nasıl...

Size sormak istiyorum Emin Bey: Marmara havzasında ekolojik eşik değeri SOS verirken beton Kanal İstanbul Projesi'yle Marmara Bölgesi'ne baskı daha da artmayacak mı? Bu projenin çevresel etkileri ve ekolojik yıkım üzerinde tahribatı konusunda ne söyleyebilirsiniz? Bunun Marmara Denizi'ndeki kirliliği arttıracığına ilişkin yaklaşımlar konusunda görüşünüz nedir?

İkinci sorum da şu: Marmara havzasında insani faaliyetlerin azaltılması konusunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bir stratejisi var mıdır? Ki anlattınız olduğunu. Yürütülen projeler nelerdir?

Göçün önlenmesi ve azaltılmasına ilişkin ne tür bir kentsel planlama faaliyeti planlanmaktadır? Yani sadece orada atıkların denize deşarjının denetlenmesinin ötesinde, bu yükü kaldıramayan, 25 milyonun yükünü kaldıramayan bu denizin etrafına bir kentsel planlama yapıyor mu? Buna ilişkin örnekleriniz var mı?

Yine, İstanbul, Kocaeli, Yalova ve Bursa kıyı şeritleri başta olmak üzere, Marmara Denizi'nin önemli bir bölümünde bütün doğal plaj alanları, koylar anroşman beton veya toprak dolgularla doldurularak yok edilmiş bir durumda. Marmara Denizi'nde yaşanan müsilağ olayında da görüldüğü üzere Marmara Denizi, tabiri caizse, bir atık havuzuna dönmüş durumda. Deniz, içinde barındırdığı kirliliği kıyılara atamaz konuma gelmiştir. Bu nedenle, yüzeyde biriken müsilağın rüzgâr veya dalgalarının etkisiyle kuzeyden güneye sürüklenerek durduğunu yaşayarak gördük.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kıyı alanların korunması, doldurulmasının önlenmesi ve yok edilen kıyı alanlarının geri kazanılması konusunda bir planlama veya projesi var mıdır? Nerelerde yapılıyor? Bugüne kadar doldurulmuş ancak Bakanlığınız tarafından geri kazanımı sağlanmış herhangi plaj veya koy var mıdır? Bunu öğrenmek istiyorum.

Epeyce bir sorum var ama ben herkes farklı farklı sunum yapacağı için ayrı ayrı değerlendirmiştim sorularımı açıkçası.

Sayın Başkan, sormamda bir sıkıntı var mı? Yani her genel müdürlüğe bir soru, kayıtlara girmesi açısından, sormak istiyorum soru soran arkadaşların da sabrına, affına sığınarak.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Tabii, sorabilirsiniz, Sayın Bakan Yardımcım da cevaplayabilir.

Buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Denetim faaliyetlerinin artırılacağı defalarca açıklanmıştı. Bu faaliyetler düzenli olarak yapılacak mı, yapılıyor mu? İlla da tabii, böyle bir çevre felaketinin yaşanması mı gerekiyordu bu denetimlerin yapılması için? Yılda kaç denetim yapıyorsunuz ve buna ilişkin bir şeffaflığınız olacak mı? Hani, kamuoyuyla paylaşacak mısınız bu sonuçları? Bu önemli.

Yine, havzada hangi kentte kaç işletme denetlediniz? Onun 10 bin civarında olduğunu söylediniz zaten, onu açıkladınız.

Analiz sonuçları hakkında Komisyona en azından bu süreçte düzenli olarak bilgi aktarılabilirse şeffaflık açısından önemli olduğunu düşünüyorum bu bilgilerin bu süreçte en azından.

Yine, alınan numuneler sonucu çevre limitlerinin üzerinde kirliliğe neden olan kaç işletme tespit ettiniz? 50'sine kapatma verdiğinizi söylediniz.

Yine, demir, fosfat ve azot seviyesinin düşürülmesi konusunda nasıl bir strateji ve eylem planı ortaya koyuyorsunuz? Müsilajın tekrarlanmaması için bir eylem planınız var mı?

Projelerle ilgili bilgi verdiğiniz için oraları geçiyorum, bu sorularıma yanıt aldım çünkü.

Kıyılarda çevre izni olmayan kaç tesis var? Bu tesislerin çalışmasına izin verilmeye devam edilecek mi? Peki, kaç “ÇED uygundur” kararı verilen firma var mesela bu şeyin kenarında?

Farklı meslek sektörlerinin katkılarıyla hazırlanması gereken rapor ve değerlendirmeler neden neredeyse tek meslek disiplin görev alanı hâline getirilmiştir?

Rapor inceleme ve denetim süreçleri Genel Müdürlüğünüz tarafından nasıl yürütülüyor? Buna ilişkin bilgi verebilir misiniz?

Bu polisiye tedbirler dışında bilgilendirme faaliyetleri olacak mı, bilinçlendirme faaliyetleri olacak mı?

Sorularım bu kadar.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Biz teşekkür ediyoruz.

Mersin Milletvekilimiz Sayın Rıdvan Turan...

RİDVAN TURAN (Mersin) – Ben de sunum için teşekkür ediyorum.

Yalnız, sunumun çevre tarafının olduğunu fakat şehircilik ayağının eksik olduğunu düşünüyorum. Yani çevreye ilişkin, müsilajın temizlenmesine ilişkin, müsilajın kaynağına ilişkin, müsilajın nasıl ortaya çıktığına ilişkin fitoplanktonlardan daha yüksek yapıli organizmalara kadar bir değerlendirme dinledik ama şimdi Çevre ve Şehircilik Bakanlığının işinin bir tarafı da şehircilikle ilişkili. Bence Bakanlığın bu konuda yapacağı bir sunum daha aydınlatıcı olabilirdi.

Pratik olarak kastım şu: Şimdi Balıkesir-Çanakkale arasındaki sahil bölgesinde -ki bu aşağı yukarı 1.350 kilometrelik bir alanı kapsıyor- bir Balıkesir-Çanakkale İleri Bütünleşik Kıyı Alanları Projesi var, bu projeyi şu anda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yürütüyor. Ne anlatıyor bu proje, amacı ne? Bu 1.350 kilometrelik yani Balıkesir'in ve Çanakkale'nin bütün sahil kesimlerinin çekek yerleri, kruvaziye yat limanları, tersaneler, işte, limanlar buna benzer pek çok şeyle donatılacağını anlatıyor. Yani buralar, aşağı yukarı bütün bu alan inşaat alanları hâline dönüşecek ama eğer amacımız, Marmara'yı bu beladan kurtarmaksa buraların bu şekilde imara açılmasının, inşaya açılmasının herhâlde hepimiz takdir ederiz ki Marmara üzerinde ölümcül etkisi olacak. Bence burada problem şu: Yani bir taraftan, biz sorunu çözer gibiyiz, çözmeye çalışıyoruz fakat objektif olarak durduğumuz yer ile niyetlerimiz arasında bir açf farkı var; bu açf farkı da her gün biraz daha açılıyor ne yazık ki.

Şimdi, aslında yapılan değerlendirme -yani Çevre ve Şehircilik Bakanlığının “şehircilik” kısmına ilişkin söylüyorum- Marmara'ya özellikle Güney Marmara'ya yönelik olarak biçilmiş olan rol buranın sanayi, maden alanları, ondan sonra otoban, köprü, kara yolu lojistiği, bu tür işlerle kullanılması. Şimdi, hâl böyle olunca yani bu kıyı şeridini de bu bütünleşik planla birlikte böyle ele aldığınızda, buradan Marmara Denizi'ne hayırlı zerreyi miskal kadar bir şey çıkmayacak, bir sonuç çıkmayacak; bu

büyük bir risk. Ayrıca, orada doğal alanlar var, millî parklar kapsamında yerler var, sulak alanlar var, Ramsar Sözleşmesi'ne göre koruma altında olan alanlar var. Şimdi, bunların tümü değerlendirildiğinde, ikisinden bir tanesini seçmek zorunda kaldığımız açık; yani Bakanlık ya çıkacak diyecek ki: "Marmara Denizi'nin yaşamış olduğu bu kritik durum göz önüne alınarak bütün bu projeler iptal edilmektedir, iptal edilmiştir." ya da "Değildir." diyecek o zaman da Marmara Denizi'ni temizlemekte ne kadar samimi olduğunu göstermiş olacak.

Arkadaşlar, hayat siyah ile beyaz değildir gerçi ama yani arada pek çok grinin tonu var fakat söz konusu olan Marmara'ysa ve gelinen noktada bu denli ciddi kirletilmiş bir denizde galiba, siyah ile beyaza kadar gri tonları yok ettik yani kendimizi bu kadar seçenezsiz bıraktık. O nedenle, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bu konuda bir açıklama yapması gerekli.

Yine, mesela, Biga'ya 4 tane termik santral yapılıyor. Nasıl olacak bu termik santraller arkadaşlar, Sayın Bakan, kıymetli bürokratlar, nasıl olacak? Yani Biga'ya 4 tane termik santral kurduğunda, bu termik santral suyunu nereden alacak -değil mi- atıkları nereye boşaltacaksınız, hava kirliliği nasıl izale edilecek? Çanakkale'deki termik santral projelerinden hiç bahsetmiyorum bile, bir de öyle bir meselemiz var.

Biz aslında şuna karar vermeliyiz: Yani Marmara Denizi'ni bu zamana kadar kullandığımız gibi bir foseptik çukuru olarak mı kullanacağız, yoksa, balıkçılık, turizm gibi gelecek kuşaklara aktaracağımız bir varlık olarak mı? Bakın, kaynak demiyorum, bir varlık olarak mı kullanacağız? Burada köklü bir problem var.

Benim konuşmam hem böyle biraz değerlendirme, bir de bazı soruları sormak istiyorum. Şimdi, dolayısıyla, imar politikalarını yeniden ele almadan, bu konuda yeni bir politik hat oluşturmadan Marmara Denizi'ni kurtarmak biraz müşkül gibi geliyor. Bakanlığın çalışması var mı, bilmiyorum, bu Marmara Denizi'nde Marmara Denizi'ne has türler var. Mesela, karagöz, sarıgöz Ege'de de vardır ama Karadeniz'dekilerin ebadı çok daha büyüktür; organik yapısının güçlü olmasından kaynaklı. Mesela, sinarit yine, Marmara'nın yerli balıklarından, keza, orfoz yine öyle. Örneğin, Bakanlığın böyle bir çalışması var mı? Yani bütün bu felaketler bu hayvanlara ne türden sonuçlar doğurdu? Kabukluların durumu ne? Bunların bünyelerindeki kimyasal kirlenme, kirleticilerin oranı ne? Hiç ağır metal azot, fosfor vesaire şeyler çalışıldı mı yani endüstriyel ya da evsel sebepli olarak ne düzeyde bir yük oluşturuyor? Bunlar çalışıldı mı bilmiyorum. Ben bir şeyler bulmak için biraz uğraştım fakat -geçen seneydi baktığımda- ulaşamadım. Buna ulaşmak şundan önemli: Bunlar aynı zamanda denizin sakinleri ve erken uyarı sistemleri yani örneğin, Lüfer Marmara'yı çoğunlukla transit hat olarak kullanır, hatta palamut bile yer yer böyledir ama bunlar orada mukimdir. Mesela, orfoz, kendi mağarasından böyle kilometrelerce bile gitmez, sürekli o bölgededir, orayı mesken edinmiştir. Araştırılmadıysa, bu balıkların araştırılması son derece önemli ve yine, bunların içerisindeki toksik madde oranı nedir? Yani şimdi, gerçekten, çocuğumuza çocuğumuza balık yedirmekten imtina eder hâle geldik. İmtina etmekte haklı mıyız, değil miyiz, bunu ancak Bakanlığın yapacağı ve kamuoyunu aydınlatacağı çalışmalar sonucunda elde etmek mümkün.

Burada, çalışma içerisinde yani sunum içerisinde, çözülmüş oksijenin müsilağdan kurtulmada bir yöntem olduğu ya da kullanılan yöntemlerden biri olduğu yazılmış fakat şöyle bir problem var: Yani şimdi, müsilağ nasıl yok olacak? Mekanik olarak bunun alayını toplamak mümkün olmayacağına göre, aslında müsilağın bakteriler tarafından parçalanması gerekiyor. Marmara Denizi, yani 11 bin kilometrekarelik bir alan düşünüldüğünde, buradaki müsilağı bakterilerin parçalaması eğer bir çözümsen, oksijen verdiğinizde bu bakterinin bakteri kütlesi çoğalacak ve onun oluşturmuş olduğu biyokütlelenin denize belki de müsilağdan daha fazla sorunlar yaratması gerçeğiyle karşı karşıyayız. Ben de izledim,

hocanın adı galiba Ayşe'ydi; yani laboratuvarda bir çalışma yapıyor, evet, bakteriler laboratuvarda müsilağı parçalıyor. Bakterileri aerobik solunum yaptıklarından dolayı oksijenle takviye ediyor, bu takviye sonucunda bakteriler müsilağı parçaladı. Deneysel olarak tamam, eyvallah ama deneysel ortamda olan şeyin bu kadar devasa bir su kütlesinde gerçekleşebilmesi gerçekten zor, hatta bence mümkün değil. Mesela, Bakanlık olarak öngörünüz nedir? “4 yerde bu çalışmaya başlayacağız.” diyorsunuz. Suya bu kadar oksijen pompalanmasının müsilağın parçalanmasında ve netice olarak aktive olan bakterilerin deniz ekosistemine biyokütleleri itibarıyla vereceği zararın ne olacağına dair bir öngörünüz var mı ya da bir çalışmanız var mı?

Bu imarla ilgili söyleyecektim az önce unuttum: Ya, mesela, Marmara Adası çok felaket durumda. 2014'te zamanın Bakanı 40 civarında taş ocağı olduğunu söylemişti; o zamandan sonra 33 taşocağı daha çalışmaya başlamış. Şimdi, Marmara Adası'nın özgün durumunu, doğal yapısını biliyoruz, kıymet de veriyoruz ve bu 33 tane taş ocağı için “ÇED gerekli değildir.” denilmiş. Biliyoruz ki Marmara Denizi'nin çevresinde “ÇED gerekli değildir.” denilen muhtelif projeler var; bu kararı gerçekten nasıl veriyorsunuz? Yani şimdi, biz işin profesyoneli değiliz ama görüyoruz ki ekosistemin bütüncül ilişkisini bir tane fitoplanktonun insanla dolayimli süreçler üzerinden ne türden bir ilişki kurduğunu hepimiz biliyoruz. Şimdi, nasıl bu 33 tane taş ocağına “ÇED gerekli değildir.” deniliyor doğrusu ben anlayabilmiş değilim.

Bir başka sorum: Bu hidrojen sülfüre ilişkin Alemdar Gemisi'nin yaptığı çalışma var, 110 metreden 34 metreye çıktığına ilişkin oradaki bilim insanlarının izahatı vardı. Aradaki bu çelişkinin sebebi nedir Sayın Bakanım? Yani onlar mı yanlış yaptı, başka bir sebebi mi var? Onlar diyorlar ki: “Bizim Marmara çukurunda yaptığımız araştırmalarda 4,5 miligram/litre hidrojen sülfür tespit ettik, bu, yüzeye doğru çıktıkça 30'lu metrelerde 2,5 miligram/litre düzeyine düşüyor.” ki benim bildiğim kadarıyla bu, alarm olmak için ciddi bir veri.

Bir başka sorum şu, sizden önce konuşmuştuk Komisyon toplantılarında yani sonuçta sizin Bakanlığınızın uhdesinde: Ya, bu Türkiye'deki akarsuların kirliliğine ilişkin elinizde yaptığımız bir çalışma var mı? Ben hani Komisyon dışında da gerçekten merak ediyorum, balıkçılıkla ilgilenen bir insan olarak da merak ediyorum. Yani, şimdi, Ergene'yi falan geçtik, Ergene'nin zaten yüzüne bakılmıyor, o hâle gelmiş durumda ama işte Sakarya'sından tutalım Gediz, Büyük Menderes, Küçük Menderes, Göksu, Ceyhan, Seyhan, Fırat, Dicle, Murat; yukarıdan Çoruh, Kızılırmak falan yani bunlara ilişkin bir çalışma yapılmışsa lütfen bunu bizimle paylaşın çünkü bu varlıkları eğer koruyamazsak nihai olarak bunların deşarj olduğu yerlere, bulunduğu denizleri de koruyabilmek ya da gölleri koruyabilmek çok mümkün olmayacak diye düşünüyorum.

Sondan bir önceki sorum: Siz, Bakanlık olarak Kanal İstanbul'un Marmara'ya zarar vereceğini düşünüyor musunuz? Eğer “Düşünmüyorum.” diyecekseniz bunun ayrıntılı izahatını sizden sözlü ya da yazılı olarak isteyeceğim. Düşünüyor musunuz? Burada yapılan Çevre Etki Değerlendirmesi var mı, varsa hangi sonuca ulaşmış durumda? Bunu merak ediyorum.

Son sorum da: Müsilağı yüzeyden temizleme faaliyeti için firmalara para ödeniyor mu? Bunu merak ediyorum.

Şimdilik değerlendirmelerim ve sorularım bu kadar.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Balıkesir Milletvekilimiz Sayın Mustafa Canbey.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Sayın Bakanım, hoş geldiniz; sunum ve bilgilendirme için ben de teşekkür ediyorum.

Aslında, bence çevre ve müsilaaj konusunda çok doğru bir ismi dinliyoruz çünkü ben Sayın Bakanımızı tanıyorum ve Twitter’da da iyi takip ediyorum. Twitter’da, özellikle, paylaştığı çevreyle ilgili fotoğraflar, duyarlılık, kendisinin bu konuda ne kadar kafa yordüğünü bize gösteriyor. Çok renkli bir Twitter hesabı var Sayın Bakanımızın, çevrede ne varsa güzel şeylerin hepsini paylaşıyor. O anlamda, kendisi bu müsilaaj meselesi başladığı günden itibaren birebir bununla ilgileniyor, çalışıyor, Bakanlık olarak da bir mücadele veriliyor. Tabii, gördüğümüz kadarıyla önemli bir mesafe kat edilmiş durumda, özellikle yüzey anlamında müsilaajda önemli bir başarı var.

Tabii, Sayın Bakanım, az önce söylediniz “Yüzeysel anlamda müsilaajda başarı var ama aşağıda da yok.” yanlış hatırlamıyorum, böyle bir cümle kullandınız “Denizin dibinde de yok.” dediniz değil mi Sayın Bakanım? Şöyle bir şey var, kamuoyuna yayılan bir bilgi var: Sanki müsilaajda, işte “Yüzey temizlendi de dibi olduğu gibi duruyor; bu ne zaman temizlenecek, bu nasıl temizlenecek?” diye bir genel soru var. Aslında, bu konuda, eğer, bu söylediğiniz konuyu kamuoyuyla paylaşırsanız bence iyi bir aydınlatma olur diye düşünüyorum. Yani çevre ve yüzey arasındaki, bu konudaki soru işaretini kamuoyunun da bilmeye hakkı var diye düşünüyorum.

İkincisi de: Sayın Bakanım, şimdi, tabii, güzel bir çalışma yapmışsınız, bu müsilaaj sadece Türkiye’de yaşanmamış, daha önce de bakıyoruz başka yerlerde de, 7-8 yerde müsilaaj meselesi yaşanmış. Onların bununla nasıl başa çıktığı ve bizi de bundan sonraki süreçte, müsilaaj konusunda nasıl bir çalışmayla devam edeceğiz, denizlerimizi nasıl koruyacağız, bütün bunların hepsinin değerlendirilmesi gerekiyor. Bu konuda da bilgi verebilir misiniz?

Üçüncüsü de: Müsilaaj meselesi bugün yaşanıyor tabii ama sadece bugünün, bugünden kaynaklanan bir sorun olarak ele alınırsa muhtemelen yanlış yere gidilir çünkü bir birikme olduğu açık. Üç temel sebep olduğunu az önce ifade ettiniz, o sebeplere baktığımız zaman mesela kirlilik meselesi sadece bugüne aitmiş gibi... Ben, özellikle bazı vekili arkadaşlarımızın sorularından bu şekilde bir izlenim edindim. Bugüne ait değil tabii ki, geçmişten gelen ve bugün sonuçları olan bir meseleyi konuşuyoruz, tartışıyoruz. Bununla ilgili kalıcı çözümleri nasıl yapabiliriz, özellikle biyolojik arıtma sanırım bu işin en temel çözümlerinden bir tanesi. Önümüzdeki dönemde bununla ilgili çalışmalarınızı da paylaşırsanız çok memnun olurum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, biz teşekkür ediyoruz.

Kocaeli Milletvekilimiz Sayın İlyas Şeker Bey.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Sayın Bakanım, öncelikle ben de sunumunuzda verdiğiniz bilgilerden dolayı sizlere teşekkür ediyorum.

Değerli Başkanım, kıymetli arkadaşlar; çevre, gerçekten önemli -siz de sunuma başlarken-siyaset ilgilenebilir ama aslında siyasetüstü olması lazım çünkü ben çevreyi şöyle değerlendiriyorum: Çevre, gerçekten... Hepimizin evlerindeki en kıymetli yeri neresidir? Misafir odasıdır. Çevre, aslında bizlerin misafir odasıdır, ben öyle değerlendiriyorum ve denizleri de kendi soframız olarak görüyorum. Hepimiz yirmi dört saatin ne kadarını dışarıda, çevrede geçirdiğimizi, ne kadarını evde geçirdiğimizi bir hesaplarsak evde uyanık olarak geçirdiğimiz zaman üç dört saati geçmez ama dışarıda, çevrede uyanık olarak geçirdiğimiz en az dokuz-on saatimiz, on bir-on iki saatimiz geçiyor. Dolayısıyla, çevre

bu kadar önemli, buna önem vermek lazım. Tabii, bunu da sadece Bakanlığa da yüklememek lazım, bunu da açık bir şekilde ifade ediyorum. Burada yerel yönetimlerin de bu işe ciddi olarak sarılması lazım, vatandaşlar olarak bizlerin de bu konuda duyarlı olması lazım.

Ben Kocaeli’den çok kısa bir örnek vermek istiyorum: 2004 yılında Kocaeli Büyükşehir Belediyesinde Meclis Üyesi Başkan Vekili olarak göreve başladığımızda -şöyle tahmin ediyorum birçok arkadaşımızın, buradaki birçok arkadaşımızın hafızalarında vardır- Kocaeli’den geçen insanlar, Kocaeli’yi kokan bir kent olarak bilirdiler çünkü deniz kokuyordu, Körfez kokuyordu, gerçekten büyük sıkıntı vardı ve maalesef kentin bütün evsel atıkları arıtılmadan Körfeze deşarj ediliyordu yani özür dileyerek söylüyorum Körfez âdeta bir lağım çukuru pozisyonundaydı ve o günden itibaren yapılan çalışmalarla birlikte bugün Allah’a şükür yüzde 100 arıtma sistemine kavuşulmuş durumda ve bunun yüzde 80’den fazlası da biyolojik arıtma olarak yani ileri düzeyde arıtma hatta şu anda gri su kullanımı da sanayilerde proses olarak kullanılmaya başlandı Kocaeli’de. Tabii, bunun neticesi olarak da Kocaeli’de şu anda birisi Körfez’de olmak üzere mavi bayraklı plaj var. Yani mavi bayraklı plaj herhâlde “Ben burayı mavi bayraklı plaj dedim.” olduğuyla olmuyor, uluslararası kuruluşlar buralara geliyorlar, denetliyorlar, tahliller yapıyorlar, uzun bir süre inceledikten sonra bu unvanı veriyorlar. Yani Marmara Körfezi, İzmit Körfezi’nde şu anda mavi bayraklı plaj var çünkü bunu biz Büyükşehir olarak gerçekten çok önemsedik, önemsendi, çalışmalar yapıldı. Şu anda sadece -tahmin ediyorum- Kocaeli Büyükşehir Belediyesinde uçak var. Bunun tek görevi -denize iniyor, denizden kalkıyor- sabahleyin kalkar, değişik zamanlarda kalkar, tüm Marmara’nın üzerinde tur atar, nerede kirlilik varsa özellikle gemilerden atılan sintine atıkları vesaire, sanayiden gelen sintine atıkları, sanayiye işte yapılan deşarjlarda düzeyde gözükken bütün o kirlilikler hem video kaydı hem de resim olarak çekilir ve anında çevre il müdürlüğüyle birlikte gerekli işlemler de yapılır. Tabii, bunun neticesi olarak da dediğim gibi mavi bayraklı plaj kadar gidi. Şimdi Marmara’nın etrafında 7 tane il belediyemiz var; bunların 5 tanesi büyükşehir belediyesi, 2 tanesi de il belediyesi ama bütün belediyelerin bunu yapması lazım. Yani bu görev, çevre dedik ya önemli, burası çevre il müdürlüğünü ilgilendiriyor deyip kenara çekilmemek lazım veya da burası belediyeyi ilgilendiriyor deyip kenara çekilmemesi lazım, görülen aksaklıklar, eksiklikler, noksanlar, problemler varsa bunların derhâl diğer kurumlarla ortaklaşa yapılması lazım. Bu çalışmalar neticesinde arkadaşlar, İzmit Körfezi’nde canlı yaşamazken şu anda 100 çeşidin üzerinde Körfez’de canlılar yaşıyor. Yunus balıklarını çok rahat bir şekilde görüyorsunuz hatta “Yunus balıkları niye gelir?” diye sorduğumda, bu işin uzmanları dediler ki “Yunus balıkları beslenmeye gelir.” demek ki orada balık çeşidi artmış gelip orada besleniyor. Bunun gibi gerçekten çok güzel çalışmalar yapıldı.

Ben tabii, burada, şunu özellikle merak ediyorum Sayın Bakanım: Şimdi bizim 5 büyükşehir belediyemiz, 2 tane il belediyemiz Marmara’ya sınırı, kıyısı olan belediyelerimiz ama bunun yanında özellikle il belediyelerimizin olduğu yerlerde birçok belde belediyelerimiz vardır, ilçe belediyelerimiz vardır. Şu anda büyükşehirin ilçe belediyeleri de dâhil olmak üzere Marmara’nın tamamında, sınırında kaç belediyemiz var ve bunların arıtma tesisleri yani hepsi Kocaeli gibi midir bilemiyorum ama özellikle il belediyelerindeki, o belde belediyelerinde, ilçe belediyelerinde arıtma tesisi var mı yok mu bu belediyelerde? Bunu özellikle öğrenmek istiyorum.

Diğer bir sorum; sanayi tesislerinin arıtma, arıtıldıktan sonra çıkan suyun kalitesini kontrol etmek için, kirliliğini kontrol etmek için SAİS Sistemi’nden bahsettiniz; herhâlde bu, sanayi arıtma suyu sistemi mi? Nedir açılımı?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sürekli Atıksu İzleme Sistemi.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Evet. Bence bunu sadece sanayi tesislerine kurmayın Sayın Bakanım, bunu belediyelerin arıtma tesislerine de kurun. Yani belediyelerin arıtma tesislerinde doğal ortama deşarj yaptığı noktaya bu sistemi oraya da kurun; belediyeler gerçekten bu arıtmayı tam usulüne uygun olarak yapıyor mu yapmıyor mu? Çünkü bu bölgede ciddi bir nüfus var ve bu nüfusun kirlettiği ciddi bir kirlı su var ve ciddi anlamda bir deterjan atığı ortaya çıkıyor, eğer bunlar artırılmayıp olduğu gibi Körfez’e giderse inanın ki orada ciddi sıkıntılar, problemler yaşarsınız diye düşünüyorum.

Diğer bir konu da, -az önce Mustafa Bey de kısmen dile getirdi- Körfez’e dalan arkadaşlarımız, bu müsılaın, dışarıda, yüzeyde gözüken müsılaın dışında bir de aşağıda, 30-40 metre aşağıda da bir müsılaı tabakasının olduğundan bahsediyorlar. Yani, bu ikisi arasında ne farklılık var? Alttakiler canlı, üsttekileri ölü mü; üsttekiler canlı, alttakiler mi ölü? Böyle bir şey var mı yok mu? Böyle bir şey varsa, bu aradaki farklılık neden onu öğrenmek istiyorum.

Ben tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Biz teşekkür ediyoruz.

Tekirdağ Milletvekilimiz Sayın İlhami Özcan Aygun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Başkanım, tekrar birkaç sorum olacak. Öncelikle, daha önce de Çevre ve Şehircilik Bakanlığına sormuştum, Sayın Bakanım sizlere sormuştum “Ne kadar belediyeye ceza kesildi?” ama maalesef tam açık cevap alamadık. Özel firmalara, şirketlere ve belediyeye ayrı ayrı istedim ama maalesef üstü kapalı geldi. Eğer bunu açıklamakta sıkıntınız yoksa... Çünkü zaman zaman -sizler de, Sayın Başkan da bilir- değerli vekil arkadaşlarımızca Genel Kurulda işte Marmara’yı kirletenler ve Ergene’yi kirletenler mevcut Cumhuriyet Halk Partili belediyeler olarak söylenmekte ama geriye doğru dönüp baktığımız zaman olayın öyle olmadığı, Marmara Denizi’nin kıyısındaki belediyelere bakınca yıllardan beri yönetim sistemi AK PARTİ iktidarıyla beraber. Sayın Kocaeli Vekilimiz, güzel şeyler söyledi ama baktığımız zaman, az önceki... Çınarcık çukurunun dibinde hidrojen sülfür var; o zaman bilim adamlarının söylemleriyle Sayın Vekilimizin paylaşımı arasında şu anda bir tezatlık var.

Şimdi ikinci bir konu, Kanal İstanbul. Benim de Tekirdağ, seçim çevrem ve bizi en çok etkileyen bölgelerden bir tanesi Kanal İstanbul olacak. Kanal İstanbul’un olmasıyla beraber, o kanalın devreye girmesiyle beraber acaba etkileşim ne olacak? Orada zaten yerleşim olarak, nüfus olarak şu anda fazlalık var. Hem diyoruz ki “Çevreyi kirleten, Marmara’yı kirleten bizleriz.” Kanal İstanbul’la beraber nüfus artışı olacak ve o nüfusla birlikte hem doğayı yok edeceğiz hem tabiatı mahvedeceğiz ama birileri için de bana göre ucu açık bir hikâye mi dersiniz, ne dersiniz deyin, o sonu olmayan bir hikâye ve çocuklarımıza, torunlarımıza bırakabileceğimiz bir tabiat kalmayacak diye düşünüyorum.

Yine, geldiğimiz noktada sizden önce görev yapan müsteşarımız vardı eski Vekilimiz, Mersin Vekili Profesör Mustafa Öztürk. Bu, derin deşarj sisteminin olmamasıyla ilgili yanlış olduğunu ifade ediyor ama maalesef Çevre Bakanı Müsteşarıyken neden bu projeye “dur” dememiş, ben merak ediyorum. Şimdi, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Yine bakınız, Marmara Denizi’yle ilgili birçok bilim adamının çalışmaları var. Küresel ısınma ve azot, fosfor kirliliği sebebiyle, artması böyle giderse daha çok olumsuz etki görülecektir. Marmara Denizi havzası, hassas alan ilan edilmeli bir an evvel. Marmara Denizi’ne atık suların fiziksel arıtma yapıldıktan sonra derin deniz deşarjına dur denilmeli, aynı Ergene’deki deşarj sistemine dur dememiz lazım ve yol yakinken bunu bir an evvel kayıtlara geçirmemiz gerekiyor. Atık sular, ileri kademe, karbon yanında azot ve fosfor giderilmeden, arıtılmadan Marmara Denizi’ne verilmemeli ama maalesef azotu da fosforu da daha birçok ağır metallerle beraber bunları biz Marmara Denizi’ne basıyoruz.

Tarama malzemelerinin, hafriyat malzemelerinin denize boşaltılmasına dur denilmesi gerekiyor silikat taşınmasına bir an evvel dur dememiz için ama maalesef hâlâ daha geçmişte de olduğu gibi bugün de bunlar devam ediyor. Güney şelfinde yer alan Susurluk, Biga ve Gönen Nehirleriyle taşınan besin elementlerinin ve kirleticilerinin kontrol altına alınması gerekmektedir.

Yine, Marmara Denizi'ne deşarj edilen tüm atık sular izlenmeye alınmalı ve çözümler üretilmelidir. Marmara Denizi, çevresindeki tarım alanlarında iyi tarım uygulamalarıyla gübre kullanımının kontrol altına alınması gerekiyor çünkü Marmara Denizi çevresindeki dere yataklarını yeşil koridora dönüştürmezsek yine nehirlerle beraber Marmara'yı devamlı, kirli atık ve ağır metallerle besleyeceğiz.

Deniz yüzeyinde müsilağı temizleme çabası bana göre Sayın Bakan Yardımcım, iğneyle kuyu kazmaya benziyor, asıl probleme radikal kararlar almamız gerekiyor. Yani biz, şu anda aslında kendi kendimizi aldatıyoruz, oyalıyoruz kendimizi gerçek, radikal kararlar almazsak, denetimleri yapmazsak ve Marmara'yı besleyen nehirlerle hem tarımdan gelen hem de sanayiden gelen o kirliliği durdurmazsak çözüm bulamayız. Dediğim gibi geçici çözümlerle, pansuman tedbirlerle devam edersek... İşte şimdi "Müsilağı temizlendi." diyoruz, hepimiz izliyoruz -işte kanalda az önce Anadolu Ajansı da gösterdi- zaten neyin olduğunu birlikte biliyoruz. Elimizi vicdanımıza koyalım, biz burada bir görev yapıyoruz. Bu Türkiye Cumhuriyeti'ni gelecek nesillere temiz bir şekilde, sağlıklı bir ülke olarak teslim etmemiz gerekiyor hem altını hem üstünü çünkü en çok kirleten nesil biz olduk, doğayı yok eden biz olduk, göz yumduk sanayiye ve kendi çıkarlarımız için, gününbirlik çıkarlar için tüm doğayı mahvettik. Şimdi burada, iğneyle kuyu kazıyoruz, toplu iğne ile iş yapmaya çalışıyoruz, yıkayacağız da koskoca Marmara temizlenecek. Acaba, Sayın Bakanım siz inanıyor musunuz bu kadar acil ve çabuk çözüldüğüne? Çünkü bir eylem planı çizdiniz bize; 4 Haziran başladı, şu tarihte şunlar oldu ve bir baktık, Marmara Denizi'nin müsilağıyla hiçbir sorunu kalmamış, şu anda her şeyin güllük gülistanlık olduğunu tozpembe gösterdiniz. Siz değil olay gösteriliyor ve birbirimizi kandırmayalım. Şimdi bakınız, ben de aynı şeyi yaşıyorum Tekirdağ'da da, vallahi bir akşam telefonum çaldı, bir vatandaşımız arıyor, Sayın Başkanım, diyor ki "Sayın Vekilim, siz milletvekilisiniz, balıklar yenir mi?" dedim "Ya, vekil olmak... Her şeyi bilecek diye bir şey yok." Aynen gülüyorsunuz Sayın Bakanım, ismini de vereyim -ismi aklıma gelmedi- Hayrabolu'dan bir vatandaşımız aradı "Sayın Vekilim, balık yiyecek miyiz, var mı bir çalışma?" dedim ki "Vallahi bir çalışma yok. Ben şu anda kendim de yemiyorum -o müsilağın enyoğun olduğu dönemde- ama sana 'ye' veya 'yeme' demek benim şeyimde değil." Çünkü burada araştırma yapacak olanlar bilim adamları. Yani bu konuda kamuoyu açıklama bekliyor, şeffaflık bekliyor ve bir an evvel de bu konunun bana göre aydınlatılması gerekiyor. Aynı zamanda balıkçı esnafımızın da sıkıntısı var, o sektörden geçinen birçok insanımız var, şimdi onlar da dertli. Tekneleriyle açılamadılar veya tuttıkları balıkları pazarlayamadılar, yani zincirleme gidiyor. Şimdi, bununla ilgili bir çalışmamız var mı? Bu balıklar yenecek mi veya denizden çıkan o deniz mahsullerini yiyip yememe konusunda herhangi bir bilimsel çalışmamız var mı, sonuç var mı elinizde? Bu çok elzem bir konu ve benim en çok dikkatimi çeken dediğim gibi "Hidrojen sülfür yok." dediniz ama Çınarcık çukurunda var. Bu konuda da lütfen şeffaf olalım ve biz şu anda bir şey için çıktık yola, yani ne HDP'si, ne İYİ Parti'si, ne AK PARTİ'si, ne Milliyetçi Hareket Partisi, ne Cumhuriyet Halk Partisi, burada parti yok, burada şu anda ülkesini seven insanlar topluluğu olarak bize göre verilmiş, bizim bu görevi en iyi şekilde bu Komisyon olarak yapmamız gerekiyor ki doğru bir rapor hazırlayalım, bu raporla beraber ışık tutalım geleceğimize... Yani sen ben kavgası değil, burada şu anda biz kavgası, ülke kavgası var, gelecek kavgası var ve dediğim gibi denizlerimizi, topraklarımızı kirletmeden hem sanayi hem tarımı beraber götürmemiz gerekiyor ama en büyük görev de sizin Denetim Genel Müdürlüğüne düşüyor, maalesef, bence sınıfta kaldınız o konuda. Net söylüyorum çünkü yaşadığım bölgeyi de bildiğim için sınıfta kaldınız.

Bir başka konu da, Sayın Tekirdağ Milletvekilimiz de burada, beraberiz, Çiğdem Hanım da burada. Şimdi, Marmara Denizi'nde zaten sorun var, bir de orada bizim Tekirdağ'da limanımız var, eski Deniz İşletmelerine ait liman var ve orada müthiş bir şu anda silolaşma ve toprak dolgu var denizde. Bir yerde toprakla dolduruyoruz denizi ve bu özelleştirme kapsamında bu liman verildi. Şimdi oraya kimyasalları depolayacağız ve yine aynı şekilde denizin üzerine silolar yapıyoruz. Ya bu ne perhiz bu ne lahana turşusu, yani kendi kendimizi yok ediyoruz ve ben bununla ilgili Sayın Çevre ve Şehircilik Bakanına 2019 sonundaki Plan ve Bütçe görüşmelerinde, Genel Kurulda sorduğumda ÇED Genel Müdürü dedi ki “Ya ÇED yok.” aynı şekilde marınamız var orada. “ÇED yok.” dediler, belgeyi ortaya koyduk. Yani taşrayla merkez arasında kopukluk var Sayın Bakan Yardımcım. Taşradaki teşkilatlarınızla sizin merkezdeki teşkilatların arasında fark var. ÇED Genel Müdürü bana diyor ki: “Sayın Vekilim, orada ÇED yok.” bende belgeleri ortaya koyunca daha sonra Sayın Kurum “Sayın Vekilim, doğruymuş, haklısınız.” dedi. Şimdi, ben Sayın Genel Müdüre üzıldüm o gün, benim gözümün içine baka baka yalan söyledi veya günü kurtarmak istedi ama belgeler her şeyi ortaya çıkarıyor. Burada aynı şekilde, güneş balçıkla sıvanmaz, kapanmaz. Yani burada bir suçlu var, bu suçlu hepimiz yani siz biz yok bütün hepimiz suçluyuz, hepimiz bu doğayı kirlettik. Şimdi, gelin hep beraber yol yakinken birlikte karar alalım, yani radikal karar almamız gerekiyor ki sonuca gidelim.

Şimdi, birçok vatandaşımız bu sektörden, balıkçılıktan beslenenler, diğer sektörler var, restoranlardan tut aklınıza ne geliyorsa hepsi şu anda karamsar olarak bekliyorlar. Siz yakın zamanda Marmara'dan çıkan balıktan yediniz mi Sayın Bakan Yardımcım; onu sorayım önce.

Çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, ben teşekkür ederim.

Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, eğer uygun görürseniz şu ana kadar söz almamış arkadaşlarımıza söz verelim, ikinci söz isteyenlere daha sonra, sırasına göre söz verelim. Ali Şeker Bey, bizi mazur görün.

Evet, Sayın Hayrettin Nuhoğlu.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, aslında ben bir tek soru sormaya hazırlanıyordum, arkadaşların üçü benzer soruyu sordu ama çok da soru soruldu. Ben o tek sorumu yine de soracağım ama ondan önce birkaç hususa değinmek istiyorum. Bir tanesi, şimdi bu Komisyon Mecliste grubu olan 5 siyasi partinin ortak arzusuyla kurulmuş bir Komisyondur. Müsilaj sorunu gerçekten kendini iyice gösterdikten sonra verilen araştırma önergeleri ortak bir hâle getirildi ve bu sorunun sebeplerinin araştırılarak tedbirlerinin nasıl alınacağını tespit edilmesi için kuruldu, böyle önemli bir Komisyon. Bu Komisyonda siyaset olmamalı. Ben Sayın Birpınar'ın bir bilim insanı olarak konuya gerçekten vâkıf olmasından dolayı mutluluk duydum ama sunum beklediğim şekilde değil çünkü sunuma bakılırsa bu sorun çözülmüş zaten yani Marmara'da müsilaj sorunu çözülmüş, diğer denizlerimizde de zaten var mı yok mu hiç burada belli değil; o hâlde bu Komisyon neyi çalışacak? İş gerçekte öyle değil. İyi ki bir bilim insanıdır Sayın Birpınar eğer yetki ona verilirse bu Komisyondan sonuçta çıkacak olan önerilerin uygulanmasının da tarafından takip edilmesi elbette ki önemli olacaktır ama ben sorumu sormadan önce yine şu konuya açıklık getireceğim. Biz 2020 Ocak tarihinde İYİ Parti olarak bu müsilaj sorunu gibi bütün deniz kirliliklerini araştırmak üzere bir önerge verdik. O önerge ne yazık ki iktidar tarafından reddedildi; bir buçuk yıl geçti aradan keşke o zaman kabul edilseydi, o zaman bu Komisyon çalışsaydı bir buçuk sene kazanmış olacaktık. Şimdi, onun için ben olaya siyasi bakmamak lazım dedim. Biz bilim insanlarıyla da çalışmalıyız, bilim insanlarına güvenmeliyiz, itimat etmeliyiz. Bu bilim insanlarının pek çok defalar çok net ifadelerine rağmen Ulaştırma ve Altyapı Bakanımız bu müsilaj sorunuyla ilgili de konuşmaya devam ediyor;

birkaç gün önce yaptığı bir konuşmada “Kanal İstanbul yapılırsa Karadeniz’den gelecek akıntıyla müsilağ sorunu da çözülmüş olur.” dedi. Ben lafı uzatmayacağım, Sayın Birpınar’a çok net soruyorum: Ulaştırma ve Altyapı Bakanının bu sözüne katılıyor musunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi İzmir Milletvekilimiz Sayın Hasan Kalyoncu.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Bakanım, Sayın Başkanım; sunumlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Şimdi, sunumu dinleyemedim aslında, sunumu biraz kitapçıktan gözden geçirdim. Şimdi, milletvekili arkadaşlar “Problemin çözüldüğünü” söylediğinizi söylüyorlar. Aslında yani bu, bir doğal süreç, bu “alg patlaması” dedikleri patlama falan yok da fitoplanktonun aşırı çoğalması olayı. Bu her an bütün denizlerde olabilecek bir durum, hatta tatlı sularda göllerde de olabilecek bir durum. Şimdi, Sayın Bakan açıklama yaptı, evet büyük bir ölçüde temizleme işlemi tamamlandı. Zemine inen müsilağla ilgili yapılabilecek bir şey yok, orada zaten biyolojik süreçlerde parçalanacak. Oluşan yapı, organik yapı ve açıklamalarında “Toksik etki yönünden araştırıldığını, toksik etkinin olmadığını.” ifade ettiler, bunlar önemli sonuçlar.

Şimdi, burada, bu olayı meydana getiren zannediyorum, bu müsilağdan sorumlu -yanlış hatırlamıyorsa- 5 veya 6 tane alg türü, fitoplanktonik organizma. Bunlar, çoğalırken kendilerine alan oluşturdıklarında bu müsilağı diğer organizmaların gelişmemesi için de salgılıyorlar ve bu, alg türüne göre de değişiyor; toksik madde salgılayan bazıları da var, hatta eğer bu bozulma esnasında havaya karışırsa çevrede yaşayan insanları da üst solunum yolları açısından rahatsız eden, hasta eden örnekleri dünyada var.

Onun için, şu anda Bakanlığın yaptığı çalışmalar, yapılması gerekenlerdi zaten yani çözüm planları, öne sürdükleri maddeler, uygulamalarıyla -evet, biz de ilk başladığında aynı şeyleri söyledik- yapılabileceklerin hepsini uyguladılar. Şu anda dipte varsa onu mekanik yollarla almak gerekiyor, bu da mümkün değil; onun parçalanma sürecini beklemek gerekiyor, doğal süreçlerde parçalanacak organik madde. Bu ne yapacak? Bu organik madde, parçalanma süresinde eğer durgun bir zaman süreci yakalarsa farklı alg türlerinin çoğalmasına, fitoplanktonun çoğalmasına da sebebiyet verebilir çünkü doğal sistemler böyle işler ama eğer akıntı rejimi daha önceki gibi olmuş olsaydı belki de bu müsilağ sorunu büyük bir ölçüde az bir şekilde yaşanıp geçecekti, fakat kirlenme, olayı tetikliyor.

Benim merak ettiğim bazı şeyler var. Ayrıca şeyi de söyleyeyim: Şimdi, Komisyonun oluşturulması ve amacı, bu müsilağın nereden kaynaklandığının sebeplerinin araştırılması ve alınması gereken önlemlerin belirlenmesi; Marmara Denizi özelinde de değil, tüm denizlerimizde geleceğe yönelik. Ben bunu baştan beri söylüyorum. Yani şu anda eğer Marmara Denizi’ndeki şu anki müsilağ sorununu araştırıp çözmeye işine girişecekse bu Komisyon; zaten Çevre Bakanlığı büyük bir çoğunluğunu yaptı, o süreç neredeyse son yaklaştı. Bundan sonra olmayacak diye bir şey yok, bir ay sonra farklı bir alg türünün üreme döneminde eğer “nutrient” besleyici maddeleri yakalarsa tekrardan aynı şeyi oluşturabilir; İzmir Körfezi’nde de oluşturabilir, diğer durgun alanlarda da oluşturabilir.

Sayın Bakanım belki anlatmıştır, eğer anlattıysa kusura bakmayın, ben orayı kaçırmış olabilirim. Şimdi, asıl problem şu: Müsilağdan önce ve müsilağdan sonra veya müsilağ oluşumu esnasında kimyasal analiz yapıldı mı? Aradaki farklar ne? Bu çok önemli yani buna ne sebebiyet verdi? Çünkü bildiğimiz kadarıyla, denizlerde fosfat miktarı fazla; azot girişi bunu tetikliyor, tatlı sularda da fosfor girişi tetikliyor. Bu kimyasal analizler sonucunda değişimlerden neler elde ettiniz?

İkincisi, bu duruma sebebiyet veren fitoplanktonik çeşitlilik, müsilağdan önce nasıldı, o süreçte nasıl oldu, çeşitlilikte bir değişim var mı?

Üçüncüsü, şimdi, bunu sürekli tekrar ediyorum: İstilacı tür olarak sadece balon balığı özelinde istilacı türler mevcut veya gündemde fakat mikroorganizma açısından yani fitoplanktonik organizmalar açısından da istilacı türler olabilir. Bu türler istilacı türler arasında mı, değil mi? Yani Marmara Denizi'nin yerli biyoçeşitliliği mi bu olayı gerçekleştirdi? Şimdi, durgunluk, kirlenme yani besin maddelerinin fitoplankton için artışı ve sıcaklık değişimlerinin bu olay üzerinde etkin olduğunu biliyoruz veya bilim adamları da yapılan çalışmalarda bunu ifade ediyor. Şimdi, eğer durum böyle devam ederse biz kirlilik kaynaklarını sıfırladığımız zaman bu olaya önlem almış olabilecek miyiz? Eğer bu durum istilacı türlerden kaynaklanıyorsa bunun avcıları olmadığından dolayı bize bu sorunu sürekli yaşatabilir.

Soru olarak bir başkası; şimdi, Marmara'da... Marmara gerçi -sizin de ifade ettiğiniz gibi- dünyadaki nadir ekosistemlerden biri yani hemen hemen benzeri yok gibi bu ekosistemin; çok farklı dengeleri olan, çok farklı iç akıntıları olan, çok özel bir ekosistem fakat bizim diğer denizlerimiz ve körfezlerimiz var ve buralara da istilacı türlerin geldiğini biliyoruz; özellikle balıklar yönünden çok iyi bilinmeye başlandı; televizyonlar da aslan balığı ve yine balon balığı üzerinden gidiyor fakat mikroorganizma yani fitoplanktonik ve zooplanktonik organizmalardan denizlerimize giriş var mı?

Bu denizlerdeki kirlilik düzeyleri benim bildiğim kadarıyla, 2013'te başlatılan Tarım ve Orman Bakanlığının -eski Orman ve Su İşleri Bakanlığı- yaptığı çalışmalar var; iç sularda, denizlerde bütün kirlilik seviyeleri belirlenmişti. O günden bugüne Marmara Denizi'nde sürekli çalışmalar var, diğer denizlerimizde çalışmalar var. Bu durum nasıl engellenecek veya bu durumu tetikleyecek olan olayların sebebini, kaynağını tespit ettiniz mi? Mesela, bir şeyde denetimler ve cezalar kısmı gördüm zannediyorum.

Bir de bu denetimler, benim bildiğim kadarıyla... Yani ben hem bir milletvekili hem bilim adamı olarak söylüyorum: Denetimlerin yetersiz olduğu kanaatindeyim yani bu yaptığınız denetim çalışması da aslında bunu ortaya koyan bir şey değil mi? Bir denetim yapıyorsunuz, o kadar ceza kesiyorsunuz; kapatma, durdurma, vesair bir sürü şey yaptınız. Denetimleri farklılaştırmamız gerekmiyor mu? Bu denizlerimizdeki kirlilik kaynaklarına yönelik çalışmalarımız, deşarj standartları belli mi? Yani bir fabrikanın nereye, nasıl atık bırakacağı belli mi?

Bir de bu derin deniz deşarjı yapan şehirlerimiz, bu deşarjı sadece kaba artımdan mı geçiriyor, biyolojik artımdan sonra mı denize aktarıyor? Çünkü İzmir Körfezi'nde orta bölümden 25 metre derinliğe atık su deşarjı var.

Şimdilik sorularım bunlar, ileriki zamanlarda daha soru sorabilirim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Biz teşekkür ediyoruz.

Bursa Milletvekilimiz Sayın Zafer Işık.

ZAFER IŞIK (Bursa) – Sayın Bakan Yardımcım, öncelikle Gazi Meclisimize hoş geldiniz, değerli sunumunuz için de teşekkür ederiz.

Benim de bir iki tane kısa sorum olacak.

Sorularımdan bir tanesi; derin deşarj yapan özellikle gübre fabrikaları kıyılarımızda kaç tane? Bunun dışında; bu fabrikaların hangi tarihlerde temelleri atılmış ve hangi tarihlerde üretime geçmişler, yakın tarihte bu fabrikalardan var mı?

Bunun dışında, döneminizde, bu fabrikaların üretim planlamalarında bir değişiklik yapıldı mı, mevzuata uygun şekilde üretimlerine devam ediyorlar mı, ne gibi denetimlere tabi tutulmuşlar? Bunu öğrenmek istiyorum.

Ayrıca, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yapmış olduğu bir biyolojik arıtma tesisiyle alakalı temel atmama töreniyle ilgili... Biyolojik arıtma tesisinin Marmara için gerekliliği neydi? Temel atmama töreni yapılan biyolojik arıtma tesisinin Marmara için gerekliliği neydi? Bunların cevabını sizden alabilirsem şimdi veya daha sonra, çok memnun olurum.

Teşekkür ediyorum

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi Milletvekilimiz Sayın Müzeyyen Şevkin Hanım...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Yok yok, ben söz istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, uzlaştıysanız...

Evet, Ali Şeker Bey...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Şimdi, bu temel atmama törenine gelince... Şimdi, Sözen döneminde 3 tane biyolojik arıtma tesisi projelendirilmiş ve Dünya Bankasından da kredileri sağlanmıştı ve bu 3 proje de maalesef durduruldu. Bunlar da o 1989-1994 arasında hazırlanan projelerdi, maalesef hayata geçirilmedi; o da bugünleri getiren etmenlerden birisi, keşke çok daha erken bu projeler hayata geçirilmiş olsaydı, bunu ifade etmek istiyorum.

2019'da sürekli bir araştırma yapıyor biliyorsunuz, Alemdar 2 gemisi; 2019'da 2 defa ölçüm yapıyor, o ölçümlerde hidrojen sülfür yok. Hidrojen sülfürün oluşabilmesi için oksijensiz bir ortam gerekiyor, erimiş oksijenin olmaması gerekiyor ki orada hidrojen sülfür oluşabilsin. Geçen, iki sene önce tespit edemediklerini şimdi, maalesef yakın zamanda tespit ediyorlar. Bu, yani gerçekten kötü bir sürece gidişin alarmı aslında.

Müsilajda dolguların etkisinden de bahsediyorlar; kıyı flora ve faunası bozulduğu için oradaki çayırlar, deniz çayırların da tahrip olduğu için bu da müsilajın oluşumunda bir etmen olarak ortaya konuluyor. Maalesef hafriyat alanları İstanbul'da, özellikle büyükşehirlerde ve Marmara'nın her yerinde çok fazla miktarda ve dolgu alanları var. Bu sabah gelirken uçaktan çıktım, üçüncü havalimanının hemen önü. Buralar hep hafriyatlarla dolduruldu, deniz sahipsiz gibi, ha bire denize doğru bir alan kazanma niyeti var, hatta orada, kıyıda bir plaj var, o plajın da doldurulacağı düşünülüyor, yani söyleniyor. Bu kıyıların bu kadar pervasızca doldurulması doğal hayata çok olumsuz etki ediyor. Bu konuda önlem almayı düşünüyor musunuz? Denizin sahibi olduğunu, denizin bu kadar tahrip edilmemesi gerektiği konusunda nasıl bir eylem planınız var?

Yine, Saros Körfezi'ne FSRU limanı yapıyor. Bu tür limanlar başladıktan sonra arka arkasına geliyor ve Ambarlı'da biz onu gördük, çok sayıda liman yapıldı ve orası, denizin dibi 1 metre balçık şu anda.

Mevcut atık su arıtma tesislerinden çıkan suların analizinin şeffaf olarak kamuoyuyla paylaşılması düşünülüyor mu? Çünkü kamuoyuna açık olarak bunlar paylaşılsa hem denetim vazifesi görür hem de için üzerinde ciddiyetle durulduğu için onlara da kamuoyu denetiminde daha rahat çalıştırma baskısı kurulur o arıtma tesisleri üzerinde.

Bizim özellikle bu Kanal İstanbul’la ilgili olarak harcayacağımız kaynak çok ciddi bir kaynak, hâlbuki bizim en büyük kaynağa ihtiyacımızın olduğu alanlardan birisi deprem, diğeri de çok sayıda büyükşehirde biyolojik arıtmalar kurulması gerekiyor, bu konuda ciddi bir kaynağa ihtiyacımız var; kaynağın bu yönde kullanılması doğru olmaz mı?

Ben de arkadaşların sorduğu soruyu sorayım: Kanal İstanbul yapılırsa Marmara’da ölüm çok daha hızlanmaz mı? Bu konuda uygun olursa görüşünüzü açıklarsanız sevinirim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, Sayın Bakanım, uygun görürseniz Genel Kurulda yoklama var, on beş dakika ara verelim.

Kapanma Saati: 14.55

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 17.21****BAŞKAN: Mustafa DEMİR (İstanbul)****BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa CANBEY (Balıkesir)****SÖZCÜ: Jülide İSKENDEROĞLU (Çanakkale)****KÂTİP: Ayşe Sibel ERSOY (Adana)**

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Değerli arkadaşlar, bugünkü toplantının ikinci oturumunu başlatıyorum.

Sayın Bakanım, cevap için buyurun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkanım, çok kıymetli Komisyon üyeleri, sayın vekillerimiz; öncelikle sormuş olduğunuz güzel sorular için teşekkür etmek istiyorum. Tabii konuşmamın başında da şunu ifade etmiştim: “Çevre meselesi ilkesel tartışılmalı.” demiştim, ilkesel bazlı olmalı, gayesi muhalefetin iktidarı sıkıştırması olmamalı yani bu gayet doğaldır buna hiçbir şekilde itiraz etmiyoruz ama sadece kendi egolarımızı tatmin etmek için olmamalı ki böyle bir şey görmedim ben burada. Yani sorunları aslında pratiğe bakılarak değil referanslara bakarak bulmak gerektiğini, yani sorunun çözümüne yönelik işler yapılması ve sorunun çözümüne yönelik derken de aslında “İyi şeyler yapılmalı, katkı sağlamak amaçlı olmalıdır.” Dedim; ben, bütün soruları da böyle değerlendiriyorum, yani hepsinin sorunun çözümüne yönelik işler olduğunu, söylemler olduğunu da ifade etmek istiyorum. Öncelikle bu, güzel bir şey. Ben, yaklaşık sekiz senedir Ankara’dayım, sekiz senede belki buraya 15 kere geldim, her seferinde de hem Çevre Komisyonunun hem İklim Değişikliği Araştırma Komisyonunun hem Müsilaj Komisyonunun defaatle her birinde de böyle yapıcı bir duruş olduğunu da ifade etmek istiyorum, bütün vekillerimize de bu noktada teşekkür etmek istiyorum.

Evet, bir sürü soru soruldu, zor sorular var işin içerisinde ama elimden geldiği kadar bunlara cevap vermek arzusundayım. Hiçbir şeyi gerçekten tozpembe göstermek gibi bir şeyimiz yok, o bizi tembelliğe iter ama bu süreçte şunu da ifade edeyim: Bizim sahada ve merkezde sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığını da değil diğer yerel yönetimler de dâhil olmak üzere çok büyük bir gayret gösteriliyor ve bu denizin üzerindeki müsilajın temizlenmesi aslında demin de bahsettiğimiz eylem planlarından yani uzun 22 tane eylemden bir tanesiydi. Dolayısıyla “Müsilaj bitti, sorun da bitti; niye bu Komisyonu kurduk?” mantığının doğru olmadığını düşünüyorum çünkü bu müsilajın önümüzdeki yıllarda olmayacağını hiçbir garantisi yok; dünyanın herhangi bir yerinde de olabilir, burada da olabilir ama biz bununla yüzleştik ve öncelikle bunu halının altına süpürmek yerine çok şeffaf bir şekilde bunun temizlenmesi, yüzeydeki temizlenmeyi bilim adamlarının ve bütün karar vericilerin ortak kararı olarak aslında Koordinasyon Kurulunda bütün bakanlıklarla beraber ve üniversitelerimiz ile yerel yönetimlerle beraber aldığımız bir karardı, o kararın uygulaması. Dolayısıyla 22 taneden bir tanesinin başarısını burada aslında anlatmış olduk; yani evet bunu hep beraber, bütün kurumlarla beraber temizledik. Son geldiğimiz noktada bu, yüzeyde yok, tabanda yok, ortada sıkışmış olarak bulunan bir müsilaj tabakası var; bunların da bütün detaylarını kamuoyuyla paylaşmadan önce sizlerle de birçoğunu paylaşmış olduk ve bu süreçte aslında gerçekten 400 arkadaşımız sahada çalıştı, bizzat diğer il müdürlüklerimizden gelen bütün denetim bölümünde çalışan arkadaşlarımızla Marmara havzasını denetledik ve inanın çoğu arkadaşımız yani ben dâhil günde üç saat uyduğumuz gün oldu bu işi yaparken. Çünkü korktuk da, bu iş İstanbul gibi bir yer, der ki dünyanın göz bebeği bir yer. Hani Napolyon diyor ya “Dünya tek

devlet olsaydı İstanbul başkenti olurdu.” Dolayısıyla böyle kıymetli bir yer, sadece İstanbul’da değil Marmara’nın bütün şehirlerindeki biz de karar vericiler olarak “Nasıl, ne yaparız, bu iş büyür mü?” diye açıkçası korktuk, “Oradaki habitat ölür mü?” diye korktuk ama bugün geldiğimiz noktada iyi sinyaller vermesi ve bu sevincimizi de sizinle en azından paylaşmak istedik. Yani olaya öyle bakarsanız daha iyi olur o noktada; değilse biz burada “Sınıfta kaldık.” dedi bir vekilimiz, sınıfta kalalım, ama Marmara yaşasın, Marmara bu şekilde olsun. Biz, yüzde 100 çok iyi şeyler yaptık da demiyorum, yaptığımız şeyleri sizinle sadece paylaşmış olduk, onları başlangıçta ifade edeyim.

Tabii vekilimizin biri dedi ki “Denetim şekillerini değiştirmemiz lazım.” herhâlde MHP’li hocamız söyledi, MHP milletvekilimiz dedi ki “Acaba bu şekli mi değiştirelim?” yanlış algılamadıysam; doğrudur. Biz, onun için de sadece illerdeki... İlhami Özcan Vekilimiz de söyledi “Denetimlerde önceden haber veriliyor, işte şudur budur.” diye. Yani insanın olduğu yerde her şey olabilir ama biz normalde illerdeki denetim elemanlarıyla denetimi yapıyoruz, bizim elimizde bu. Yeni bir Bakanlığımız, çok eski bir bakanlık değil, dünyada çevre bakanlıkların hepsi yeni bakanlık ama denetim elemanı sayılarımızın şeyi belli. Burada, şunu ifade etmek istiyorum: Biz, bu süreçte aslında denetimin tekniğini de şöyle değiştirdik: Türkiye’nin her yerinde hiç uygulamadığımız bir şeyi bütün denetimcilerin 400’ü birden Marmara havzasına getirdik, farklı illerden farklı insanların... Yani o şeyler olabiliyorsa size gelen mesela, onların olması mümkün değil çünkü yani işte Kastamonu’daki bir denetim müdürü, Antalya’daki denetiminde çalışan arkadaşlar oraya geldiler ve onlara biz oraları verdik. Yani Tekirdağ İl Müdürlüğündeki elemanlar denetlemedi Tekirdağ’daki havzayı, Tekirdağ’ın fabrikalarını başka yerdekiler... Bu dönemden bahsediyorum yani normal süreçte bu olabilir ama yani biz...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Yani insanın olduğu her yerde olabiliyor.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Olabilir, her yerde olur. Sizin iddianızın ne olduğunu bilmiyorum ama biz ve arkadaşlarımız kesinlikle böyle bir şeyi kabul etmiyoruz ama iddialar vardır, o iddiaları araştırmak lazım, bunlara da bakarız ama şunu söyleyeyim: Diğer illerden gelen arkadaşlarımız bütün havzayı denetlediler, onun için de... Burada yaklaşık olarak 26 belediyenin arıtma tesisini ve 5 OSB’nin arıtma tesislerini de denetledik; sadece OSB’leri ve şeyleri değil ve buralara baktık ki yani geçen sene de... Mesela, bakıyorum ben rakamlara, geçen sene biz rekor kırmışız denetimde Türkiye’de çevre denetiminde; 50 bin denetim yapmışız, yaklaşık 300 milyon lira da ceza yazmışız.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Alıcı ortamda denetim var mı?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Tabii, özellikle arıtma tesislerinde mesela bu zamana kadar arıtma tesislerinin çıkışlarında SAİS sistemiyle biz bütün arıtma tesislerini, 5 bin metreküp üzerinde olanları on-line izliyoruz ve otomatik numune alma işlemleri de yapıyoruz.

Şimdi ama burada bu olaydan sonra Marmara havzasındaki herhangi bir şekilde alıcı ortama deşarj yapan bütün belediyeleri ve fabrikaları da bu sürekli atık su arıtma izleme sistematığının içine aldık; yani hatta Tabiat Varlıkları Genel Müdürlüğümüzle yaptığımız çalışmalarda burayı “hassas alan” ilan edelim diye şu anda çalışıyorlar, belki bir ÖÇK alanı ilan edelim diye uğraşılıyor Marmara Denizi’nin kendisi ve o kıyı kenar çizgisi dâhil olmak üzere, Haliç ve boğaz dâhil olmak üzere böyle bir çalışma içerisindeyiz. Tabii, burada da bütün kurumların görüşleri önemli; biz, koordinasyon Bakanlığınıza çünkü Turizm Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, onların hepsi buna bakacak.

Tabii, ben buraya gelirken şunu düşünerek geldim. Sayın Başkanımız ve ekibi bizimle irtibat kurdular ve “İlk sizi çağıracağız.” dediler ve burada tabii, Tarım Bakanlığının –işte, balıkla ilgili bir sürü soru soruldu– cevap vermesi gereken ki muhtemelen onları da dinleyeceksiniz Tarım Bakan Yardımcısı gelecektir, ekipleri gelecektir ama şunu ifade edeyim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Yarın gelecekler.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bizimle ilgili kısımları, sadece benim meselem de değil denetimle ilgili bir şeyi dinlemek istiyorsa Sayın Başkanım ekibiniz, bizim ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürümüz her zaman buraya gelmeye hazırdır, bu zamana kadar ne kadar denetim yapıldı, ne oldu bütün detaylarıyla size anlatabilir geçmiş yıllara sâri olarak hatta Sayın Vekilimiz derse ki: “Çanakale’de ne oldu, ne kadar denetim yapıldı?” Fabrika fabrika size Genel Müdürümüz burada bir sunumla bunları anlatabilir. Ben, tabii, konu çok geniş olduğu için daha böyle biraz kompakt bir sunum yapmaya çalıştım hepsini ama bundan sonraki süreçte muhtemelen bu Komisyon uzun süreli... Sayın Vekilimiz Hasan Hocamızın söylediği şey şu: “Evet, temizlendi ama bir sürü daha yapılacak iş var, araştırılacak başka şeyler var.” Onların da başka kurumlardan veya bizim alt kurumlardan dinlenmesi lazım mesela Tabiat Varlıkları Genel Müdürümüzün belki “Burası hakikaten hassas alan niye ilan edilecek, sebebi ne, hangi kurum ne diyor?” onları anlatması gerekiyorsa siz çağırırsanız onlar da gelir; Tabiat Varlıkları Genel Müdürümüz gelir, Çevre Yönetimi Genel Müdürümüz gelir, bunlar bizim ilgili kurumlarımız, hepsi gelip burayla ilgili sunumlarını yapabilirler. Dolayısıyla, biz bu konularda hazırız. Bugün ben biraz daha özet geçmeye çalıştım ama dediğim gibi bunu devam ettirebiliriz çünkü bu Komisyon sanırım... Ve sonuçları da bizi çok mutlu eder. İklim Değişikliği Komisyonu kuruldu burada, onun raporlarını okuyorum, çok mutlu oluyorum çünkü benim ulaşamayacağım bir sürü bilgiye siz kurumları çağırarak ulaşıyorsunuz ve o bilgileri ben okuduğum zaman bana çok katkı sağlıyor. Yeter ki okumak istesin birileri hem basına faydası olur hem de bizim gibi kurumlara çok faydalı olduğunu düşünüyorum bu tip komisyonların. Yeter ki araştırılsın çünkü ben Tarım Bakanlığının fikrini, Enerji Bakanlığının fikrini, diğer o fikirlerin hepsini toplu olarak burada okuma ve satır satır... Bizim burada yazan arkadaşlara da teşekkür etmek istiyorum, ben geçen gün... Mesela, burada raporlayan arkadaşlar hiçbir kelimeyi kaçırmadan yazıyorlar ve onlar bize çok faydalı oluyor, onu da huzurlarınızda teşekkür ederek ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Sayın Bakanım, hazır sözü gelmişken –telefonda da izah etmeye çalıştım– bize uzman desteği de verecektiniz, buradaki uzman arkadaşlarımız da bekliyorlar onu.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Efendim, onu hemen bugün gider gitmez yapacağız; en kısa zamanda Çevre Yönetimi ve ÇED’den birer arkadaşımızı size göndereceğiz uzman olarak. Burada talimat verdik efendim, problem yok; sizinle irtibata geçerler.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ederiz, sağ olun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet, Sayın İlhami Özcan Vekilimiz çok soru sordu, güzel sorulardı bu sorular. Birkaç defa sorulduğu için onları zaman zaman cevaplamaya çalışacağım; Ergene’yle ilgili. Ergene’yi sona bırakmak istiyorum yani ben ona bile bile girdim yani o konuyu es geçmeyeceğimizi bildiğim için, bilmenizi istediğim için girdim. Belki de bana kızmışlardır “Ya, niye girdin o meseleye?” diye ama ben biliyorum sorulacak bu soru.

Sonrasında Emine Gülizar Emecan Hanımefendi “Denetlemeler önemli, kararlı bir duruş lazım.” dedi. “Müşilaj nasıl çözülmüş, durum nedir, veriler nerelerde?” İşte bunun detaylarını aslında... Bu kimyasal oksijen ihtiyacından bahsetti, orayı bir daha tekrarlayayım, kayıtlara girsin. Kimyasal oksijen ihtiyacını özellikle belediyelerin arıtma tesislerinde yüzde 20 daha kısıtladık, diğerlerinde ise endüstriyel kaynaklı kirliliklerdeki o arıtma tesislerinde hem kimyasal hem biyolojik olabiliyor onlar

onları da yüzde 50 kısıtladık ve “Bunlar gerçekçi mi?” diye sordu; evet, gerçekçi ve biz bunları takip edeceğiz ve onların suları daha iyi arıtmalarına özellikle bu bölgede çünkü burası hassas alan olursa daha hassas bir şekilde arıtmaların yapılmasını ve bütün hepsinin de anlık olarak izlenmesini yapacağız, bunu göreceğiz.

Yine, İlhami Vekilimiz dedi ki: “Bunları kamuoyuna açacakmışsınız?” Biz, bunları Bakanlık olarak izliyoruz ve görüyoruz ama kamuoyuna açılması meselesi başka bir hikâye, ona bir bakmamız lazım. “Müsilaj, ağır metal yok.” dedik. Balıkların yenmesi meselesi; işte, o genel bir soruydu. Ben tekrar ediyorum; bu meselede evet, biz ne yaptık? “Suyun yani Marmara Denizi’nin kimyasal olarak analizi yapıldı mı?” diye sordu Hasan Hocamız. Evet, yapıldı; onu da burada videoda görebilirsiniz. Bakın, bu, havzada yapılanların haritası son bir ay içerisinde; yani yer kalmadı, hemen hemen her yeri burada denetlemiş olduk. O kimyasal sonuçların öncesi ve sonrasıyla ilgili de bir grafik var Hocam, onu da göstereyim size, buyurun bir bakalım ona da.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Hangisinde artış var? Onu merak ettim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Onu merak ettiğiniz için onu da ben cevaplamak istiyorum.

Sayın Vekilim, sizin soruları cevaplıyordum da işte onlardan bir tanesi bu.

Özellikle bu oksijen ihtiyacında çok büyük bir değişim yok, bunları görüyoruz; bunları size verebiliriz Hocam, flaş diske de veririz veya atarız size.

Fosfor ve azota bakalım. Fosforda da öncesi ve sonrasıyla ilgili değerler bunlar; ara tabaka ve derin sularda sistemin fosfor yüklü hâli devam ediyor, 1960’lı yıllardan oldukça fazla fosfor taşımaktayız; son yıllar hariç ara tabakada artma eğilimi varken, derin sularda artış da bütün yıllardan daha belirgin. “Haziran ayında fosfor değerleri son otuz yıldaki ortalamalarla uyum içerisinde olup anormal bir simülasyon yok.” Bu, ODTÜ’nün Bilim Gemisi var biliyorsunuz, o geminin bize verdiği sonuçlar. Yani bizim bir MARMOD projemiz var. Marmara Denizi ve diğer denizleri sürekli... Onların büyük bir gemileri var, İstanbul Üniversitesinin de bir gemisi var. Bu, ODTÜ’nün gemisinin adı Bilim-1, Bilim-2 gemisi, İstanbul Üniversitesinin Alemdar isimli gemisi var.

Şimdi, buradaki bu azotla ilgili değerler Hocam, son otuz yılla ilgili bir değişimin olmadığını, öncesi ve sonrasıyla ilgili bu değerleri size ifade etmek istiyorum. Bu sunum çok uzun olmasın diye orada girmedik ama bu değerli, bunları da isterseniz sizinle paylaşıyoruz; bunlar ODTÜ’nün verdiği...

Şimdi, şöyle bir soru var, genel sorulardan bir tanesi şuydu: Ya, işte Alemdar gemisi, İstanbul Üniversitesinin hocaları gittiler, “30 metrede hidrojen sülfür yani hayatın öldüğünü gösteren...” Aslında “Karadeniz’in dibinde hidrojen sülfür vardır.” denilen meseleden bahsediyorum; orada “30 metrede bu vardır.” deniliyor ama...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Bakanım, bir şey soracağım bu tabloyla ilgili, kesiyorum kusura bakmayın da.

Nitrit ile nitrat mı ölçüldü orada sadece?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – B u r a s ı fosfor ölçümü, burası azot ölçümü.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Azot da nitrit, nitrat veriyor, toplam azot yok, amonyum azotu yok.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bize üniversitenin verdiği değerler bunlar. Kirlilik yükü olarak verilen oksijen miktarı, fosfor, azot miktarları, nitrit ve nitrat olarak da toplam azot olarak vermişler. Azot, nitrit ve nitrat olarak toplamı yani bu ikisinin toplamı NO₃ ve NO₂ diye.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Tamam, nitrit ve nitrati veriyor, toplam azotu vermemiş yani.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – İkisinin toplamı da toplam azot oluyor zaten.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Amonyum nerede?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Amonyum değeri yok, biz onu hiç ölçmüyoruz.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Tamam o zaman toplam azot olmaz ki. Amonyum azotu yok.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Amonyum azotu yok ama nitrit ve nitratin toplamı azot olarak veriliyor, onların bakış şekilleri o.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Amonyumun etkisi mi az acaba? Yani tolere edilebilir bir etkisi mi var acaba?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Herhâlde, tolere edilebilir etkisi olabilir. Ben kimyacı değilim yani, Hocam onu bilmiyorum ama bana verilen şey bu. Bunları...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yok Hocam, nitrit ve nitrati vermiş evet, amonyum azotunu vermemiş, toplam azot olarak da vermemiş, ondan sordum.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Eğer o şekilde bir şey talep edilirse, ona da bir baktıralım mutlaka.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Varsa bir göz atarsak iyi olur.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Olur, olur. Şimdi, gemi Akdeniz’e indi ama gelecek önümüzdeki hafta, bayram sonu. Ona da bir baktıralım Hocam, muhtemelen vardır, onlara da baktırırız.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Onu merak ettim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Sayın Bakanım, yarın ODTÜ’den konuyla ilgili bir hoca katılacak, ondan öğrenebiliriz onları.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Tamam, o da olur.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Ben, isimlerini verdim bütün hocaların; hocalarla belki bu bilimsel detayları konuşursanız...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, tamam; yarın konuyla ilgili bir hoca burada olacak.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Biz, tabii, bize verdikleri şeyleri söyleyebiliyoruz; o kadar.

Şimdi, o konuda şöyle bir şey var. Bilim adamları arasında da bazen anlaşmazlıklar olabiliyor yani bu, gayet doğaldır çünkü metodik şüphe iyidir, kuru kuruya şüphe yanlışır da metodik şüphe iyi şeyler çıkartır aslında. Metodik bir şüphe yapıyorlar -ben hiçbir taraf tutmuyorum ama- mesela, İstanbul Üniversitesi gidiyor bir rapor veriyor, arkasından ODTÜ, ikisi de çok kıymetli çünkü ODTÜ’nün Mersin’de Deniz Bilimleri Fakültesi var, yıllardır onlar da çalışıyorlar, gemileri var, onların verdiği raporlarla ikisi bazen birbirini tutmayabiliyor. Bizim Bakanlığımız ODTÜ’yle çalıştığı için bunlara

müdahale de edemiyoruz, onların bize verdiği raporları sizinle paylaşıyoruz. İstanbul Üniversitesi onlar da gidiyorlar, bakıyorlar bir şey söylüyorlar. Şimdi, bize verilen raporlarda, ODTÜ'nün verdiği raporlarda -o grafikler belki vardır- ODTÜ Bilim-2 Gemisi en son 1 Temmuzda Marmara'ya gidiyor -öncesinde de 4 kere gitmişti aynı yere- Marmara'nın hiçbir yerinde, özellikle bu Çınarcık çukurunun olduğu yerde sondaja iniyorlar 1,3 kilometrede ve orada da hidrojen sülfüre rastlamıyorlar, başka yerde de rastlamıyorlar. Şimdi, 17 Haziranda da İstanbul Üniversitesi gitmiş, onlar da "Biz rastladık." diyorlar. Demek ki bir hakem bulacağız.

ALİ ŞEKER (İstanbul) - 500 metre derinlikte...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yok, başka da elimizde yer yok; yani İstanbul Üniversitesinin gemisi var, bir de ODTÜ'nün gemisi var. Yani başka yerden benim veri alma şansım yok. Sizin iddialarınıza "Yanlıştır." demiyorum ama o iddiaları doğru kabul etmek ve onun üzerinden bir şeyler söylediğiniz zaman biz de bu taraftan diyoruz ki: "Yok diyor bize burada ODTÜ gemisi."

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Beklenen bir şey.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Hayır, ileride olabilir, buna tedbir almak lazımdır ama şunu ifade edeyim: Yani Marmara Denizi'nde hakikaten 30 metrede, 40 metrede, 1 kilometrede bile yokken "30 metrede hidrojen sülfürü bulduk." demek...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ciddi bir iddia.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Ciddi iddia, ispat edilmesi gereken bir iddia.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – İspat etmişler, diğerleri bulamamış, bunlar olmayan bir şeyi bulmuş olamaz yani.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Ama ben bilmiyorum, yani bu konu hakikaten...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Bence bunun üzerinde çalışılması lazım çünkü önemli bir ayrım noktası o.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bence bunu şöyle yapalım: Yani Başkanım, bence siz hem ODTÜ'nün bilim insanlarını hem de İstanbul Üniversitesi bilim insanlarını buraya çağırın onlara sorun; yani ben de işin böyle doğru olduğunu düşünüyorum.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Soralım, doğruya ulaşalım; ciddi bir tespit yani.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Değil mi yani? Onları da çağırabilirsiniz Komisyon olarak. Tabii, takdir sizindir ama bize verilen değerler, bizim çalıştığımız üniversitenin değerleriyle -ki ikisi de çok kıymetli üniversiteler- bunların sonuçlarını...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Bakanım, ben gene araya gireyim. Şimdi, açıklamaların büyük bölümünde azot ve fosfor oranlarındaki artıştan bahsedip ondan sonra müsilajın oluştuğu yönünde bir açıklamalar var ama buraya baktığımız zaman "Azot ve fosfor otuz yılda hiç değişmemiş." diyor. Bunu sormamın sebebi şu.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Başka yere gitmek istiyorsunuz, ben anlıyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) - Yani bunun, musilajın sebebi ne o zaman azot, fosfor böyleyse? Ama dediğiniz gibi ODTÜ'den gelen, çalışan ve bu raporu sunan hocalara sormak lazım bunu yani o dediğiniz doğru. Şimdi, fosfor yükü aynı, azot yükü aynı o zaman sıcaklık artışı ve durağanlıktan müsilaaj oluşumu var; ikisi aynıysa sonuç oraya gidiyor.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Veya balıkçılık da olabilir.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Oraya gidiyor.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Kıyı dolgusu...

HASAN KALYONCU (İzmir) - Yok kıyı dolgusu, onda etki etmez. Yani fitoplankton gelişimine kıyı dolgusu etki etmez.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Her yerde oldu ama.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ya, o hiç önemli değil. Şimdi, bu hücrenin kendisini çoğaltmak için DNA'sını eşlemesi gerekiyor; DNA için de azot, fosfor, karbona ihtiyacı var. Bunları bulduğu yerde çoğalmaya başlar ve bunları -benim tahminim yine şu- denizde azotun tetikliyor olması lazım ve burada verilende eksik olan da o; yani toplam azot verilmemiş burada. Farklı bir çalışmaları varsa, amonyum azotu varsa veya toplam azot etki ettiyse, artışı yaptıysa onda da sizin yapacağınız bir şey yok şu anda veriler ODTÜ'den geldiğine göre, ODTÜ'den gelen hocalara sormamız lazım.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Otuz yılın ortalaması haziran ayı olarak diyor. Belki haziran öncesinde değişmiş olabilir.

HASAN KALYONCU (İzmir) - Sayın Bakanım, mayıstaki değerler var mı? Hazirandaki değerler bunlar da mayıstakiler size geldi mi?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Vekilim, aslında bu size çok kopya verdi; bence hocalara bunlardan kaynaklı sorular sorabilirsiniz, onlar da muhtemelen cevap verecektir yani ben öyle düşünüyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yani bence de evet, hocalara sormamız daha faydalı olacak çünkü niye sadece onları ölçtüler?

Teşekkür ediyorum.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Biz de öğrenmiş oluruz bir çok şeyi.

Sayın Emina Gülizar Hanımefendinin o soruları için teşekkür ediyorum. Yani bu kimyasal oksijen ihtiyacını evsel artımlar, belediyelerin atık sularında yüzde 20, endüstriyel yerlerde yüzde 50 ve bu havzadakilerin bütün hepsini on-line izleme kararı aldık. Daha evvel bizim SAİS sistemimiz vardı, sürekli izleme sistemi, bunu bütün tesislerde hem endüstriyel tesislerde hem o OSB'lerde hem de belediyelerde, en ufak belediye dâhil hepsinin arıtma tesislerinin çıkışlarındaki sular otomatik numune almayla bizim ÇED İzleme Denetleme Genel Müdürlüğümüzün ekranlarında bundan sonra 7/24 izlenecek; bunu ifade edeyim. Bu yıl sonuna kadar da buraya geçmelerini ve bunların o sistemleri kurmalarını istedik; o da eylem planlarından bir tanesiydi, onu da ifade edeyim.

Bu balık yeme meselesi var, çok soruldu. Bence bu mesele de şöyle yani yine sorumluluğu üstümden atmak istemiyorum ama bunun da sorumlusu gerçekten ki çağıracağınız Tarım ve Orman Bakanlığı. Yani Tarım ve Orman Bakanlığının balıkları alıp incelemeleri lazım, onların işi ve onlar gidecekler, bakacaklar ama bu zamana kadar gelen şeylerde diyorlar ki: “Bir şey yok.” Ama ben bunu burada ifade edemem çünkü onlara demeniz gerekiyor ki: “Aldınız mı numuneyi, baktınız mı, sonuçları

ne; yenir mi yenmez mi?” Kamuoyunun aydınlatılması bence Tarım ve Orman Bakanlığının ve onun balıkçılıkla ilgili genel müdürlükleri var bir sürü, su ürünleriyle ilgili genel müdürlükleri var, onların bu işleri yapıyor olması lazım ki bu eylem planlarında sorumluk da onlara verildi zaten, onlar yapacaklar.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Bakanım, tabii, orada günübirlik yani bu geçici sürede yenilmesinden daha çok biz on beş gün önce falan Trakya’da Cumhuriyet Halk Partisinin su grubu olarak bir çalışma yaptık. Balıkçıların ifadesi şuydu: 150 yakın balık türünün 5’e düştüğü ve artık Karadeniz’e açıldıkları ya da Ege’ye açılmak durumunda kaldıklarını söylediler. Bana göre daha vahim olanı, bu türlerin 5’e düşmüş olması; yani belki sizin konunuz değil, Orman Bakanlığının elbette konusu ama...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yani Tarım Bakanlığının...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Tarım ve Orman Bakanlığının ama yani burada geçici olarak balık yenilmesinin ötesinde o türlerin de 5’e düşmüş olması.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Başkanım, benim bir soru hakkım vardı, hazır açmışken mümkün mü onları da izninizle sorabilir miyim? İnsicamı da çok bozmak istemiyorum ama.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Şimdi, Ergene için yeni bağlantı noktasında ölçüm yapıldığını ifade ettiniz ama mesela, ağır metallerin, burada kurşun ve bakır varlığının müsila salınımını artırdığına ilişkin makaleler var; müsila salınımına kurşun ve bakırın artırdığına ilişkin.

Yine, köpük oluşturan türlerden 3 türün Marmara için yerel tür olmadığı yani bu balast suları hani gemilerin attığı belki de sintinelerde buraya atılan balast sularıyla ilgili bir tedbir alındı mı, buna ilişkin ne yaptınız?

Bir de İller Bankası, derin deniz deşarjı ve arıtma tesisleriyle ilgili çalışmalar yapıyor, onlarla iş birliği hâlinde misiniz? Belediyelere devrediyor ama onlarla bir iş birliğiniz o proje bağlamında var mı?

Yine, İSKİ, BUSKİ, ÇASKİ gibi belediyelerin de bir acil eylem planları var mı, bunu sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı mu yürütüyor, onların da bir acil eylem planı olması gerekmiyor mu, sizin bir yaptırımınız var mı? Bunları ilave olarak sormak istedim, teşekkür ederim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkanım, ben devam edeyim mi?

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Buyurun Sayın Bakanım.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bu konuda yani bu balıklarla ilgili mesele şöyle, aslında iklim değişikliği meselesinde de anlatmıştım. Şimdi, iklim değişikliğinin neler getireceğini dünya tahmin edemiyor; bunu çok net ifade edeyim. Sadece raporlarda deniliyor ki: Sıcaklıklar artacak; hocaların, dünyadaki bilim adamlarının denizlerle ilgili yorumları var, bu böyle olacak, türler azalacak, kuraklık artacak. Peki, biz bunlara nasıl engel olacağız? İklim değişikliğine “Dur!” dememiz lazım, bu ayrı bir mesele ama yaşıyoruz veya buna adapte olacağız yani uyum sağlayacağız. Şimdi, hep anlatıyorum, “Karadeniz’de hamsi balığı bu sene 50 liraya çıktı, seneye 100 lira olacak.” diyorum. Niye söylüyorum bunu? Çünkü hamsi balığı bizim sularda sürü yapamaz hâle geldi. Niye yapamıyor? Çünkü yeterince soğumuyor Karadeniz. Gidiyor, bu sefer Ukrayna ve Rusya sınırlarında sürü yapıyor, oralarda avlanıyor, yakalanıyor sürü hâlinde, bizim buraya gelinceye kadar da fiyatı 100 lira oluyor.

Şimdi, bu işlerin Hocam da bilir bu meselenin iklim değişikliği meselesinin neler getireceğini kestiremiyoruz ama iyi şeyler getirmeyeceği kesin. Bize söylüyorlar “Türkiye bununla ilgili ne yapıyor?” diye. Türkiye’nin bir kere buna uyum sağlaması lazım mümkün olduğu kadar ama tarihi sorumluluk; bu işi bu hâle getirenlere de hesap sorulması lazım. Yani, şimdi, Amerika Birleşik Devletleri hâlâ yüzde 28 emisyonlarla dünyada 1 numara; 1 numara emisyon veriyor dünyaya. Bir yönetimi geliyor Paris Anlaşması’na taraf oluyor, öbür yönetimi geliyor Paris’ten çıkıyor, tekrar sonra giriyor... Veya Çin 2’nci sırada, Avrupa Birliği 3’üncü sırada; tarihi sorumluluk olarak bizim binde 7 sorumluluğumuz var ülke olarak ama bizim elimizden geleni yapmamız lazım. Doğru söylüyorsunuz, Paris Anlaşması’na taraf olmamız lazım -Bakanlık olarak- doğru ama bu, ülke meselesi; ülkenin ortak bir karar vermesi lazım kalkınmayla ilgili. Bunlara, biz Bakanlık olarak kendi görüşlerimizi ifade edebiliyoruz ama bunun neler getireceğini, ne tür sıkıntılar getireceğini inanmıyız.

Demin de söyledim, Kızıldeniz’deki balon balığı kendi habitatı gibi Akdeniz’e geliyor.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ege’ye geliyor.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Ege’ye geliyor, oradaki balıkları yemeye başlıyor. Şimdi, bunu insanoğlu durduramaz Sayın Vekilim.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Marmara’ya gelecek.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bunu durdurma şansımız yok. Sayın Vekilimizin dediği gibi şu var: Yarın belki başka bir istilacı tür Marmara’ya gelip eğer o türlerden bir tanesini yok ederse daha büyük tehlikelerle karşılaşırız; söyleyeyim, hepimiz bunu yaşayacağız. Ha, şu anda, biz, bu kirlilikten kaynaklıdır, bunun da tedbirlerini alalım diye uğraşıyoruz ama başka bir şeyse doğal süreçler içerisinde onun çözümü de yok. Arıtma tesislerini denetlersiniz, onu yaparsınız, bunu yaparsınız havzada bu hallolur, bunlar çözülebilir ama kritik sorular var; azot seviyesi otuz yıldır değişmediyse, bunlar doğruysa o zaman başka bir hikâye de olabilir, türlerden biri, ara türlerden biri yok olduysa, zincirin halkaları koptuysa, kopmaya yöneliyorsa o zaman daha büyük sıkıntılar yaşayacağız demektir dünya genelinde ki bunları görüyoruz, aşırı sıcaklıklarla görüyoruz. Yani siz düşünebiliyor musunuz kapalı bir havza, Akdeniz havzasında, ki Antalya’da hortum oluyor veya iki sene evvel burada hortum oldu biliyorsunuz.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – İstanbul’da oldu.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bunlar ne getirecek herhâlde bunları hep beraber yaşayıp göreceğiz ama çocuklarımızı çok iyi bir dünya beklemiyor. Bence hepimizin birbirimizi suçlamayı bırakıp ortak bir hedefe doğru gitmemiz lazım; dünyadaki bütün ülkeler için söylüyorum veya Türkiye’deki herkes için söylüyorum, çözümleri bulmamız lazım diye düşünüyorum.

Sayın Ali Şeker Bey, İstanbul Vekilimiz, “H2S, Çınarcık Çukuru’yla ilgili.” dedi. Dediğim gibi 1.200 metreden karotlar alındı ve bu karotlar da organik yük ve şey yapıldı ama İstanbul Üniversitesinin değerleriyle ODTÜ’nün değerleri... İşte onu bence onlara bir sormak lazım diye düşünüyorum.

Bir de denetim işi anlık bir iş sayın vekillerim. Şimdi, şöyle bir durum var: Siz gidiyorsunuz denetliyorsunuz bir yeri, sonra siz gidiyorsunuz eğer kötü niyetliyse arkanızdan tekrar bir şey yapabiliyor. İşte anlık alıcı ortam şeylerini söyledi; onları yapmaya çalışıyoruz ama bunlar da çok... Mesela belediyeye gidiyorsunuz ki: “Sen buraya sürekli ölçüm cihazı koy.” -bu teknolojiler de yeni-yapmıyor, belediyeye gidiyorsunuz ceza yazmaya kalkıyorsunuz; A belediyesi, B belediyesi, fark etmiyor, bu sefer orada siyasi başka şeyler dönüyor. Ben bunları yaşıyorum yani çok kolay değil veya oradaki OSB’ye yaptırıyorsunuz bunu. Bunların her biri de yurt dışından gelen cihazlar. Türkiye’de

teknolojik olarak da bu SAİS'i sürekli ölçüm yapabilecek cihazları da gittik İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesiyle bir proje yaptık, AR-GE projesi, bunun her biri kaç bin euro, o eurolarla bunları aldirmek yerine Türkiye'de biz bunu nasıl yapabiliriz diye araştırma projesi yaptık 1 tane de ürettik; bunun seri üretilmesi lazım ki oralara verelim, bu da ayrı bir hikâye. Adama "Yap." diyorsun, kaç bin euro! Bu sefer yurt dışından onlar gelmeye başlıyor filan, böyle bir durum da var; bunlar da yeni işler bir de yani bundan yirmi sene evvel siz bunu yaptıramazdınız öyle bir teknoloji yoktu dünyada ama denetimlerinin de sürekli yapılması lazım ama çok da konu var; benim atıkları ayrı denetlemem lazım, atık suyu ayrı denetlemem lazım. Şu anda çevre yönetiminin 70'e yakın yönetmeliği var, sırf Avrupa Birliğine uyumlu hâle gelmiş, her birinin denetimlerinin de burası tarafından veya illerdeki il müdürleri ve valilikler tarafından da yapılması gerekiyor. Biraz beni anlayın diye ifade etmek istiyorum.

Bu Küçükçekmece'deki kirlenmeden bahsettiler. Evet, Küçükçekmece Gölü maalesef, 1980'de öldü, 80'li yıllarda etrafına kaçak yapılaşma yapılmıştı, o kaçak yapılaşmanın bütün atıkları Küçükçekmece Gölü'ne gitti. Küçükçekmece Gölü, dünyanın en endemik göllerinden bir tanesiydi, kaybettik. Bir tane balık vardı "Anguilla anguilla" isminde, Meksika Körfezi'nden çıkıyordu her sene, bütün okyanusu geçiyordu, Akdeniz'e geliyordu, Ege'yi geçip Marmara'ya gelip oradaki Sazlıdere'ye giriyordu, orada besleniyordu, aynı yılan balığı geriye dönüp Meksika Körfezi'nde yumurtluyordu. Ne zaman ki biz orayı kirlettik gelmez oldu. Yani sadece öbür turistler değil "Anguilla anguilla" ismindeki bir yılan balığı da maalesef, oraya gelmiyor çünkü şu anda İstanbul'un İSKİ'si Küçükçekmece Gölü'nden 1 litre suyu yıllardır, otuz senedir alamıyor ki çok endemik, çok güzel bir göldü, tabandan beslenen bir göldü. 1980'de aşırı yapılaşma; etrafındaki bütün atık sular oraya gitti o hâle geldi, hatta biliyorsunuz o yıllarda oraya şey de kuruldu, Atom Enerjisi Kurumu.

Adana Vekilimiz, Sayın Müzeyyen Şevkin Hanım da bahsetti, kentle ilgili işte göç olgusundan bahsetti, havzaların denetlenmesi gerektiğini söyledi, bu ÇED raporlarıyla ilgili.

Bu Kanal İstanbul meselesi çok tartışıldı, ben ona çok girmek istemiyorum ama benim Bakanlığımı ilgilendiren kısmı, en azından -Bakanlığın çevre kanadını temsil ediyorum ben- tekrar söylüyorum, Bakanlığın şehircilik kanadında ve benden başka 3 Bakan Yardımcısı daha var. Ben çevre yönetimi, ÇED, tabiat varlıkları kanadını yapıyorum; yine onlardan da bu konularla ilgili, şehircilikle ilgili Mersin Milletvekilimiz Rıdvan Bey de bahsettiler, belki onların da dinlemesi gerekebilir, onları da çağırabilirsiniz ama ben kendi adıma...

RİDVAN TURAN (Mersin) – Sizi bulduk.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yok, yok, hepsini çağırabilirsiniz Sayın Vekilim, çok daha yeni başladık yani ilk misafir benim burada anladığım kadarıyla, hepsi çağırılabilir; problem yok, onlar da gelebilir ve ben hatta isimleri verdim şu hocaları çağırabilirsiniz diye; Sayın Başkanımız da istediği zaman her türlü şeyi yapıyoruz. Ama Kanal İstanbul'un benimle ilgili kısmı şu: Tekrar ediyorum, haksızlık da yapmayalım; neticede bir siyasi irade buraya buna yapmak istediğinde bir ÇED raporu -aynı nükleer santrallerde de yapılıyor- bize bir ÇED dosyası geldi, ÇED dosyası 14 bin sayfa idi. 14 bin sayfa ve 250 uzmanın, 32 bilim adamının imzası olan bir ÇED raporuydu; Türkiye'nin üniversitelerinin ve uzmanlarının çalıştığı bir rapordur. Biz bu raporu inceledik. Yapılmış bir sürü hidrodinamik modelleme vardı bunun içerisinde yani bu kanal açılırsa su kütlesindeki değişimler ne olur, nasıl dengelenir, kirlilik yükleri ne olur, biyoçeşitlilikle ilgili ne olur? Bütün bunları kendi konusunun uzmanı hocalar 14 bin sayfa yazmışlar. Daha sonra biz bütün kurumları topladık, 55 kurumu topladık, 55 kurumun hepsinin görüşlerini aldık ve sonuçta da ÇED raporunu tamamladık. Dedik ki: "Bu görüşlerle, bu raporla bizim çevreyle ilgili..." Çevre etki değerlendirme ne demek? Çevreye etkisi hiç olmaz denilmiyor, minimum olabilir diye bunu oradaki

raporlarla -ben şahsen yokum orada ama- herkesin kurumunun görüşleriyle bu hâle geldi ve sonuç itibarıyla da bu kadar bilim adamının vermiş olduğu raporlar bizim tarafımızdan sonuçlandırıldı. Bununla ilgili benim fazla söyleyeceğim bir şey yok; bu hocalara da haksızlık edilir, bu kadar uzmana da haksızlık edilir, bu kadar 14 bin sayfalık...

DİLŞAT CANBAZ KAYA (İstanbul) – Ama başka bilim insanları da başka bir şey anlatıyor.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bilmiyorum ama şunu söylemeye çalışıyorum: Demin söylediğim gibi sayın vekillerim, Orta Doğu Teknik Üniversitesi buraya gidiyor bir şey veriyor; İstanbul Üniversitesi de bir şey veriyor.

Ben başka bir şey daha söyleyeyim. Mesela, demin bahsedildi, vekilimiz söyledi, İstanbul Silahatarağa meselesi; ben çok eleştirdim, Silahatarağa temel atmama törenini çok eleştirdim hatta belediye başkanımız da beni Bakanıma şikâyet etti, “Ya bu hep aynı şeye taktı.” diye. Ben niye eleştirdim? İlkesel olarak eleştirdim. Orada daha evvel İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Meclisinden oy birliğiyle geçmiş bir projeydi, Cumhuriyet Halk Partililer dâhil oy birliğiyle yer seçimi... Çünkü biliyorsunuz, bir arıtma tesisini siz kafanıza göre yapamazsınız; arıtma tesisini önce planlara işlemeniz lazım. Arıtma tesisini meclisten onaylatmanızla -bir yapı çünkü bu- ki bütün hepsinin oy birliğiyle geçmiş bir iş daha sonra, belediye başkanlığından sonra bir hocanın -bakın söylüyorum bir hocanın veya iki hoca bilmiyorum, ben tanıyorum da benim mesai arkadaşlarım- verdiği 2 sayfalık, 3 sayfalık rapordan bahsediyor; 2,5 sayfalık bir raporla bunun burada olması yanlıştır deyip ondan vazgeçtiler. Şimdi başka bir üniversiteye gidin başka bir rapor alırsınız; dolayısıyla bilim insanlarının verdiği raporlar... Yani daha evvel rapor hazırlanmış, orda bir sürü yönetimde İSKİ'nin yönetiminde profesör hocalar var. Karar verilmiş, planlara işlenmiş ve bir membran arıtma. Membran arıtma nedir? Yerin altında yapılacak bir arıtma. Membran arıtma demek, çıkış suyu içme suyu kalitesinde olandır; Hollanda'nın bütün suları öyle aratılıyor; yani membranların içerisinde geçiyor ve içme suyu kalitesine geliyor, içiyor adamlar bu suyu. Biz gittik Hollanda'ya, inanın membrandan çıkan suyu oradaki adamlar içtiler, çünkü saf su hâline geliyor. Öyle bir arıtma tesisi Türkiye'de hiç yoktu. Onun için de oy birliğiyle geçmişti, yer kaybı da yoktu, yerin altında yapılacaktı, üstü de yine park olacak şekilde yapılmıştı.

Şimdi bir bilim adamı, bir hoca, İstanbul Teknik Üniversitesinde rapor yazıyor bu şeyden sonra, diyor ki: “Buna gerek yok.” ve vazgeçiliyor, tören yapılıyor. Ne töreni? Temel atmama töreni. Ben şunu söylüyorum: Keşke arıtma tesisleri... Bu müsilağa sebep oldu da demiyorum ben, çünkü arıtma tesisi başlar, üç sene sürer ama hiçbir arıtma tesisinin önünü kesmemek lazım. İşte Sayın Vekilimiz de dedi ki: Daha evvel de şunlar oldu, bunlar oldu. Ben diyorum ki: Hiçbir arıtma tesisinin, çevreyle ilgili yatırımların önünü kesmemek, bunlardan var olanları korumak, yenilerini yapmak ve mevcutları daha iyi çalıştırmak gerektiğini ifade ediyorum. Yani şimdi soru soracağım, hep bize sordunuz da; İstanbul'un şu anda 89 tane arıtma tesisi var, inanın 1994'te 2 tane yoktu. Şu anda 89 tane belediyelere ait arıtma tesisi var, İSKİ'nin işlettiği. Soru şu: Bu arıtma tesislerini kim işletiyor? Anadolu yakasında ve Avrupa yakasında 2 özel şirkete verilmiş, işletiliyor; yani doğal bir süreç bu, normaldir. Kaç aydır bunların paraları verilmiyor? Burada kimyasal ihtiyacı var, bunlar eleman çalıştırıyorlar, bunlar elektrik parası ödüyorlar ve bunların atık su arıtma çamurlarının bertarafıyla ilgili şeyleri var. Burada, Gazi Meclise soruyorum: Kaç aydır, altı aydır mı, yedi aydır mı bu insanlara İSKİ, para ödüyor mu ödemiyo mu? İstanbul özelinde soruyorum.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Ödemediğiyle ilgili bir bilgi mi var elinizde?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Ben soruyorum, yani bir de ben sorayım.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Muhatap yok burada.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Şimdi diyorum ki: Bu işletmeyle ilgili... Yani şunun için soruyorum: O insanlarla görüştüğümüzde...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Öğreniriz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Öğrenin diye söylüyorum. Altı aydır bu insanlara siz ödeme yapmazsanız, bunlar buraları çalıştırmazlar. Neticede her birinin aylık 10 milyon, 15 milyon lira istihkakları var, almaları gereken para var çünkü büyük işler bunlar yani.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Siz denetleyeceksiniz, ceza yazacaksınız.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet, biz denetliyoruz ve ceza yazıyoruz. hepsine de ceza yazıyoruz ama ceza yazmak çözüm değil, onu söylemeye çalışıyorum. Yani ben Riva'daki arıtma tesisine gittim, denetledim, ceza yazdım, Tuzla'ya gittim, yazdım ama bu bir şeyi çözmiyor sayın vekillerim, onu söylemeye çalışıyorum. Belediyece ceza yazdık, bunu çok gönlümüz de istemiyor; yani neticede o belediye de bizim adımıza veya bu ülke adına iş yapan bir yer. Sadece orası için demiyorum ama bütün her yerde ama o Silahtarğa'nın projesinin iptal edilmesinin yanlış olduğunu ısrarla söylüyorum. Yani şöyle bir şey olabilir: Biz bunu yapmadık ama hemen Yenikapı'da yapmaya başladık. Yenikapı'da onun yerine yapacağımız projenin şu anda iki sene geçmesine rağmen ihalesi bile yapılamadı, yani onu söylüyorum. Diyorum ki daha fazla arıtma tesisi yapalım, daha fazla çevreyle ilgili yatırımlar yapalım, bunları engellemeyelim, var olanları daha iyi çalıştıralım diyorum. Benim söylediğim bu.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Projesi tamamlandı benim bildiğim kadarıyla.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Kimse buradan, yani bizi eleştirdi, müsilaş oldu falan diye de bir şey çıkarmasın; çıkarırsa da yanlış olur. Ama bu, bizim görevimiz, bunları söylemek bir hoca olarak benim görevim en azından, bu tarafını söylemek istiyorum; yani, Bursa Belediye Başkanı da bunu iptal etseydi, Balıkesir de etseydi, ona da söyledim, söylemek zorunda hissedirdim yani, onu söylüyorum. Bu konuda söyleyeceğim şey bu.

Ayrıca, Mersin Milletvekilimiz Rıdvan Turan, bütünlük mekânsal planlamalarla ilgili bir şeyler sordu. “Şehircilik kısmı buna baksın.” dedi buraya da bakmamız lazım, haklıdır, bir şey demiyorum. Yani, evet, bir yerin şehircilik yükü arttıkça çevresel yükleri de otomatik olarak artırıyor çünkü olaya bütüncül bakmamız lazım yani ne kadar çok yapı, konut, nüfus yığıldığınız zaman oradaki çevreyle ilgili problemler de artıyor. Onları da hesap ederek her şeyi yapmak lazım ama detaylarını muhtemelen bir sürdürülebilir kalkınma adına belki şehircilik kısmından dinlemek gerektiğini düşünüyorum.

Bu taş ocaklarıyla ilgili siz söylediniz galiba değil mi Marmara'da? Bu “ÇED gerekli değildir.” raporlarını valilikler veriyor, onu ifade edeyim yani Çevre Bakanlığı ÇED olumlu raporu veriyor büyük projeler için ama küçük bir yer için bütün bunları oranın valiliği ve oradaki il müdürlüğü buraya gidip, bakıp, veriyor.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Sayın Bakanım, sorun da bu; valilikler vere vere artık yol oldu.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bizim şöyle bir çalışmamız var: Biz birçok şeyi, şu anda ÇED Yönetmeliği'ni Hacettepe Üniversitesi Çevre Bölüm Başkanı Hocamızla iki senelik bir projeye çalıştık; eksikleri gedikleri, neler var neler yok, nelerin merkeze alınması gerekiyor, nelerin illerde kalması gerektiğiyle ilgili çok güzel bir proje yaptık ve ÇED Yönetmeliği'ni bütün kurumlara da görüş sorarak son hâline getirdik. Sizlerin de görüşleri varsa bir bakın, inanın onları, illerin yapamadığı her şeyi merkeze nasıl alabiliriz, yapabiliriz diye düşünüyoruz

ve onları da merkeze çekmek için uğraşıyoruz. Ama bu Marmara Adası özelinde de biz özellikle tekrar bakacağız, o sadece ÇED raporu vermek "ÇED gerekli değildir." kararı vermek yetmez, bir de izlemesi var bu iş yani adam o kurallara uyuyor mu uymuyor muya bakmamız gerektiğini düşünüyorum.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Kayıtlara geçsin diye söylüyorum sadece; valiliklerin böyle rahatça ÇED vermesi çok hızlı inşaat yapmanın önünü açan işlerden bir tanesiydi. Memleket perişan oldu bunun sayesinde, yani dağ, taş perişan oldu.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet, biz de o hassasiyeti dikkate alıp bu yönetmelikte yani size de, belki Komisyonumuza da veririz, bakarsınız yani, biz o konuda hazırız paylaşmaya.

Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey "Dipteki müsilağ diğer yerlerde nasıl, başka ülkelerde nasıl başarılmış? diye bir soru sordu. Diğer ülkelerdeki yöntemlerin hepsini araştırdık bu olay başımıza gelince; onlarla birebir aynı yöntemi izleyerek aslında bu temizliğe başladık, onlar da böyle yapmışlar. Yani temizlemişler çünkü ışığın kesilmemesi lazım, kötü görüntü olmaması lazım, koku olmasın diye bunun temizlenmesi lazımdı, onu yaptık. Sadece burada anlattığımız o kısım ama diğer yapılacak işler, tedbirlerin alınması, o 22 eylem planının her kuruma düşen payı var, onları biz şu anda takip ediyoruz -Ki Cumhurbaşkanımızın kararında her ay mutlaka bir toplantı yapılması kararı alınmıştı- yarın da yine bütün kurumları çağırıp Beşiktaş'ta koordinasyon toplantısının 2'ncisini de yine yapacağız. Dolayısıyla orada da hem bu sunumlar yapılacak hem de bundan sonra kim ne yaptı ettiye bakacağız. Biz, kendi üzerimize düşenleri, işte bu deşarj kriterlerinin düşürülmesiyle ilgili genelge dâhil olmak üzere hepsini yapmaya çalışıyoruz, diğer kurumların da ne yaptığını orada yarın göreceğiz. Ama diğer ülkelerle ilgili neler yapıldığına bakarak aslında bu temizliği de yaptığımızı ifade etmek istiyorum.

Kocaeli Milletvekilimiz Sayın İlyas Şeker dedi ki: "Belde belediyeleri Marmara'da kaç tane var? Şimdi tabii şöyle bir sıkıntı var.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Marmara'ya sınırı olan belediyeler ve arıtma tesislerinin durumu...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Marmara'ya sınırı olanlarla ilgili; evet, burada ben size şuradan da göstereyim: Balıkesir, Bursa, Çanakkale, İstanbul, Kocaeli, Tekirdağ, Yalova ve Kütahya nüfusları ve havzadaki nüfuslarını görüyorsunuz ama bu nüfuslarla ilgili başka bir hikâye var; bunların yaz nüfusu ile kış nüfusu arasında da büyük fark var, yani aslında ona da bakılması lazım, oraya giden paralarla ilgili de şey var. Eğer kış nüfusuna göre bu paralar veriliyorsa o zaman işte oralarındaki arıtmalarda başka sıkıntılar da çıkabiliyor.

Şimdi, burada 189 tane biyolojik arıtma tesisi var; bunun 48 tanesi ileri biyolojik, ön arıtma dediğimiz 9 tane var. Ön arıtma da soruldu "Ne demek 'ön arıtma'?" diye. Ön arıtmada aslında gelen suyu yani evden çıkan atık suları tutuyorlar, çöktürüyorlar, askıdaki katı maddeleri tutuyorlar ama içindeki azot ve fosfor giderimini yapmadan denize derin deşarj olarak veriyorlar yani kimyasal bir işlem yapmıyoruz, sadece fiziksel bir işlem yapıyoruz; o yüzen şeyleri tutuyoruz, gerisini denize denizin altından veriyoruz.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Fiziksel arıtma yani.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Fiziksel arıtma, aslında "ön arıtma" dediğimiz bence o.

Toplam arıtma tesisi sayımız; havzadaki toplam arıtma 246 tane ama bunun 189'u biyolojik, 48'i ileri biyolojik, ön arıtma da 9 tane. Bu nüfuslar da burada var... Ben size okuyayım: Biyolojik arıtma sayısı 189, ileri biyoloji 48, ön arıtma 9. Havzada toplam atık su arıtma tesisi sayısı 246, havzada atık su arıtma hizmeti verilen belediye nüfusu 21 milyon 878 bin 501.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Bunları bize iletebilir misiniz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bunu ben size göstereyim burada, daha iyi olur efendim, müsaade ederseniz.

RIDVAN TURAN (Mersin) – Gruba da atabilirsiniz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Atarız bu rakamları.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Aslında arıtma tesis sayısı az Sayın Bakanım. Kocaeli’de 23 tane var, Kocaeli’nin 2 milyon nüfusu var; nüfusla oranlarsak...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bu ama sadece belediye, OSB’ler yok burada galiba, değil mi? Bunlar sadece belediye rakamları; OSB’ler ve diğerlerini, onları da göstereceğim size efendim, hepsi var.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Endüstriyel yok yani.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Endüstriyel de var, onları da göstereceğim. Bu saydıklarımız sadece belediyeye ait olan, yerel yönetimlere ait olan, evsel atık suları.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Kocaeli’de köylerde de arıtma tesisi var; heyeti Kocaeli’ye davet ediyorum.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Burada arıtma tesislerinin arıtma sayıları var efendim. Havzadaki toplam belediye nüfusu 22 milyon, bunun 21 milyonuna hizmet gidiyor aşağı yukarı, yüzde 98,6. Aslında bu rakam, arıtma tesisi deyince ön arıtmalar da sayıldığı için yüzde 98 gibi görünüyor ama tabii, öyle değil aslında; onları çıkartırsanız orada başka bir şey çıkıyor.

Bu, kentsel atık su arıtma tesislerinin durumu, İstanbul özelinde bu yani 70 tane biyolojik arıtma var, 10 tane ileri biyolojik var, 8 tane de ön arıtma var ama bunların kapasiteleri yüksek dikkat ediyorsanız, bakın. Yani biyolojik arıtmada, gördüğünüz gibi, toplam kapasite 44 bin ama ön arıtmada 4 milyon, yani bu rakamlar aldatmasın sizi, bu rakamlar önemli. Yüzdeleri de var, yüzde 63...

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Onlar daha küçük boyutlar.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Tabii. Yüzde 63’ü ön arıtmayla gidiyor İstanbul’dan Boğaz’a; bu, problem, ciddi sıkıntı. Ama bu çok da ucuz değil, onu söylüyorum yani İstanbul’un en az harcaması gereken para 10 milyar avro civarında bir para.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Yani Kanal İstanbul yerine buraya harcamak daha doğru olur.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bu, Kocaeli’nin arıtmaları; 15 tane biyolojik arıtma tesisi var, 7 tane ileri biyolojik arıtma tesisi var. Bunların da ileri biyolojik olması lazım yani bu da şey. Ama en azından ön arıtma yok Kocaeli’de, o iyi bir şey yani en azından bir şekilde arıtılıyor. Bunları ben size vereceğim efendim.

Bursa’da da ön arıtma yok, dikkat ederseniz biyolojik ve ileri biyolojik var. Balıkesir’de de ön arıtma yok. Tekirdağ’da 6 tane biyolojik arıtma var, 3 tane...

Bu arada, Ergene havzasında 15 belediyenin, yılların belediyeleri bunlar – Sayın Vekilim, hep bizi suçladın ama- bütün atık su arıtma tesislerini biz yaptık, belediyelere teslim ettik. İyi çalıştırsınlar, arzumuz o. Yani hiç yoktu arıtmaları ve biz onların hepsini yaptık, onlara teslim ettik, bundan sonra

onlara yapmak düşüyor. Tamam, sanayinin durumu bu ama belediyelerin de arıtmaları yoktu. O proje kapsamında onu İller Bankasından yaptırıp teslim ettik; onu da ifade edeyim. Yani onu da biliyorsunuz belki. Tekirdağ'da hiçbir yerde yoktu yani arıtma tesisi.

Yalova'da 4 tane biyolojik var, 2 tane ileri biyolojik arıtma tesisi var. Kütahya'da da 3 tane biyolojik, 1 tane de ileri biyolojik arıtma tesisi var. Marmara Denizi genelinde bunlar var, toplam 38 tane. Organize sanayilerde 38 tane arıtma tesisi var.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Bu bilgileri gruba atarsanız çünkü çok önemli.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bunların hepsini atacağız size efendim; bunları paylaşmakta fayda var. Biz Başkanımıza verelim, onlar sizlere iletirler.

Bu kış ve yaz nüfusu meselesi... Bodrum'da da aynı sıkıntı var. Bodrum'un nüfusu yazın 1 milyon olmuş. Şu anda orada yönetsel olarak da şey var yani o kadar insan oraya geldiği zaman çevresel yükler çok artıyor. Hepimiz çok seviyoruz Bodrum'a gidelim, dünyanın en güzel yeri ama o yükler arttığı zaman bu, denizin kirlenmesi, havanın kirlenmesi, toprağın kirlenmesi demek; onlara da bakmamız gerekiyor. Belediye Başkanımız da ne yapacağını şaşırılmış durumda yani onu da ben size söyleyeyim, öyle kolay da görünmüyor.

Hayrettin Nuhoğlu Vekilimiz burada yoklar ama o da dedi ki: "Sunum yetersiz; yüzeydeki problemlerden bahset." ve Kanal İstanbul sorusunu sordu. Kanal İstanbul ve müsilaj meselesi, işte, Ulaştırma Bakanımızın... Ben şunu söylüyorum: Bu konuda Sayın Bakanımız bir şey ifade ettiler; eğer Kanal İstanbul'un müsilaja faydası olacaksa bizi çok mutlu eder yani onu ifade edeyim.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Nasıl faydası olacak?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bilmiyorum yani öyle bir şeyi muhtemelen bir yere dayandırarak söylemiştir, ben bilmiyorum.

DİLŞAT CANBAZ KAYA (İstanbul) – Ölü denize çevireceğini söylüyorlar.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Müsilaj yeni bir konu, ben onun için söylüyorum yani Marmara için yeni bir konu dolayısıyla çevresel olarak... Ama şunu ifade edeyim: ÇED raporunu ben okuduğum zaman -son zamanda tekrar baktım- Kanal İstanbul'la ilgili konuşurken buranın şu yükü oluyor, bu yükü oluyor; bütün modellemeler, hidrodinamik modellemeler, hidrolik modellemeler ve havzayla ilgili hidrolojik şeylerin hepsi yapılmış. Sizlere tavsiyem: O 15 bin sayfalık raporun belki hepsini okuyamazsınız ama yani o rapor her türlü şeye açıktır yani oralarda hocaların tespitlerine bir bakmak lazım; mesela, laboratuvarında modellemeler yapılmış; bütün bunlara bakıp öyle bir karar vermek lazım diye düşünüyorum.

Sayın Hasan Kalyoncu Vekilimizin sorularının sanırım çoğunu cevapladık. Değil mi Sayın Vekilim? Bilmiyorum. İstilacı türlerden bahsetti, biyoçeşitlilikle ilgili meseleler söyledi "Biyoçeşitlilik bozulursa..." dedi, çok haklı çünkü orada biyoçeşitlilik bozulduğu zaman, o zaman onlara biz insanoğlunun çözüm bulma şansı yok. Bunlara buluruz, bunları tartışırız, kızırız ederiz ama biyolojik çeşitlilikte halkalardan biri koparsa o zaman başka türler gelir, buraya hâkim olurlar, o hâkimiyet de başka sorunlar çıkarır ama doğa sonuçta kendi dengesini bulur, insanlara zarar verir. Şimdi, dolgudan bahsediyorsunuz; nereye dolgu yaparsa yapsın insanoğlu, deniz bir gün gelir, onu geri alır, alacaktır veya siz bir yere zarar verdiniz, doğa bir şekilde bunları yapabilir. Bunlar için şunu söylüyorum: Bizim doğayla, tabiatla barış içinde yaşamamız lazım, doğayla savaşmamamız lazım; onu söylüyorum, bunu da ifade edeyim. Bu, genel bir şey; bunu dünyadaki bütün insanlar için geçerli olan bir şey olarak söylüyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Bakanım, ben alıcı ortamda bu denetim konusunu söyledim ya, benim söylediğim konu kimyasal izlemeyle alakalı değil. Oraya tekrar istasyon kurmanız gerekiyor ama biyolojik izlemeyle alıcı ortamı ayda bir denetleme şansınız olur fakat şöyle bir şey de var: Tarım ve Orman Bakanlığı bu işi zaten yapıyor galiba şeylerde...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Havza bazlı yapıyor, havza bazlı yapıyor.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sizin alanınız ile onunki farklı olduğu için aslında o bilgilerin bir araya getirilmesi de lazım. Çevre ile Tarım Ormanın bu işlerle ilgili -Su Yönetimi, DSİ- bir arada çalışması gerekiyor çünkü Tarım ve Orman Bakanlığı biyolojik izlemeyi yapıyor.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet, Sayın Zafer Işık Vekilimiz de “Gübre fabrikaları kaç tane var? Yakın tarihte açılmış var mı?” dedi. Bununla ilgili -arkadaşlarım bana söylüyor- burada, Akdeniz Gübre var, Bandırma Gübre var, Ege Gübre var, Gübre Fabrikaları var, İstanbul Gübre var, Toros gübre var, Türkiye Gübre Sanayii (TÜGSAŞ) var. Bunların tesis yerleri bütün şeyde bu şekilde; bunların bir kısmı... İşte, Bandırma’da olan var, Bandırma Gübre Fabrikaları var; diğerleri bu bölgede... Bir tane de Kütahya’da Gemlik’te var; o da Türkiye Gübre Fabrikaları; çok fazlaca... Aslında 1 tane veya 2 tane gübre fabrikası var, onun da faaliyetini durdurduk ama durduramıyorsunuz çünkü içerisinde amonyak var, çok yüksek sıcaklıkta. Onun için de mecburen çalışmasına devam ediyorlar. Yine, sahipleriyle de her türlü görüşme yapıldı ama yani çevre izni olmadığı için durduruldu yani çevre izni alınması gerekiyor; onları alacaklar, atıkları da doğru yönetmeleri gerekiyor. Şu anda, biz orayı tamamen kendi ekiplerimizle denetlemeye devam ediyoruz ve eğer kurallara uymazlarsa da hiçbir şekilde oranın çalışmasına ve Marmara’ya dışarıya müsaade etmeyeceğiz. Yeter ki tedbirleri alsınlar, o şekilde yapacaklarsa da ona bakacağız; hem suların verilmesi, sıcak su, soğuk su değişimlerine... Bu arada Marmara’daki bütün denize sıcak su veren, dışarı eden o tip tesislerin de tek tek hepsini denetlediğimizi de ifade etmek istiyorum.

Ali Şeker Bey, Sayın Vekilimizin “Biyolojik arıtma dolguları nasıl geri alır...” İşte, atık su arıtma tesislerindeki bu rakamları, bunların SAİS sistemini açıkladım.

Yani bilmiyorum, bana sorulan sorular bunlar gibi geldi, başka bilmiyorum, aklımızda kalan bu ama diğer unuttuğumuz şeyler varsa da inanın, onların hepsine yazılı cevap vermeye hazırız, bizzat bize gönderebilirsiniz.

Sayın Başkanım, biz sizinle, bütün vekillerimizle koordineli olarak çalışmaya... Ve sizlerin bizleri ne kadar çok sıkıştırırsanız o kadar çok iyi işler yapacağımıza inanıyorum, bunu bütün kalbimle söylüyorum çünkü biz diyoruz ki: Bu ülke hepimizin, hep beraber... Çevre de ortak değer, bunun siyaseti yok ama siyasetçilerin bizi, bizim Bakanlığımızı ve bizi sıkıştırmalarında her zaman fayda olduğunu, bize güç verdiğini de ifade etmek istiyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, değerli arkadaşlar, Sayın Bakanımıza ve değerli arkadaşlarına sunumları için teşekkür ediyoruz.

Şimdi, 4 arkadaşımızın söz talebi var, bazı arkadaşlarımızın üçer defa olacak. Ben tüm arkadaşlar adına sizden istirham etsem: Yani toplam cevapla birlikte beş dakikayı geçmezse çok sevinirim, tamam...

Sayın Bakanım, siz de ona göre cevaplırsanız...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Cevap verecek miyim hâlâ?

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Yani eğer uygun görürseniz, yoksa, cevabı yazılı da verebilirsiniz ama yirmi dakikalık zamanımız var; eğer uyarsanız çok sevinirim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Estağfurullah...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, Gülizar Hanım, buyurun.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Ben birkaç yorum yapacağım, hepsi soru değil ama çok özet tutacağım yani fazla uzatmayacağım.

Sayın Bakanım, tabii, biz, sorulara samimiyetle verdiğiniz cevaplardan dolayı çok teşekkür ediyoruz.

Tabii, biz, burada, hep Marmara’daki arıtmalardan, yapılması gereken çalışmalardan, ayrılması gereken bütçelerden bahsederken bunları yapmamız gerekiyor ama diğer toplantılarda da ilk toplantılarda da burada konuşulmuştu; belki benim yokluğumda konusu geçmiştir ama bu müsilağın oluşmasında en önemli etkenlerden bir tanesi de Karadeniz’den gelen akıntı ile Karadeniz’den gelen yük yani Tuna, Dinyeper, Dinyester gibi nehirlerin ve şu anda burada adını sayamayacağım daha birçok irili ufaklı nehirlerden gelen atıkların doğrudan İstanbul Boğazı vasıtasıyla, o akımla birlikte Marmara’ya gelişi çok büyük bir etki. Burada sadece bizim ülke olarak yapacağımız çalışmalar değil, uluslararası alanda Karadeniz’e kıyısı olan ülkelerle belki bazı anlaşmalar, belki bazı yaptırımlar ki bu gerekli olacaktır ya da şunu sormak istiyorum: Bakanlığımızın bu konuda bir çalışması var mı? Yani bu anlamda... Şimdi, Karadeniz’den gelen yüklerle ilgili TÜBİTAK’ın birtakım ölçümleri var yani bu azot, fosfor ve organik karbon özellikle de organik karbon yüküyle ilgili; çok ciddi rakamlar yani çok yüksek rakamlar. Sayın Başkanım, TÜBİTAK’ın bu çalışmasını da istemekte belki fayda var; şimdi benim telaffuz etmem çok şey değil burada, bu verileri araştırma sahiplerinden almamız gerekiyor. İnanılmaz, yani İstanbul’un ürettiği yükün yani bu azot, fosfor, organik karbon yükünün katbekat üstünde benim gördüğüm kadarıyla, çok önemli. Marmaray’la uğraşırken acil olarak belki bununla da ilgilenmek, bu alanda da çalışma yapmak gerekiyor; orada da görev sizin Bakanlığımıza düşüyor tabii, yani o konuda onu belirtmek istiyorum.

Şimdi, Kanal İstanbul’a geçeceğim buradan. Kanal İstanbul’la ilgili Ulaştırma Bakanının yapmış olduğu yorumu tartışmak istemiyorum burada ama... Şimdi, bu akımın, Kanal İstanbul açıldığı zaman Marmara’ya yine Karadeniz’den gelecek olan akımın daha fazla artacağını ve artı, organik karbon, azot ve fosfor yükü taşıyacağı yine yapılan araştırmalarla ortaya çıkmış. Bence, böyle bir durum varken Kanal İstanbul’u biz fazla da tartışmayalım diyorum; yani Karadeniz’de zaten mevcut, bizim mücadele etmemiz gereken böyle bir yük varken biz, ikinci bir kanalla bu gelen yükü daha da fazla arttıracağız görünüyor. Bunu, yine, o ÇED raporunun dışında, özel olarak belki bilim insanlarına sormamız gerektiğini düşünüyorum, onlardan bunu duymamız gerektiğini düşünüyorum. Açıkçası, benim gördüğüm bu.

Onun dışında, şu, İstanbul’daki ön arıtmalarla ilgili... Bildiğim kadarıyla o ön arıtmalar deşarj edilerek boğaza ve Marmara boğaz kesişiminde de deşarjla Karadeniz’e yani alt akıma deşarjla Karadeniz’e akıyor, Karadeniz’in oksijen olmayan bölümüne akıyor. Belki o konuda da İSKİ’yi çağırarak lazım yani burada bir dinlemek lazım. O, ön arıtmalarla ilgili müsilağa ne kadar etkisi var, Karadeniz’e aktıktan sonra geri gelişi... Bildiğim kadarıyla bilimsel bir çalışma da yapılıyor, yine İstanbul’la ilgili bu konuda da bilgi almamız gerektiğini düşünüyorum.

Silahtarağa’yla ilgili de o zaman çok kısa bir şey söyleyeyim, siz bu Silahtarağa konusuna bayağı öfkelenmişsiniz. İşin siyasi boyutuna, temel atmama kısmına da yine girmeyeyim burada ama... Şimdi, Silahtarağa’da tabii, Haliç’te 2 tane arıtma tesisi; Yenikapı ve Baltalımanı... Haliç’teki sular, atıklar

tünel ve kolektörlerle bu 2 arıtma tesisine gidiyor ve aslında, yapılan stratejik planda, çok daha önce yapılan -zannedirsem 1999'da yapılan-stratejik planda da öyle planlanmış ve şu anda Baltalimanı'nın dönüşümü yani biyolojik arıtmaya dönüştürülmesiyle ilgili de çalışma başlatıldı, günde yaklaşık 600 bin metreküp yine aldığım bilgiler doğrultusunda. Yenikapı'yla ilgili herhâlde bir çalışma sürüyor, siz "İhalesi bile yapılamadı." dediniz, proje aşamasının bittiğini biliyorum. Acaba, Yenikapı ve Baltalimanı'na taşıma noktasında Silahtarağa arıtmasına belki şu anda ihtiyaç olmayabilir. Yani orada yine belki öfkelenmek yerine, onun bir bilimsel açıklamasını da almak, bunu tartışmak daha doğru olur diye düşünüyorum çünkü bu Komisyonun çalışmasını bu anlamda da önemsedığım için, sizin de yaklaşımınızı aşağı yukarı gördüğüm için bunu da ben size bir önermek istiyorum açıkçası. Onu bir tartışmak gerektiğini düşünüyorum, işin siyasi kısmını bir kenara bırakalım diye düşünüyorum.

Benim şimdilik aldığım notlardan söyleyeceklerim bu kadar.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, Adana Milletvekilimiz Müzeyyen Şevkin Hanım.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ben de çok kısa hemen söylemek istiyorum.

Şimdi, hani bir kelebek uçuşunun dahi doğada ne kadar etkili olduğunu söyleyen bir bilim insanı olarak, doğrusu Sazlıdere gibi İstanbul'a su kaynağı sağlayabilecek önemli bir su kaynağı ve sularımızın da kıt olduğunu siz de ifade ettiniz. Yani bu kadar önemli tarımsal alanların ve 30 santim daha yüksekte olan Karadeniz'in zaten Marmara'yı beslediği bir ortamda bu Kanal İstanbul'un açılıp Çınarcık çukuruna belki bu çıkan hafriyatın döküleceği ya da kıyılara döküleceği bir ortamda hani bana göre çevreci ya da hoca olmaya gerek yok, görünen köy kılavuz istemez. Biz, her zaman, bu konuda haklı çıktık, haklı çıkmak da istemiyoruz elbette ama her zaman sonradan temizlemek ya da sonradan oraları onarmak, doğanın öcünü almasını beklemektense mevcudu korumak daha önemli diye düşünüyorum. Siyasi saiklerle inadına bir şeyin yapılmasından öte, bence hem çevresel hem de bilimsel veriler göz önünde bulundurularak yapılmalı diye düşünüyorum.

Görüşlerimi sunmak için söz aldım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ederiz.

Buyurun Bakan Yardımcım.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, çok kıymetli milletvekillerimiz.

Sayın Emecan'ın yapıcı konuşmaları için teşekkür ediyorum. Özellikle, bu Karadeniz'den, işte, Dinyeper'den gelen, Tuna'dan gelen... Esas Karadeniz'i kirlettikleri; evet, doğrudur. Ben -siz burada mıydınız bilmiyorum ama- dedim ki "Tuna Nehri'nin debisi yani saniyede geçen metreküp başına su miktarı Türkiye'nin bütün akarsularının, derelerinin, çaylarının toplam suyundan fazla." belki buradaydınız, bilmiyorum. Dolayısıyla, kirlilik yükü de bir o kadar arttı. Onun için de maalesef sınır tanımayan şey, oranın kirlilikleri Marmara'nın, Karadeniz'in altını öldürdü yani şu anda hidrojen sülfür miktarı çok fazla, çok sıkıntılı bir hâle geldi, en azından alt kesimleri, Allah'tan üst kesimleri iyi.

Şimdi, dünyada Birleşmiş Milletler çatısı altında 2 tane sözleşme var. Bunlardan bir tanesi Barselona Sözleşmesi. Ben 2013 ile 2015 arasında Dönem Başkanlığını da yaptım onun. Barselona Sözleşmesi "UNEP MAP" diye geçiyor "Mediterranean Action Plan" dedikleri yani bu "UNEP" dediğimiz, işte, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Nairobi'de, onun bütün denizlerle ilgili alt kırımları var. Mesela, Akdeniz'le ilgili 21 tane ülke ve Avrupa Birliği'ni içine alan Barselona Sözleşmesi var. Barcelona'da

imzalandığı için sözleşmenin adı Barcelona Sözleşmesi, sekreteryası da Atina'da. Dolayısıyla, oranın Büro Başkanlığını ben iki sene boyunca yaptım çünkü taraflar toplantısını İstanbul'da yapmıştık. O dönemde enteresan bir iş yaptık. Bu arada bir de Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler var; 6 tane. Onların yine aynı Birleşmiş Milletler Çevre Programı altında başka bir sözleşmesi var, onun adı da Bükreş Sözleşmesi. Bükreş'te imza imzalandığı için adı Bükreş Sözleşmesi ama sekreteryası da İstanbul'da ve bizden yani üniversitemizden bir profesör hocamız var, sekreteryayı o yönetiyor; Atina'dakinin başında da bir İtalyan vardı, onun yerine de -o şimdi emekli oldu- Arnavut bir kızcağız geçti. Biz dedik ki bizim dönemimizde bir şey başaralım, deniz çöpleri ile ilgili... Çok zor orada çünkü 21 ülkenin ortak konsensüsüyle kararlar alınıyor ve her iki senede bir taraflar toplantısı yapılıyor. En son Napoli'de yapmıştık, Napoli'den sonra da en son 2019'da yapıldı ve 2021'de, bu sene de Antalya'da yapacağız, hepinizi de oraya davet ediyoruz. Yılın sonunda Barcelona Sözleşmesi'nin taraflar toplantısı yani Akdeniz'in kirliliğe Karşı Korunması Taraflar Toplantısı 21 ülkenin bakanları ve bütün bürokratları geliyor, orada ortak kararlar alıyor; önümüzdeki iki sene neler yapacağız. Yani orada "Regional Activity Center"lar var mesela "Blue Plan" var Fransızların temsil ettiği bir yer, onlar projeler yapıyorlar. İşte, onun gibi bir sürü altta kırılımlar var.

Biz dedik ki 2013'te: Öyle bir ülkeyiz ki biz hem Karadeniz'e hem de Akdeniz'e taraf olan tek ülkeyiz yani hem Karadeniz Sözleşmesi'ne, Bükreş'e hem de Barselona Sözleşmesi'ne taraf olan tek ülkeyiz çünkü tam arada kalıyoruz, hem Ege Denizi hem Marmara... Ege'yi de Akdeniz'den sayıyorlar, Marmara'yı da Akdeniz'den sayabilirsiniz yani Karadeniz, Boğazı kırsanız. Dolayısıyla, 2 sözleşmede de ortak ne yapabiliriz? Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi'nin de bir şeyi vardı, sonradan da -o biliyorsunuz- bu Sıfır Atık Mavi Projesi yürürlüğe girdi yani denizlerin bizi, onu himaye ettiği için söylüyorum. Acaba ne yapabiliriz deniz çöpleriyle ilgili? Bir mutabakat zaptı imzalattık 2 sözleşme arasında ve bu çok güzel bir tören oldu. Yani Akdeniz'in kirliliğe karşı korunması ile Karadeniz'in kirliliğe karşı korunması için kıyısı olan ülkelerin beraber... Akdeniz çok iyi gidiyor sözleşme bazında, Karadeniz'de şöyle bir problem var: Rusya ile Ukrayna arasındaki siyasi problemler orada karar almayı engelliyor, şu anda karar alınamıyor orada, dolayısıyla, o sözleşme maalesef çok zor çalışıyor. Avrupa Birliği de oraya girmek istiyor çünkü hem Romanya hem de Bulgaristan orada üye ülke olduğu için, 6 ülkeden birisi, nasıl Akdeniz'de işte Fransa, İspanya, İtalya gibi ülkeler Avrupa Birliği ülkesi ve Yunanistan gibi veya Hırvatistan gibi ülkeler oraya üye, Avrupa Birliği'nin kendisi de bu tip şeylere devlet statüsüyle giriyor ama buraya sokmuyorlar. Diyorlar ki: "Karadeniz'de Avrupa Birliği burada üye olamaz, kabul etmiyoruz." neticede kararlar da konsensüsle alındığı için oradan bir şey çıkmıyor sayın vekillerim şu anda. Onu sormuştu vekilimiz, dediler ki: "Yani bu nasıl yapılıyor?" diye, ben bu konuda aslında birazcık bilgi vermek istedim. O toplantıya da sizi davet ediyorum; bu uluslararası alanda çünkü şu anda muhtemelen önümüzdeki süreçte bu müsilaj meselesiyle ilgili biz orada sunumlar da yapacağız çünkü paylaşmamız gerekiyor. Onlar da olursa da bu bilgi paylaşımlarını onlarla da yapalım ki onlar daha hızlı tedbirler alsınlar diye ama sayın vekilimizin söylediği gibi bu belki de bizim ülkemizden kaynaklanan bir şey de olmamış olabilir. Bir anda Karadeniz'de bir ülke, bir deneme yapmış olabilir, o atıklar gelmiştir, burayı bozmuştur, hiç bilmiyoruz yani hakikaten muamma, çok fazla da şey olabiliyor. Dolayısıyla, bu konuda sizin sorularınıza en azından birazcık cevap verebilmiş olduğumu düşünüyorum ama yine de detaylı şeyler isterseniz efendim bu kadar bilgimle bunları söyleyebildim.

Sayın Şevkin de işte bu Kanal İstanbul ve sürdürülebilirlik meselesi... Bu Kanal İstanbul'la ilgili şöyle bir şey ifade edeyim, kapatayım isterseniz: Şimdi, 2 fikir var. Mesela, deniliyor ki, -bunu da bizim adamları söylüyor- birileri diyor ki: "Buradaki azot fosfor yükünü artırır Kanal İstanbul." birileri diyor ki... Şimdi, müsilaja, müsilaj üzerinden baktığım zaman ben çok objektif olarak bir şey diyeceğim: Müsilaja sebep olan şeyleri size anlattım. Neydi? Bir tanesi, durgunluk yani "Göl gibi

davranıyor Marmara.” dedim. İki, kirlilik, azot, fosfor yükleri. Üçüncüsü de sıcaklık. Şimdi, eğer, bu azot, fosfor yükleri artarsa müsilağ tekrar olabilir ama durgunluğu giderirseniz... Bir kesim bilim adamı da diyor ki: “Durgunluğu artırır.” Durgunluğu şey yaparsanız yani durgunluğu çözerseniz, göl gibi davranmazsa yani yeni bir kanalla... Diyelim ki, bir an düşünüyorum, yeni bir kanalla burada eğer sirkülasyon daha hızlı artarsa belki bunlar da olmayacak, hiçbirini bilmiyorum, bunların hepsinin modellenmesi gerektiğini düşünüyorum; yani ben bununla ilgili ahkam kesemem, kimsenin de kesmemesi gerektiğini düşünüyorum.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Ulaştırma Bakanına da söyleyin.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Ben onu bilmiyorum ama bilim adamlarının bir kısmı böyle söylüyor, bir kısmı da böyle söylüyor; yani birisi diyor ki “Azot fosfor.” bir kısmı da diyor ki... Muhtemelen Sayın Ulaştırma Bakanımız bu kanaldaki, yani akımın daha fazla olduğunu... Bir televizyon tartışmasında enteresan bir şey dinledim ben, onu da ifade edeyim, kapatayım. Yani kocaman bir profesör diyor ki “Ya, bu kanal açılınca, Marmara ile Karadeniz buluşacak.” Ben dedim ki “Ya, sekiz bin senedir zaten buluşuk bunlar.” Yani sekiz bin senedir buluşuk olan iki denize şimdi koca profesör çıkıp da televizyonda “Bunlar buluşacak.” diyor; ya, zaten buluşuk bunlar hem de doğal yollardan buluşmuş. Dolayısıyla, hocalarımızın da bunu tartışırken çok temelli tartışmaları gerektiğini düşünüyorum, yani yüzde 100 her bilim insanın söylediği doğru mu, değil mi onu da bizim iyi tartmamız gerektiğini düşünüyorum ben.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – O yüzden burada arkadaşların dinlenmesi lazım.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Onun için burada, bence bilim adamlarının hepsini dinlemek lazım ve sonuçları da kendi kanaatlerinizi oluşturup yani, yüzde 100 bir taraf olarak olaya bakmayın daha objektif olarak bakarsanız bence çok daha güzel sonuçlara hep beraber gideriz diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Buradan inşallah başıma çok iş gelmez.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, Sayın Bakanım.

Çok teşekkür ederiz.

Ben kapanırken özellikle bir İstanbullu olarak, orayı iyi bilen biri olarak ve takip eden biri olarak Silahtarğa’yla ilgili bilgi vereceğim. Değerli arkadaşlar, şimdi Yenikapı Arıtma İstasyonu’na İstanbul’un 8 ilçesinden atık su gelmektedir -8 ilçesi Fatih’ten başlarsak, Fatih, Eyüp, Zeytinburnu, Sultangazi, Gaziosmanpaşa, Esenler, Güngören, Bayrampaşa- toplam 3 milyon 200 bin insanın yaşadığı yer, Yenikapı’ya bütün atıklarını yüklüyorlar. Yenikapı’nın şu anda günlük kapasitesi 600 bin metreküp. Bütün bu ilçelerden beklenen atık su 1 milyon metreküp, yani bütün bu ilçelerden yakın gelecekte beklenen 1 milyon metreküp. 1 milyon metreküp beklenirken şu anda Yenikapı’nın kapasitesi 600 bin. Şu anda Yenikapı’ya gelen bütün atık sular ön arıtmayla ve derin deşarjla Marmara’ya gidiyor yani sadece ön arıtma, basit fiziksel arıtmadan sonra gidiyor. Şimdi Yenikapı’da ihalesi yapılmış ve devam eden ileri biyolojik arıtma; kapasitesi 450 bin yani tamamen bitse bile 450 binin açıkta yine günlük 150 bin metreküp kalıyor.

Silahtarğa şöyle bir yerdi, 1 milyon metreküpün üzerinde hesap edilen ve yaklaşık günlük 435 bin metreküp ileri membran esaslı, ileri biyolojik arıtmanın da dâhil olduğu bir çalışma yapılacaktı. Silahtarğa’nın şöyle bir özelliği var; membasında toplanıyor... Yani şimdi, siz kalkın Sultangazi’den alıp Yenikapı’ya kollektörlerle taşımak yerine; Sultangazi, Eyüp, Alibeyköy, Esenler’in bir kısmını oraya toplayıp orada membranda yapacaktınız, oradan çıkan suyla da şehrin peyzajına destek verecektiniz,

bu olmadı. Şu anda, iklim değişikliğiyle birlikte İstanbul'da ani yağışlar var, ani yağışlarla 1 milyon metreküpe çıkıyor Yenikapı'nın yükü ve Yenikapı savaklanıyor yani ön arıtma yapılmadan geldiği gibi bütün suları denize vermek zorunda, Marmara'ya vermek zorunda. Bunun hiç siyasi bir tarafı yok yani biz buranın etrafında bundan.... Arkadaşların, milletvekillerinin ortak özelliği şüphesiz ülkemizi korumaktır, özellikle de şu anda Marmara'yı korumaktır. Neresinden bakarsanız bakın, siyasi bir bakış açısıyla asla söylemiyorum. Mesela şimdi olsaydı acaba Sayın Büyükşehir Belediye Başkanımız onu iptal eder miydi? Etmezdi, yani o zaman ortada bir hata var. En basitinden, bunu konuşmaya gerek yok bence, yani bir hata yapılmıştır bilerek veya bilmeyerek ama İstanbul'u da kurtarmak zorundayız.

Şu anda hem Yenikapı'da hem -güvendiğimiz- Baltalimanı'nda da ön arıtmayla gönderiliyor. Balta Limanı'nın hepsi bitse bile, ileri derece biyolojik arıtma istasyonu şey hâline dönüşse bile 500 bin metreküp günlük kapasitesi var. Yani o bölgeyi şu anda şey yapamıyoruz; Marmara'yı kurtaracak, Haliç'i kurtaracak, en azından geleceğinden endişe edilemeyecek hâle getirmek şu anda mümkün görünmüyor. İnşallah, bütün bu çalışmalar neticesinde ona da kavuşuruz.

Ben teşekkür ediyorum.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkanım, ilave bir şey var, bizim arkadaşlardan gelen bir not var da.

Deniz ve Kıyı Yönetimi Dairesi Başkanı Ahmet Varır Bey'in gönderdiği bir not var, onu müsaadenizle okuyayım. Şimdi, Karadeniz'den besin maddesi girişi var, yıllardır var, yani hep var ama şu anki sorunu Karadeniz'e bağlamak yanlış olur, Marmara'daki yük arttığı için bu durumla karşı karşıyayız diye ifade etmiş. Dolayısıyla...

ALİ ŞEKER (İstanbul) - Marmara'daki artmış zaten ama Karadeniz'de...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yok, Karadeniz'den yıllardır gelen bir yük hep var ama şu andaki sorun o değil esas mesele...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Arkadaşlar, çok teşekkür ediyorum.

Yarın saat 11.00'da görüşmek üzere, oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati:18.47

